

Formanden: Sammen med denne sag foretages de øvrige på dagsordenen opførte sager, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 78) findes i tidenden sp. 3611, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1073).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplerings af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — .

(Første behandling af lovforslaget (nr. 79) findes i tidenden sp. 3612, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1073).

Der var stillet 12 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 76) findes i tidenden sp. 3612, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1073).

Der var stillet 15 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 83) findes i tidenden sp. 3796, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 879).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om naturfredning [af Vivike m. fl.].

(Første behandling af lovforslaget (nr. 57) findes i tidenden sp. 3796, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 879).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 74) findes i tidenden sp. 4269, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1145).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 75) findes i tidenden sp. 4269, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 000).

Der var stillet 3 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, henholdsvis tekst, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Teichert: Ved denne anden behandling af landbrugslovforslagene skal jeg kort omtale de tre førstnævnte og de dertil stillede ændringsforslag, medens det ærede medlem hr. Ove Hansen vil tage sig af lovforslaget om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

Der foreligger jo en meget udførligt udarbejdet betænkning over det, der er sket

[Teichert.]

i udvalget mellem første og anden behandling. Der er afholdt 12 møder og har været samråd med både landbrugsministeren, indenrigsministeren og justitsministeren, og det har været meget interessant at overvære disse samråd. Jeg understreger dette, fordi dette lovkompleks ikke alene har stor landøkonomisk interesse, men peger langt videre som en præventiv foranstaltning, vi alle må være interesserede i at få gennemført.

Udvalget har modtaget deputationer fra de forskellige erhvervsgrupper, der er nævnt i betænkningen, og erhvervene har efter min mening haft rig lejlighed til at gøre udvalget bekendt med deres ønsker og deres betænkeligheder ved de foreliggende lovforslags eventuelle gennemførelse. Det, man kunne lægge mærke til, var, at der ikke fremførtes nogen klage fra nogen side over den behandling, erhvervsgrupperne har været ude for fra myndighedernes side.

Den betænkning, der danner grundlag for behandlingen i dag, afspejler arbejdets gang i udvalget derved, at venstre og det konservative folkeparti ikke har fundet anledning til at stille et eneste forslag til ændringer. Man har stillet mange spørgsmål til de nævnte ministre, der efter min mening har besvaret spørgsmålene meget udførligt, og den højtærede landbrugsminister har også forsøgt at imødekomme de ærede partiers ønske ved nogle af de stillede ændringsforslag, uden at dette har kunnet påvirke hverken venstre eller det konservative folkeparti. I stedet for at gå ind i en saglig drøftelse var man mere interesseret i en analysering af ministrenes svar.

I betænkningen ser man refereret indholdet af en forhandlingsskitse, der forelagdes i den 11. time, og som med al ønskelig tydelighed viser, at man fra erhvervenes side ikke er interesseret i en realitetsdrøftelse af de foreliggende forslag. Man understreger, at man klart har tilkendegivet viljen til at medvirke til en ordning, der tilvejebringer det fornødne værn mod udlændinges opkøb af dansk ejendom; men når vi så læser, hvad der oplyses om, på hvilken måde dette værn skal opbygges, må jeg stille mig meget tvivlende over for gennemførelsen af disse forslag og resultatet deraf. Jeg antager, at vi hører nærmere om de besværligheder, man inden for de to

partier har haft med udformningen af dette bidrag til sagens løsning.

Dette bidrag, denne skitse, er i øvrigt kommenteret i dagbladet Aktuelt for tirsdag den 14. ds. af den højtærede justitsminister. Jeg må sige, at denne kommentar i sin karakteristik er meget rammende, og jeg kan give den højtærede justitsminister ret i hans betragtninger, særlig i tilføjelsen til sidst, hvori den højtærede minister siger, at han anmoder hjernetrusten i de to partier om at gå i sving igen.

Det ærede medlem hr. Morten Lange har stillet nogle ændringsforslag til forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme, ændringer, der bl. a. går ud på, at ingen må eje mere end én landbrugsejendom i stedet for som foreslået to landbrugsejendomme. Under hensyn til den situation, vi er inde i, kan flertallet ikke stemme for det ærede medlems ændringsforslag under nr. 1, 2, 4 og 5. Jeg vil gerne understrege, at der jo ikke er de store principielle meningsforskelligheder os imellem, men vi må se at komme igennem med disse lovforslag på den måde, det nu er muligt.

Den højtærede landbrugsminister har stillet et ændringsforslag under nr. 3 til § 1, stk. 2, hvorefter bopælspligten fraviges, når en person har været beskæftiget ved praktisk arbejde ved landbruget i mindst 3 år efter det fyldte 14. år samt har haft mindst 5 måneders ophold på en landbrugsskole eller har gennemgået en anden, højere landbrugsmæssig uddannelse, således at også konsulenter og andre med en specialuddannelse kan komme i betragtning. Det er ikke med særlig overstrømmende glæde, at jeg kan anbefale dette ændringsforslag, da jeg i mit daglige arbejde gentagne gange har været stillet over for det spørgsmål, hvorfor denne ændring skal ske, hvorfor dette ændringsforslag er stillet. Jeg for mit eget vedkommende ville have foretrukket et både/og i stedet for et enten/eller. Et flertal indstiller ministerens ændringsforslag under nr. 3 til vedtagelse.

Vi har inden for socialdemokratiet ingen bemærkninger til ministerens ændringsforslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme, da vi er enige i, at der bør tilvejebringes en vis overensstemmelse imellem reglerne for nedlægning og sammenlægning af landbrugsejendomme og

[Teichert.]

reglerne for samdrift af disse landbrugs-ejendomme. Men vi understreger dog betydningen af, at ejerne af de omhandlede ejendomme stadig bebor og vedligeholder bygningerne, så de ikke ødelægges, men kan bruges efter samdriftens ophør. Jeg er sikker på, at denne ordning vil vække tilfredshed i mange små hjem, der ellers ville stå over for at måtte sælge ejendommen. Nu kan ejeren vælge, hvilken vej han vil gå. Også dette af landbrugsministeren stillede ændringsforslag er tiltrådt af udvalgets flertal.

Vi kan inden for mit parti hverken give venstre eller dagbladet Vestkysten ret i, at de fremsatte lovforslag forfordeler de mindre eller de mindste landbrugsejendomme. Hvis det virkelig er venstres mening, at disse lovforslag ikke generer det store og mellemstore landbrug så meget som de små, måtte der efter min mening være grundlag for en virkelig forhandling, da husmandsbevægelsen, der dog repræsenterer den overvejende del af de små landbrug, ikke sympatiserer med de af venstre og det konservative folkeparti anførte synspunkter.

Den højtærede landbrugsminister har stillet en række ændringsforslag til forslag til lov om ændring i lov om oprettelse og supplerung af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven. Der foreslås ikke her principielle ændringer, men forslaget om forkøbsretten tydeliggøres, så dens praktisering bedre forstås af de folk, der får med lovens anvendelse at gøre. Selv om der i disse ændringsforslag er anført mange forskellige situationer og forhold, tror jeg ikke på, at netop den slags sager vil forekomme dagligt. Det er nødvendigt for mig at nævne et eksempel, der vel mest er tænkt. Hvis staten ønsker at gøre sin forkøbsret gældende i en handel, der omfatter f. eks. en fabrik ud over den landbrugsejendom, som der i henhold til loven er forkøbsret til, må erhvervelsen omfatte samtlige formuegoder, også løsøret. Der er naturligvis en mulighed for omgåelse af lovens hensigt, hvis man sætter prisen på løsøret alt for højt i forhold til ejendommens samlede pris eller indfører andre bestemmelser, som kun skal tjene det ene formål at undgå, at forkøbsretten kan gøres gældende.

Indeholder en handel gaveydelse, som ikke er opgjort i penge, eller overdrages ejendommen af en eller anden grund vederlagsfrit, kan staten ikke gøre forkøbsret gældende, uden at der foretages taksation, der bestemmer, til hvilken pris ejendommen kunne handles i fri handel. Er sælgeren ikke tilfreds med den afgørelse, der træffes af taksationsmyndighederne, kan han efter landbrugsministerens ændringsforslag nr. 6 og nr. 7 trække sig tilbage fra handelen, og de sælgeren i den anledning påførte udgifter kan i visse tilfælde, når landbrugsministeren skønner det, godtgøres.

Jeg har ingen bemærkninger til ændringsforslag nr. 10 til den foreslåede nye § 8 f, hvorefter forkøbsretten ændres fra at omfatte et areal på 6.000 m² til et areal på 1 ha. Dette kan naturligvis få indflydelse på de frie jorder men det må vi så tage med.

Jeg kan på flertallets vegne anbefale landbrugsministerens ændringsforslag nr. 1-12 til vedtagelse.

Ove Hansen: Jeg skal, som det ærede medlem hr. Teichert oplyste, knytte nogle bemærkninger til lovforslaget om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

Siden lovforslagene var til første behandling den 6. marts, har udvalget holdt en række møder og haft en del samråd med ministrene, ligesom flere deputationer har haft foretræde for udvalget, der endvidere har modtaget en del henvendelser fra organisationerne. Det har således været et omfattende udvalgsarbejde, hvad lovforslagene også betinger. Jeg kan derfor ikke dele den opfattelse, som et mindretal af udvalget, repræsentanterne for venstre og det konservative folkeparti, anfører i betænkningen, at udvalgsarbejdet ikke har givet tilstrækkelig mulighed for en saglig og detaljeret behandling af lovforslagene. Jeg synes, vi har haft en grundig udvalgsbehandling, og det har da heller ikke manglet på spørgsmål til ministrene. At der skulle være tale om hastværksarbejde, synes jeg er helt uberettiget at hævde. Jeg tror ikke, at venstre og de konservative, selv om udvalgsarbejdet var fortsat endnu et stykke tid, ville have medvirket til lovforslagenes gennemførelse.

[Ove Hansen.]

I bemærkningerne anfører de to oppositionspartier endog, at lovforslagene vil medføre omfattende og skadelige indgreb i ejendomsretten. Det tyder jo ikke ligefrem på, at vi ved et fortsat udvalgsarbejde kunne have fundet hinanden, endsiige var blevet enige.

Det fremgår af den betænkning, der nu foreligger, at indenrigsministeren til lovforslaget om kommunernes forkøbsret har stillet nogle ændringsforslag, der bl. a. går ud på, at i områder, der omfattes af en godkendt byudviklingsplan, skal arealet mindst udgøre 6.000 m², for at kommunerne har forkøbsret, og i de kommuner, hvor der er en byplan, der berettiger til forkøbsret, skal arealet udgøre mindst 10.000 m².

Ændringsforslagene nr. 3, nr. 6-13 og nr. 15 svarer til de ændringsforslag, som landbrugsministeren har stillet til statshusmandslovforslaget.

Ændringsforslagene nr. 4 og 5 vedrører sådanne tilfælde, hvor en kommune erhverver en ejendom beliggende i en anden kommune. Den situation kan komme til at foreligge, at f. eks. en købstadkommune erhverver fast ejendom, der er beliggende i en tilstødende sognekommune. Det ville være urimeligt, dersom den forkøbsberettigede kommune var afskåret fra at udøve sin forkøbsret i sådanne tilfælde, og derfor går ændringsforslag nr. 5 ud på, at indenrigsministeren skal kunne bestemme, at forkøbsretten ikke kan gøres gældende, når offentlige hensyn taler for at meddele samtykke til den erhvervende kommunes køb af ejendommen.

Et flertal af udvalgsmedlemmerne kan tiltræde ændringsforslagene. Jeg anbefaler at stemme for såvel lovforslaget som de af ministeren stillede ændringsforslag.

Jeg vil herefter gøre nogle bemærkninger til lovforslaget, ikke mindst på grundlag af den omtale, som lovforslaget har fået i den borgerlige presse, og udtalelser, som venstre og det konservative folkeparti har fremsat. I diskussionen om jordlovene har været anvendt stærke ord såsom „al jord i Danmark skal overgå til samfundets eje“, „socialisering“, „nationalisering“ og hvad man nu kunne finde på. Endvidere at nogle af lovforslagene er i strid med bestemmelserne i grundloven. Så stærke ord har det

altså været nødvendigt at tage i anvendelse.

Det er nu imidlertid i begrænset omfang, at kommunerne kan opnå forkøbsret. § 1 i lovforslaget betinger, at kun inden for områder, der omfattes af en godkendt byudviklingsplan, har kommunerne forkøbsret til ejendomme, der er beliggende i inderzone eller mellemzone. Dertil kommer, at kun 20 områder i hele landet i dag omfattes af byudviklingsplaner, så det er i meget begrænset omfang, forkøbsretten for kommunernes vedkommende kan gøres gældende. I kommuner, der ikke omfattes af byudviklingsplaner, kan kommunalbestyrelsen med indenrigsministeriets samtykke beslutte, at der skal tilkomme kommunen forkøbsret, men det er en betingelse, at ejendommen omfattes af en godkendt byplan eller dispositionsplan, og dertil kommer yderligere, at forkøbsretten skal være tinglyst for vedkommende ejendom.

Der er også grund til at bemærke, at hvis en kommune vil gøre forkøbsretten gældende til at erhverve ejendommen, så skal tilsynsmyndigheden — det kan være amtsrådet eller indenrigsministeriet — godkende handelen, forinden den kan betragtes som værende i orden. Mon ikke det vil være klogt at holde lidt igen med at fortælle, at al jord nu kommer i samfundets eje? Det, jeg har fortalt her, og som dækker over de faktiske forhold, tyder i hvert fald ikke meget på, at samfundet skal overtage al jord.

Det er også blevet antydnet, at forkøbsretten skulle være i strid med grundlovens § 73. Jeg forstår ikke en sådan opfattelse, og jeg anser det for udelukket, at en forkøbsret skulle være grundlovsstridig. Forkøbsretten går jo kun ud på en ret til at kunne erhverve en ejendom, dersom den bliver til salg, og man — d. v. s. kommunen eller staten — accepterer den pris og de vilkår, som sælgeren måtte forlange. Der er altså ikke tale om særlige begunstigelser for kommunen. Skulle der blive tale om begunstigelser, måtte det vel snarere være sælgeren, der nød fordel. Jeg tror også, at mange sælgere foretrækker at handle med kommunen fremfor en tilfældig ejendomsmægler. Sælgeren er, når det er kommunen, der er køber, klar over, at handelsvilkårene bliver opfyldt til punkt og prikke, og han, sælge-

[Ove Hansen.]

ren, har måske mulighed for at få et større beløb udbetalt ved handelen, end når det drejer sig om private købere.

Under drøftelserne i udvalget har vi fået den opfattelse, at det, oppositionspartierne måske navnlig var bange for med hensyn til kommunernes forkøbsret, var lovforslagets § 8, der vedrører køb af ejendom, og hvor vederlag for den erhvervede ejendom eller en del af ejendommen ikke består i pengeydelse. Der kan f. eks. være tale om løsøre, inventar, besætning m. v. I sådanne tilfælde, hvor det altså ikke drejer sig om selve vederlaget for ejendommen og enighed ikke har kunnet opnås, bliver det en tak-sationskommission, der skal fastsætte beløbet for løsøre, inventar m. v. Jeg tror ikke, at denne paragraf kan give anledning til de vanskeligheder, der har været nævnt under udvalgsarbejdet. Det er min erfaring, at ved handel med en ejendom med tilbehør er sælgeren ofte mest interesseret i at få en høj pris for selve ejendommen, men måske ikke så meget for dens tilbehør, for her kan der jo blive tale om skattepligt af fortjenesten.

I vort sidste udvalgsmøde fremlagde venstre og de konservative forslag til en forhandlingsskitse vedrørende jordlovene. Denne skitse går bl. a. ud på med hensyn til forkøbsretten, at arealer over 1 ha, der ønskes solgt, skal tilbydes kommunen af sælgeren med angivelse af salgssummens størrelse samt salgsbetingelserne, og det pålægges kommunen inden for en vis frist at give sælgeren meddelelse om, hvorvidt kommunen ønsker at overtage ejendommen. Ønsker kommunen ikke at overtage ejendommen, kan sælgeren frit afhænde ejendommen til en anden køber, dog ikke til en væsentlig lavere pris end den af kommunen tilbudte.

Jeg synes egentlig, det er et ejendomme-ligt forslag, vi her bliver præsenteret for. Det går altså ud på, at når det er det offentlige, der skal overtage en ejendom, skal prisen være højere, end når det drejer sig om en privat køber. Der står ganske vist i skitseforslaget, at sælgeren ikke kan afhænde ejendommen til en væsentlig lavere pris end til kommunen, men hvad der forstås ved en væsentlig lavere pris, er ikke nærmere blevet præciseret. Man har lyst

til at spørge: er det 10, 20 eller 30 pct., det drejer sig om?

Jeg tror, at de kommunale organisationer meget stærkt vil tage afstand fra det forslag, venstre og de konservative her har fremsat. Regeringsforslaget har jeg derimod opfat-telsen af, at man er stærkt interesseret i, og af den henvendelse, vi har fået fra de fire kommunale organisationer, får jeg også den opfattelse, at de meget gerne ser lovforslaget vedtaget i den skikkelse, som det nu vil komme til at foreligge i.

Som jeg tidligere har nævnt, er omfanget af forkøbsretten for kommunernes vedkom-mende ret begrænset. Jeg tror heller ikke, at loven vil få den vidtrækkende betydning, som man måske forestiller sig, idet det er min opfattelse, at en del ejere af ejendomme foretrækker at sælge deres ejendomme til det offentlige, til kommunerne.

Jeg beklager, at venstre og de konserva-tive ikke kan medvirke til dette lovforslags gennemførelse, som er en håndsrækning til vore kommuner. Vi ved, at i den udviklings-periode, vi befinder os i, er det nødvendigt, at kommunerne interesserer sig for bolig-byggeriet, interesserer sig for at tilveje-bringe arealer til boliger og arealer til virk-somheder, og derfor synes jeg, at det fore-liggende lovforslag er et bidrag til at hjælpe kommunerne i deres bestræbelser for at tilvejebringe flere boliger og skabe beskæf-tigelse.

Jeg skal med disse bemærkninger på mit partis vegne anbefale at stemme for lov-forslaget med de ændringer, som ministeren har foreslået.

Lund Jensen: Som det fremgår af be-tænkningen, er det ikke lykkedes at opnå enighed i udvalget om gennemførelse af de foreslåede ændringer i naturfredningsloven. Det er beklageligt i betragtning af, at der bag alle tidligere fredningslove har stået et praktisk talt enigt folketing. Det er mig ufor-ståeligt, at modstanden mod lovforslaget netop kommer fra de partier, som i andre henseender taler om at værne vore nationale værdier. Den foreslåede udbygning af natur-fredningsloven har jo i høj grad nationalt sigte, nemlig at beskytte vore landskabelige skønhedsværdier mod en planløs udnyttelse og ødelæggelse og en sikring af befolkningens rekreative muligheder.

[Lund Jensen.]

Det eneste der skiller partierne i denne sag, er jo i virkeligheden spørgsmålet om erstatning til de grundejere og spekulanter, som efter lovforslaget hindres i at sprede en planløs bebyggelse ud over landet. Ganske vist har udvalget modtaget et stort antal protester fra grundejerforeninger, landboforeninger og andre, men for størstedelen af disse protester gælder, at man helt har overvurderet de foreslåede indgrebs karakter. Som det klart blev udtrykt ved lovforslagets første behandling, sker der jo absolut ingen begrænsning i nogen grundejers hidtidige anvendelse af hans jord eller ejendom. Dette forhold er yderligere blevet tydeliggjort under udvalgsarbejdet, hvor den højtærede minister for kulturelle anliggender har oplyst, at der fortsat i henhold til § 22 uden tilladelse vil kunne opføres bygninger af enhver art til brug for driften af landbrugsejendomme, herunder også anlæg til landbrugets naturlige bierhvev, pelsdyrfarme, champignonlader, drivhuse m. v., ligesom det også vil være tilladt at anlægge dambrug med tilhørende bygninger ved eksisterende vandløb. Der sker heller ikke som følge af dette lovforslag nogen begrænsning i udnyttelsen af de naturlige forekomster i jorden af grus, sten, ler eller kalk. Hvis der ved fredningskendelsen sker en begrænsning i disse rettigheder, vil der som hidtil blive betalt fuld erstatning for de lidte tab. Oven i købet har ministeren over for udvalget, som det også fremgår af betænkningen, givet udtryk for, at han i overgangsperioden vil administrere § 22 så lempeligt som muligt i de tilfælde, hvor en grundejer påføres uforholdsmæssige tab ved ikke at måtte udstykke.

Som det vil ses, er de foreslåede indgreb af meget begrænset natur. De indskrænker sig i virkeligheden til, at fredningsmyndighederne får adgang til at forhindre opførelsen af bygninger, som anbragt på det pågældende sted ikke tjener et naturligt formål, og det vil jo fortrinsvis være sommerhuse og fabriksbygninger i det åbne landskab. Men naturligvis, det må ikke glemmes, vil der også fremover være muligheder for at tilfredsstille befolkningens behov for sommerhuse og andre rekreative anlæg, blot skal disses placering godkendes af fredningsplansudvalgene, som jo ved lovforslaget på-

lægges pligt til at udlægge rigelige og velbeliggende områder til disse formål.

Jeg kan med min bedste vilje ikke se, at man med de foreslåede regulerende foranstaltninger træder nogen berettiget interesse for nær, bortset fra de rene spekulationsinteresser. Det er da også værd at bemærke, at der ikke af de udvalgsmedlemmer, der går imod lovforslaget, er stillet noget forslag om en ændret erstatningsberegning efter § 22, så jeg går ud fra, at oppositionen ønsker at bevare de nugældende erstatningsbestemmelser til trods for at disse har vist sig at gøre enhver reguleringsbestemmelse uanvendelig.

Hvor urimelig erstatningsudmålingen efter § 22 virker, skal jeg påvise ved et enkelt eksempel, et enkelt blandt mange andre. En grundejer købte i 1958 med henblik på udstykning et areal for 20.000 kr. Da han blev nægtet udstykningstilladelse efter § 22, tilkendte fredningsnævnet ham en erstatning på 200.000 kr., altså 10 gange købesummen, men hermed var han langtfra tilfreds, og han appellerede sagen til overfredningsnævnet med krav om forhøjelse til 400.000 kr., altså 20 gange købesummen. Er det virkelig sådanne urimelige forhold, oppositionen søger at værne om? Så vidt jeg kan skønne, er fredningsnævnet endda ved erstatningsudmålingen i det nævnte tilfælde gået ud fra den mildere engrosregel, der af overfredningsnævnet er tænkt anvendt ved § 22-erstatninger, hvorefter beløbet ikke beregnes efter, hvad grundene kunne indbringe ved salg enkeltvis, men efter hvad det pågældende areal kunne indbringe ved samlet salg til en udstykker.

Hvis man ikke ved denne behandling kan enes om andet, så betragter jeg som givet, at der i det høje ting vil kunne opnås enighed om, at en erstatningsberegning efter den målestok, som nærmere er defineret i betænkningen side 6, fremtidig må være maksimum for, hvad der kan ydes i erstatning ikke blot i de verserende § 22-sager efter den nugældende lov, men også ved fremtidige almindelige fredningssager efter § 14. Jeg ville sætte pris på at få denne opfattelse bekræftet eller afkræftet.

Umiddelbart før betænkningen skulle afgives, fik udvalget tilstillet den af det ærede medlem hr. Axel Kristensen udarbejdede skitse til en landsplanlægning, som efter

[Lund Jensen.]

forslagsstillerens mening også skulle omfatte fredningsplanlægning, til trods for at naturfredningsformål dårligt nok er nævnt i det omfattende værk. Jeg går ud fra, at fremlæggelsen af denne skitse kun må betragtes som en forhalingsmanøvre for at få udsat lovforslagets vedtagelse.

Jeg vil ganske vist ikke afvise tanken om, at det på længere sigt kan være formålstjenligt at koordinere fredningsplaner med landsplaner, men en accept af skitsen i den nuværende situation ville betyde ikke blot en standsning af det igangværende planlægningsarbejde, men ville betyde en udsættelse på ubestemt tid, hvorefter arbejdet åbenbart måtte påbegyndes helt forfra af andre organer, så alt det fortjenstfulde arbejde, der er udført siden 1959, ville være spildt. Jeg tror tværtimod, det vil være i alle parter interesse at få tilendebragt fredningsplansarbejdet så hurtigt som muligt, så grundejerne og befolkningen kan blive orienteret om de eventuelle restriktioner, der herefter bliver tale om.

I denne forbindelse finder jeg anledning til at oplyse de grundejerorganisationer, der over for udvalget har besværet sig over de generende bånd, der lægges på ejendomme som følge af tinglyste fredningsplaner, om, at der netop ved nærværende lovforslag skulle ske en meget væsentlig begrænsning i tinglysningernes antal, en begrænsning i forhold til eksisterende lov, fordi der ikke som efter den gældende lov skal foretages tinglysning af hele fredningsplanens område, men kun af de mere begrænsede områder, der af planudvalget anses som værende af væsentlig betydning for almen benyttelse, samt arealer, der er egnede til udnyttelse som offentlige badestrande, opholds- og parkeringspladser o. lign. Tilmed sker tinglysning kun, for så vidt ministeren ikke straks beslutter sig for rejsning af en fredningssag.

Som det fremgår af betænkningen, er vedtagelsen af dette lovforslag faktisk en

forudsætning for, at arbejdet i den nedsatte naturfredningskommission kan fortsætte. Først når forslaget er ophøjet til lov, vil kommissionen kunne genoptage arbejdet på en tiltrængt kulegravning af hele fredningslovgivningen, hvorefter vi måske kan gøre os håb om, at kommissionen kan have tilendebragt sit arbejde, inden loven i henhold til revisionsbestemmelserne skal tages op til fornyet prøvelse i folketingsåret 1964-65.

Som endnu et sidste forsøg på at spænde ben for lovforslagets gennemførelse har de to oppositionspartier anmodet den højtærede justitsminister om af fremskaffe et responsum fra de juridiske fakulteter ved vore to universiteter angående de foreslåede rådighedsbegrænsningers overensstemmelse med grundlovens § 73. Det er imidlertid mit indtryk, at vi med sindsro kan imødesee en sådan erklæring. Dels findes der i vor lovgivning adskillige rådighedsbegrænsninger af langt mere indgribende karakter. I selve naturfredningsloven har der siden 1937 været et endnu mere kategorisk forbud imod opførelse af bygninger i nærheden af kyster og skovbryn, og ydermere stemte de to nu protesterende partier så sent som i 1961 for et tilsvarende forbud imod bygning i nærheden af søer, vandløb og landeveje. Så vidt mig bekendt har endnu ingen fundet anledning til at betegne disse rådighedsindskrænkninger som grundlovsstridige eller til at indbringe dem til prøvelse ved domstolene, og mon ikke de høje fakulteter skulle komme til samme resultat som professor, dr. jur. Bent Christensen, der som formand for overfredningsnævnet må siges at have særlige forudsætninger for at vurdere både indgrebenes juridiske holdbarhed og deres virkninger i praksis?

Professor Bent Christensen skriver i en kronik i Politiken den 6. marts — jeg beder om tilladelse til et par korte citater —:

„De foreslåede regler vil efter mit skøn ikke være grundlovsstridige; i det højeste kan der blive tale om, at enkelte

[Lund Jensen.]

grundejeres tab kan være så unormalt store, at domstolene ikke vil acceptere erstatningsfriheden.“

Det er jo netop med henblik på disse sidste tilfælde, den højtærede minister har givet tilsagn om at administrere lempeligt for at undgå urimeligheder.

Professoren konkluderer sine synspunkter i følgende betragtninger:

„Men tilbage bliver dog, at hvis man effektivt vil hindre spredning af bymæssig bebyggelse og sommerhuse ud over landet, er der ingen vej uden om indgreb i grundejernes traditionelle rådighed over deres ejendom og en styrkelse af de offentlige planmyndigheders magt.“

Og professoren slutter sin kronik således:

„Det bliver nu folketingets opgave at vælge, hvad man vil foretrække: spredning af bebyggelsen i det åbne land eller indgreb i ejendomsretten og udvidelse af forvaltningens magt!“

Ja, så enkelt ligger det. Der findes efter min mening ingen anvendelig mellem løsning med opretholdelse af erstatning for § 22-forbuddet. Det viser erfaringerne efter den ulykkelige kompromisløsning i 1961 med al tydelighed. Det er i virkeligheden på høje tid, vi får styr på den eksplosive udvikling, der er godt på vej til at spolere vore landskabers karakter, og hvis vi svigter i denne situation, vil eftertiden dømme os hårdt derfor.

Med disse bemærkninger kan jeg på mit partis vegne varmt anbefale det foreliggende lovforslag til vedtagelse.

Holger Eriksen: Udvalget angående lovforslagene om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme samt særlig indkomstskat har, som det fremgår af betænkningen, holdt 10 møder, i hvilke medlemmerne har modtaget alle de oplysninger, som de har fremsat ønske om. Jeg kan derfor ikke anerkende berettigelsen af oppositionens bemærkninger i betænkningen om, at der ikke har været tid til en grundig udvalgsbehandling. Jeg tvivler for øvrigt også på, at resultatet var blevet anderledes, selv om der havde været meget længere tid til rådighed.

Ganske vist har oppositionen — og når

jeg bruger det udtryk, så tænker jeg på venstre og de konservative — erklæret sig parat til gennemførelsen af en frigørelsesafgift, når fast ejendom sælges til anden anvendelse, der muliggør en højere pris, f. eks. ved ophævelse af landbrugsforpligtelsen med henblik på udstykning til byggegrunde. Jeg skal indrømme, at jeg lægger megen vægt derpå. Jeg ser deri i realiteten en anerkendelse af det synspunkt, der tidligere er fremført af professor Illum, og som går ud på, at de nuværende ejere af landbrugsejendomme kun har ejendomsret til jordens landbrugsmæssige værdi, men ikke til den højere værdi, der opstår, når landbrugsforpligtelsen ophører. Jeg takker for denne anerkendelse af et princip, som jeg anser for meget vigtigt for den kommende jordlovgivning. Desværre var der jo føjet så mange forbehold dertil, at det simpelt hen var umuligt at komme til et praktisk resultat i retning af et forlig om et eller andet i den retning. Jeg håber dog på, at man senere nemt på det grundlag kan komme til andre resultater end dem, man har nået i denne omgang.

Udvalget har i øvrigt modtaget mange henvendelser, hvilket naturligvis ikke kan forbavse, men ingen har fremført argumenter, der kunne give udvalgets flertal anledning til at stille andre ændringsforslag end de to, der findes i betænkningen. Af det omfattende materiale, der er forelagt udvalget, fremgår, at mange af de handler, der er sket med landbrugsejendomme i området i nærheden af København, har fundet sted til betydelig højere priser end vurderingen, også når der er tale om rene landbrugsejendomme. Det kan imidlertid skyldes mange forskellige ting, f. eks. en forkert vurdering, men også den omstændighed, at køberne uden hensyn til afstanden fra udstykningsområder trods alt regner med visse venteværdier.

Flertallet har imidlertid fundet anledning til at forhøje den procent, hvormed købesummen skal overstige vurderingsværdien, for at der automatisk skal ske omvurdering fra 50 til 75 pct., hvilket vel imødekommer visse ønsker, selv om det nok ikke får større praktisk betydning.

Et flertal, der omfatter alle udvalgets medlemmer med undtagelse af det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen, er endvidere

[Holger Eriksen.]

gået med til at henstille, at revisionen af vurderingen af landbrugsjord stilles i bero, til man ser, om der i folketingsåret 1963-64 gennemføres den ændring, at jord, der anvendes eller som vurderes som landbrugsjord, bliver fritaget for grundstigningsskyld. Jeg vil i forbindelse hermed pege på, at der for landbrugsejendomme kan ske grundværdistigninger, der er fremkaldt f. eks. ved nye vejanlæg og som rettelig bør inddrages gennem betaling af grundstigningsskyld.

Det er imidlertid ikke min agt at rejse en diskussion herom, men blot at sætte denne udtalelse i forbindelse med den højtærede finansministers bemærkning ved første behandling om, at han er i færd med at undersøge, hvilken jord der i fremtiden skattemæssigt bør behandles som landbrugsjord, og jeg går stadig ud fra, at der vil blive truffet foranstaltninger, så den jord, der betales med en pris, som i væsentlig grad overstiger, hvad den vil kunne forrente, når den benyttes landbrugsmæssigt, vil blive stillet uden for de begunstigelser, som landbrugsjord opnår, således at den kommer til at betale grundstigningsskyld og grundstigningsskyld så nogenlunde i overensstemmelse med den pris, der er betalt for selve jorden. Efter min opfattelse vil en sådan foranstaltning i høj grad lægge en dæmper på tilbøjeligheden til at betale overpris for jorden i håb om senere at kunne sælge til en endnu højere overpris.

Hvad angår lovforslaget om særlig indkomstskat er der taget hensyn til de problemer, der opstår ved mageskifte, således at den formelle fortjeneste, der opstår derved, ikke skal beskattes, før salg finder sted, og i så fald anvendes prisen på den ejendom, der er afhændet ved mageskiftet, som grundlag for opgørelsen af den skat eller afgift, der eventuelt da skal betales.

Selv om det kunne være fristende, skal jeg afholde mig fra ved denne lejlighed at fremsætte principielle betragtninger, men blot i almindelighed understrege det, som jeg også fremhævede ved første behandling, at ganske uden hensyn til tendensen til prisstigning må det anses for udelukket, at handel med almindelige ejendomme kan

blive ramt af loven. Det kan man så være begejstret for eller ikke begejstret for, akkurat som ens indstilling er, men det er i hvert fald under falske forudsætninger, når man argumenterer med, at gennemførelsen af disse love vil betyde noget revolutionerende for de almindelige salg.

Er ejendommene erhvervet efter 1. januar 1965, vil der altid til købesummen blive lagt 40 pct. samt 6 pct. for 1965 og ligeledes 6 pct. for hvert af de følgende år, hvortil yderligere senere kommer 10.000 kr. Der skal en fantastisk prisstigning til, før en almindelig ejendom kan afhændes med en fortjeneste, der er så stor, at den falder ind under lovens bestemmelse, og skulle det alligevel være tilfældet, er der tale om urimelig fortjeneste, og så er der heller ikke noget at sige til, at der må betales en afgift.

Udvalget har ganske vist modtaget en skrivelse fra De samvirkende Landboforeninger, hvori det gøres gældende, at landbrugsejendomme i de sidste 10 år har haft en stigning på gennemsnitligt 8,2 pct. årlig. Jeg kan forstå, at denne oplysning har betydning, når man skal tale om støtteforanstaltninger til landbruget — noget som jeg i øvrigt ikke skal berøre — men det har ingen relation til den værdiforringelse, som kronen har været genstand for i den samme periode, og som ligger betydeligt under det halve af de tal, der her nævnes. Det ville næppe være stemmende med ret og rimelighed, at en sådan fortjeneste var skattefri. Lad os blot se på, hvorledes det vil gå en landbruger, selv om de næste 20 år skulle bringe en tilsvarende prisstigning. Når jeg nævner 20 år, er det, fordi man regner med, at en ejer i gennemsnit har en ejendom i 20 år.

Vi tænker os, at en gård i 1965 købes for 100.000 kr., og at den 20 år efter sælges med en fortjeneste på de 160 pct., landboforeningerne har anført, hvilket altså vil sige, at salgsprisen bliver 260.000 kr. Sælgeren vil få et fradrag i fortjenesten på de 160.000 kr. på i alt 120.000 kr., nemlig 6 pct. årlig i de 20 år, og dertil 40.000 kr. Han vil ikke komme til at betale noget som helst. Ja, selv om han opnåede 10.000 kr. mere end forudsat i landboforeningernes skrivelse, ville han ikke komme til at betale én eneste øre.

[Holger Eriksen.]

Således ligger det for dem, der har købt efter 1. januar 1965. For dem, der har købt på et tidligere tidspunkt, er det hele i virkeligheden afhængigt af den 13. vurdering til ejendomsskyld, og hvis de pågældende sørger for, at den vurdering bliver rigtig, er de i realiteten underkastet de samme vilkår som dem der har købt på det pågældende tidspunkt. Det vil naturligvis medføre, at vurderingen vil stige betydeligt, men jeg går ud fra, at ganske uden hensyn til, om der eventuelt måtte være uenighed om, hvor meget skat der skal betales, kan der ikke være uenighed om, at hvis der skal være mening i tingene, må vurderingen være rigtig, og det er kun glædeligt, at man gennem en foranstaltning af denne karakter praktisk talt fremtvinger rigtige vurderinger i den kommende tid.

Når venstre og de konservative i betænkningen skriver, at afgiften ikke bør blive en skat på pengeforringelse, og at det foreslåede 6 pct.s tillæg ikke yder garanti for, at dette ikke bliver tilfældet, så er det et postulat, der ikke kan begrundes med udviklingen i de år, der er gået forud, idet pristalsstigningen som nævnt har været betydelig mindre end de 6 pct.

Der er i mindretallets udtalelse i betænkningen mange andre påstande af samme lødighed. Når det f. eks. siges, at pristigningen på jord først og fremmest er en virkning af en forkert zonepolitik og af for langsomme byggemodningsforanstaltninger, modsiges det af den omstændighed, at arealer, der udstykkes uden for yderzonerne i en afstand af fra 10 til 15 km — eller længere — fra byerne, er blevet solgt for 40.000-50.000 kr. pr. tønde land, ja, undertiden for en endnu højere pris; det har i hvert fald intet med zoneinddelingen at gøre.

Det samme mindretal fastslår, at man skal vente med hele denne lovgivning, til et udvalg har afgivet betænkning, senest den 15. marts 1964; det ville imidlertid betyde, at intet forslag kunne vedtages før i folketingsåret 1964-65, jfr. den tid, de to partier mener man skal bruge til behandling af den slags forslag. Da lovforslaget om særlig indkomstskat bygger på, at ved ejendoms-køb før 1. januar 1965 skal den eventuelle skattepligt beregnes efter vurderingen i

1964, og da det ville være urimeligt, at ejerne ikke på det tidspunkt, vurderingen fandt sted, skulle være vidende om dens virkninger, ville det sige, at det hele blev skubbet yderligere 4 år ud i fremtiden; det ville naturligvis i høj grad glæde alle dem, der tager urimelige gevinster hjem på grundsalg og derved fremmer den inflation, som alle beklager, men hvis væsentligste kilde oppositionen ikke vil være med til at stoppe.

Oppositionen fastslår videre i betænkningen, at det bør sikres, at stat og kommune ikke omgår lovgivningens hensigt: at lade sælgeren bære afgiften, og at det må sikres, at kommunerne ikke overbyder private borgere ved grundkøb, fordi kommunerne ikke svarer grundstigningsskyld. Jeg forstår overhovedet ikke grundlaget for denne bemærkning. Hvis vi nu holder os til det foreliggende, altså ikke grundstigningsskylden, men den afgift, der eventuelt skal betales, bliver det, når alt kommer til alt, et posteringsspørgsmål. Hvis man tænker sig, at en kommune køber et grundareal for 1,1 mill. kr., hvoraf de 100.000 kr. skal betales i afgift på grund af grundværdistigning, så er det dog ret ligegyldigt, om kommunen betaler 1,1 mill. kr. og sælgeren derefter betaler afgiften, eller kommunen giver 1 mill. kr. og selv betaler afgiften. Jeg kan ikke se, at det har nogen som helst praktisk betydning.

Med hensyn til påstanden om, at kommunerne skulle påføre de private jordspekulanter en unfair konkurrence ved at byde mere for jorden, fordi kommunerne ikke skal betale grundstigningsskyld, så er det jo sådan, at kommunerne køber aldrig for selv at udnytte jorden; det er i hvert fald undtagelsen. Kommunerne køber for at fremskaffe de billigst mulige grunde til de borgere, der senere skal bo på dem, og deraf følger, at kommunerne naturligvis er interesseret i at holde grundpriserne så langt nede som muligt. Derfor tror jeg ikke, man kan tale om, at det er kommunerne, der kommer med overbud; det modsatte er snarere tilfældet, og det er det, der foranlediger, at kommunerne undertiden må betale en for høj pris.

Noget tilsvarende kan man sige om bemærkningerne om, at ekspropriationserstatningerne skal holdes uden for nærværende lov. Jeg tror, det er komplet ligegyldigt,

[Holger Eriksen.]

for de, der skal vurdere jorden og sørge for, at den, der får sin jord eksproprieret, får fuld erstatning, må naturligvis tage med i betragtning, hvad en sådan ejer ville komme af med i afgift, hvis salget foregik i den frie handel. Det vil altså sige, at hvis man bestemmer, at der ikke skal betales afgift af disse erstatningsbeløb, må de fastsættes væsentligt lavere, end hvis der skal betales afgift af dem, og derfor bliver slutresultatet nøjagtigt det samme.

Endelig skal jeg nævne bemærkningerne om, at man ikke må hindre flytning, derved at man indkasserer en kapitalgevinst ved et salg og dermed stiller vedkommende, der skal købe en tilsvarende ejendom, dårligere, når han flytter et andet sted hen. Jeg ved, at det er blevet fremhævet meget stærkt i agitationen, men det falder jo fuldstændig til jorden, når man fastholder den kendsgerning, at ved almindeligt salg bliver der ikke betalt nogen afgift. Derfor er det kun teori, det har intet med praksis at gøre.

Jeg kan derfor ikke se, at der i denne betænkning er fremført noget som helst, der virkelig har betydning, imod de lovforslag, der her er tale om, og jeg skal på mit partis vegne anbefale de to af finansministeren stillede ændringsforslag og anbefale lovforslagene i deres helhed til gennemførelse.

Peter Larsen: Arbejdet med jordlovsforslagene har desværre bekræftet, at de af regeringen opstillede forudsætninger ikke er overholdt. Jeg tænker på det væsentligste problem, nemlig den nationale sikring af jorden. Her har man ikke benyttet den pause, der er opstået i markedsforhandlingerne, til en virkelig overvejelse af og forsøg på at indpasse dette i en praktisk jordreform. Jeg tænker dernæst på lovforslagenes rent erhvervspolitiske karakter, og jeg tænker endelig på viljen til at forhandle, den vilje som i realiteten har vist sig ikke at eksistere, og det til trods for, at oppositionen erkender, at der er store problemer, der bør løses i denne forbindelse. Vi har ikke alene tilsagt vor forhandlingsvilje, men vi har også fremsat vore tanker om, hvordan disse problemer kan løses, uden at det får de uheldige virkninger, regeringens lovforslag indebærer.

Venstre beklager, at det har formet sig sådan, at regeringen trods stærk protest fra meget store kredse i befolkningen og fra betydelige kredse inden for erhvervslivet vil føre sagen frem til endelig afgørelse på det foreliggende grundlag. Alt dette afslører klart, at det alene er politiske mål, man stræber efter at opnå. Det er ofte fremhævet — også af den højtærede statsminister — at det navnlig er de store fisk, man vil ramme, men påstanden holder ikke for en nærmere prøvelse. De store er der jo meget få af. Jordfordelingen i Danmark er ret god; bortset fra enkelte meget store ejendomme er jorderne fordelt på de mange hundredtusinder parceller og bedrifter, og det er med andre ord dem, man er ude efter. Det bør i hvert fald stå helt klart for hele befolkningen, at regeringen med disse love ønsker at kontrollere, at administrere og at afgøre forholdene for disse mennesker. Det er en ny og skarpere linje, der her anlægges, og jeg vil meget betvivle, at denne linje er i overensstemmelse med dansk mentalitet og indstilling.

Regeringen søger nu i mangel af bedre argumenter at berolige befolkningen med, at det slet ikke er så galt, som vi andre fremhæver og peger på; man vil administrere lempeligt, man vil søge at tilgodese alle berettigede ønsker, og man vil dispensere på så mange områder som muligt. Jeg fristes i denne forbindelse til at spørge: hvorfor så alle disse indgreb, når man kan løse problemerne på en anden og mere frisindet måde og uden at lægge de hindringer i vejen for erhvervslivet, som her tegner sig i kølvandet af de fremsatte lovforslag?

Det er også betegnende, at vi i udvalget ikke har modtaget de saglige argumenter, der er i stand til at underbygge de af regeringen fremsatte påstande. Tværtimod må vi erkende, at der er alt for mange uklare punkter tilbage, og det beviser, at sagen på nuværende tidspunkt langtfra er moden til endelig vedtagelse. Det er mit hovedindtryk, at den største del af befolkningen er enig i dette synspunkt.

Regeringspartierne har ikke formået at bortlede den store og berettigede angst, der råder i meget store kredse af erhvervslivet, og når man fra den side har anvendt hårde og stærke ord om regeringens jord-

[Peter Larsen.]

lovskompleks, så skyldes det alene regeringen og den måde, man har lagt denne sag op på, den måde, man ønsker at gennemføre denne lovgivning på.

Det er jo i udvalget erkendt, at f. eks. bopælspligten ikke giver den af regeringen tilsigtede nationale sikkerhed. En udlænding kan jo frit komme til landet, når blot han tager bopæl her, og jeg tror, at netop den omstændighed spiller en meget stor rolle i grænselandet.

Nu har man ved et ændringsforslag mildnet denne pligt, for så vidt angår landbruget, idet man nu foreslår, at 3 års beskæftigelse i dette erhverv og 5 måneders skoleophold fritager for pligten, og dermed mener den højtærede landbrugsminister, at al tale om stavnsbånd må høre op. Jeg er ikke så sikker på, at den højtærede landbrugsminister, når han formentlig til sommer skal tale ved 175 års jubilæet for stavnsbåndets ophævelse, har ret i at fremsætte de betragtninger som af ham bebudet. Jeg vil mene, at ikke mindst lovforslaget på dette område har meget lidt med frigørelse at gøre.

Ændringsforslagene betyder jo også, at der bliver tale om en betydelig forskelsbehandling både blandt landbrugets egne udøvere og i forhold til andre, der ønsker at købe en landbrugsejendom. De betyder jo f. eks., at en landmand, når han opfylder betingelserne, kan få lov til at bo i byen og drive sit landbrug derfra, medens andre, der ikke opfylder betingelserne, ifølge ændringsforslagene skal bo ude på ejendommen. De betyder også, at hvis man f. eks. arver en mindre ejendom, så er man fritaget for bopælspligten, men arver man en større ejendom, en ejendom over 56.000 kr.s grundbeløb, så er man henvist til at bo på den. Det er en forskelsbehandling, som vil betyde en meget stor gene for erhvervslivet på et område, hvor familiefølelsen og traditionen spiller en meget stor rolle.

Hvad siger regeringen til de henvendelser, der er kommet fra gartneriet? Dem har man altså heller ikke taget noget hensyn til. Det viser, hvor stor en forskelsbehandling dette erhverv kommer ud for i forhold til landbruget, og det viser, at man ikke har haft for øje mange af de

problemer, som gartnerierhvervet i udvalget har peget på.

Dertil kommer, at alle de uheldige virkninger, som vi gentagne gange har påvist, uanset denne ændring stadig væk eksisterer. Man skaffer jo ikke mere og billigere jord frem som påstået af regeringen — måske tværtimod.

Dette viser, at der stadig er mange problemer, og det er helt naturligt at spørge, hvorfor man i det hele taget skal have denne forskelsbehandling, disse begrænsninger og denne bopælspligt. Det kan som påvist ikke være af nationale grunde, og spørgsmålet er, om det så er af hensyn til landbruget. Jeg synes nok, vi da kommer ind i en problemstilling, som nærmere må overvejes.

Det er oplyst i udvalget, at der årligt sælges ca. 9.000 landbrug. Det er samtidig oplyst, at vi i øjeblikket kun har ca. 3.000 unge medhjælpere beskæftiget i landbruget i årgangene fra det 17. til det 25. år, altså de unge, som vi måtte forvente ville være til rådighed til at overtage de bestående landbrugsejendomme. Når man nu indfører bopælspligt og yderligere begrænser adgangen til køb af ejendomme, så står vi i den situation, at der slet ikke vil være brugere nok til de bestående ejendomme. Og hvordan vil forholdene blive fremover, når man på denne måde lægger den påbegyndte strukturrationalisering hindringer i vejen?

Endelig er der et forhold til, som jeg synes der kan være grund til at fremhæve, og det er, at landbrugets ejeres og brugeres gennemsnitsalder er stærkt voksende. I 1953 var 56 pct. af brugerne over 45 år; i år — 10 år efter — er 64 pct. af brugerne i landbruget over 45 år; det er en stigning på ca. 15 pct. Det er talende tal, som understreger, hvor farligt det er for erhvervet, at der indføres pligter og begrænsninger. Er det meningen, er det regeringens mening, at landbruget skal gøres til et gammelmandserhverv? Hvordan vil det gå med landbrugets konkurrenceevne fremover, hvis denne udvikling fortsætter? Der er på dette og andre erhvervspolitiske områder så dybtgående problemer, at venstre anser det for meget uheldigt, at regeringen ikke har villet gå ind for en rationel løsning af disse problemer.

[Peter Larsen.]

Et andet og meget væsentligt spørgsmål: hvorfor skal landbruget, ene af alle erhverv, have denne pligt? Det forekommer os at være en usmagelig form for forskelsbehandling; og jeg vil gerne spørge, om det er takken for den store indsats, som landbruget, trods stigende vanskeligheder, har ydet også det øvrige samfund.

Også erhvervslovens bestemmelse om jordens anvendelse til andre formål giver anledning til store betænkeligheder. Det bliver i virkeligheden sådan, at den industri, der gennem en investering vil løbe en risiko og skabe ny beskæftigelse, vil få øgede vanskeligheder med at erhverve jord. Venstre deler i høj grad den bekymring, industriens folk i udvalget har givet udtryk for, og vi er helt enige i det uholdbare i, at ministre og embedsmænd nu skal bestemme over denne industris forhold. Selv om disse embedsmænd er dygtige, vil deres vurdering aldrig kunne erstatte de menneskers, der skal løbe denne risiko. Vi er på dette område ikke tilfreds med de udtalelser, den højtærede landbrugsminister har fremsat i udvalget, eller de bemærkninger, der står i betænkningen om den lempeligere administration.

Vi finder, at en sådan bestemmelse er meget farlig i en tid, da folk flytter fra landbruget over i andre erhverv, i en tid, da vi lægger vægt på, at industrien kan løse beskæftigelsesproblemet, og hvor der opstår en række mindre småindustrier ude omkring i landsbyerne, stationsbyerne og de mindre byer. Dette er ud fra mange synspunkter, bl. a. boligpolitiske, en værdifuld udvikling, som ikke må hæmmes af, at den skal regeres fra ministeriet. Hvem kan i virkeligheden afgøre, hvordan udviklingen vil forme sig? Det sker i hvert fald næppe fra et ministerialkontor.

Man vil i denne vurdering bl. a. tage egnsudviklingsmæssige hensyn. Men har denne lovgivning været så stor en succes, at det berettiger den til at komme med her? Vi er i udvalget ikke blevet overbevist om rigtigheden af dette; vi har end ikke fået klarlagt mange af de problemer, der naturligt melder sig i denne forbindelse. Ja, jeg kunne nævne mange andre ting, og de understreger alle sammen både forslagernes uklarhed og det foruroligende i det

hastværk denne sags behandling er udtryk for.

Jeg skal herefter vende mig til den af oppositionen fremlagte skitse og kommentere enkelte afsnit af den. Det er altså en forhandlingsskitse, som ikke har kunnet påkalde større opmærksomhed hos regeringspartierne, end at de på stående fod uden videre afviste den. Jeg vil gerne understrege, at det, der her foreligger, er tanker, principper, der er fremlagt til forhandling, altså et grundlag og for os at se et rigtigere udgangspunkt og en bedre måde at sikre jordspørgsmålene løst på, både ud fra en national og ud fra en rent erhvervsmæssig betragtning.

Det ærede medlem hr. Ove Hansen, gav i sin tale udtryk for, at han ikke tror, det ville have gavnet udvalgsarbejdet; vi kunne næppe være blevet enige — siger han — og vi ville næppe fra oppositionens side have medvirket til denne lovgivning. Heroverfor vil jeg for det første gerne pege på, at det ærede medlem jo ikke kan vide, hvordan vor endelige stilling vil blive; vi er fortsat rede til forhandling om disse spørgsmål.

Må jeg på den givne foranledning benytte lejligheden til at fremsætte en rent principiel bemærkning. Meningen med et udvalgsarbejde er vel ikke, at vi absolut skal være enige. Meningen med et udvalgsarbejde er vel, at man dér skal have lejlighed til at prøve de foreslåede ting, at man skal have lejlighed til at opstille alternativer, så befolkningen har mulighed for gennem dette udvalgsarbejde at følge en sags udvikling og partiernes stilling dertil. Derfor er det en misforståelse at tro, at man absolut skal være enige. Hvis det ligger sådan, at man bliver stående fast på den tankegang, man mener er rigtig, er der i og for sig ikke så stor interesse i et udvalgsarbejde. Hvis man intet hensyn ønsker at tage til andres synspunkter, er det jo blot et spørgsmål om at gennemføre det, man selv ønsker. Men jeg kan ikke tro, at det forholder sig sådan.

Det, der har været afgørende for oppositionen i vore forslag, har først og fremmest været dette at tilpasse sig udviklingens krav fremfor, som regeringen, at hæmme den. Vi har søgt at bygge disse forslag op, både under hensyn til den hjemlige udvikling og under hensyn til den udvikling, som

[Peter Larsen.]

er i gang i andre lande, hvor man står med lignende problemer. Det er for os magtpåliggende, at vi netop i vor opbygning af denne lovgivning har for øje, hvad der sker andre steder. Den dag kommer forhåbentlig da de vesteuropæiske lande finder sammen i et større fællesskab; da er det meget vigtigt for Danmark, at vi i tide har tilpasset vore erhvervspolitiske muligheder med henblik på dette.

Den nationale sikring vil vi opnå på den måde, at vi for det første ønsker at skærpe 1959-lovens bestemmelse om udlændinges erhvervelse af ejendom i al almindelighed, men vi er klar over, at vi også efter 1970, der betegner afslutningen på fællesmarkedets overgangsperiode, må have visse muligheder for at sikre landbrugsejendomme. Derfor foreslår vi, at den frie erhvervelse af landbrugsejendomme gøres betinget af 2 års ophold forud for erhvervelsen, eller at tilladelse opnås fra de lokale jordbrugsnævne. Vedrørende jordbrugsnævne har vi ikke taget endelig stilling til deres sammensætning eller retningslinjerne for de beføjelser, de må have at gå efter. Vi har ment det magtpåliggende alene at pege på de nationale hensyn ud fra den betragtning, at vi anser det for betydningsfuldt, at man også efter 1970 har organer, der kan sikre jorden, og at disse organer har et udbredt lokalt tilsnit. Der ligger heri, at man er parat til at tage vidtgående hensyn. Det er ikke meningen at begrænse alt. Der må være plads for udviklingen og de krav, den på dette område vil stille til os.

Vi finder, det er en naturlig fortsættelse af lovgivningen på disse områder, og kan samtidig henvise til, at man bl. a. i Norge har visse særregler vedrørende udlændinges køb af fast ejendom. Selv om regeringen ikke hidtil har villet gå ind på denne tankegang, så finder vi det værd at understrege, at man fra norsk side mener, at deres bestemmelser vedrørende disse forhold vil kunne holde også efter Norges eventuelle tilslutning til de seks. Dette synspunkt er blevet bekræftet i folketingets markedsudvalg. Kan de holde i Norge, må tilsvarende regler også kunne holde for Danmarks vedkommende.

Vedrørende selve landbrugsloven må det vist erkendes fra alle sider, uanset om man

ønsker det eller ej, at en lempelse i samdrifts- og sammenlægningsbestemmelserne er nødvendig. Det erkendes da også af regeringen, men vi finder, at de rammer, regeringen her sætter, er alt for snævre til at kunne opfylde de krav, som strukturændringen stiller til lovgivningen. Vi ved af erfaring, at det praktiske livs mangfoldighed skaber mange problemer, og det må være opgaven for os at søge at tilrettelægge reglerne således, at de ikke virker for tungt. Det vil være meget uheldigt, hvis alle de mange detaljer skal afgøres, godkendes og registreres i landbrugsministeriet. De må kunne afgøres på en mere hensigtsmæssig måde; vi mener, at de lokale landbrugsnævne vil være et værdifuldt led i denne forbindelse. De lokale nævne kender bedre de forhold, hvorefter man ønsker at disponere, og kan på en hurtigere og mere smidig måde medvirke til en rationel løsning af problemerne.

De videregående rammer, oppositionen ønsker at tilvejebringe på disse områder, er bygget sådan op, at de fremmer en naturlig udvikling, der på den ene side er begrænset deraf, at der ikke åbnes mulighed for egentlige storopkøb eller samling af store arealer på enkelte hænder; på den anden side skulle de efter vor opfattelse være så rummelige, at de bliver i stand til at dække det behov, som ingen af os i realiteten ved hvor stort vil blive.

Denne landbrugspolitiske linje svarer helt til de krav, der navnlig i de senere år er opstået ved den store afgang af medhjælpere fra landbruget og ved den rationalisering, mekanisering og effektivisering, der har fundet sted inden for erhvervet, en udvikling, der har ført til, at man i dag har behov for færre til at producere den samme eller en stigende mængde af varer, end det tidligere var nødvendigt. Også på dette område ligger vi helt på linje med udviklingen i andre lande; vi skal passe på, at man ikke derude løber fra os, så vi kommer bagefter i konkurrencen.

Jeg vil gerne understrege, at de synspunkter, som her er kommet til udtryk, helt er i overensstemmelse med de tanker, venstre gennem flere år har arbejdet for. De betegner intet brud med de jordpolitiske traditioner, der har spillet så stor en rolle i dansk landbrugspolitik. De er tvært-

[Peter Larsen.]

imod en naturlig fortsættelse og er et modstykke til regeringsforslagene, der vil betyde en fastlåsning af udviklingen.

Venstre ønsker ingen uniformering af landbrugets enheder. Vi er ikke ude på gennem lovgivningen at tvinge til nedlægning eller sammenlægning. Vore tanker bygger alene på frivillighed, frivillighed med hensyn til for de mindre ejendomme at få landbrugsforpligtelsen hævet, når ejeren ønsker det, frivillighed for den enkelte landbruger til i videst mulig udstrækning selv at afgøre, hvad der er bedst netop for hans bedrift. Vi finder, at det er helt urimeligt og vil virke alt for tungt og generende for erhvervet, at alle de mange detaljer, der daglig opstår, skal godkendes her i København.

Det er ikke restriktioner, påbud og indgreb, landbruget har brug for i dag. Der er vanskeligheder nok endda. Og det er ret afgørende, at man igennem en jordreform bidrager til, at landbruget kan leve som et selvhjulpet erhverv. Det er heller ikke en altomfattende overadministration, der bør tilstræbes, tværtimod. Men det er helt klart, at en sådan administration vil blive resultatet af regeringens forslag, og det er vel den egentlige begrundelse for at gennemføre lovene nu, selv om de først skal have virkning fra 1. december 1963.

Man har jo fremhævet i udvalget, at der skal tid til at bygge den nye administration op. Heri ligger en erklæring om at man forventer, at denne vil blive ret omfattende.

Det vil af disse bemærkninger fremgå, at venstre ikke kan stemme hverken for ændringsforslagene eller for lovforslagene i deres helhed. Vi betragter disse på mange måder som skadelige og mener, at de vil være et alvorligt tilbageskridt i en tid, hvor man har brug for en smidig jordlovgivning. Det er samtidig beklageligt, at regeringen igennem sin hidtidige holdning i denne sag bryder den tradition, der indtil nu har rådet vedrørende jordlovgivningen, og som har betydet, at alle tidligere større jordre-

former har været vedtaget i folketinget med bred tilslutning.

Fremtiden vil vise og afsløre det som et alvorligt fejlgreb, og eftertiden vil dømme hårdt, hvis man undlader at gøre det rigtige, medens det endnu er tid.

Niels Eriksen: Jeg skal gøre nogle bemærkninger om statshusmandslovsforlaget, men forinden vil jeg gerne sige lidt om udvalgsarbejdet i al almindelighed.

Hovedbegrundelsen for fremsættelsen af de jordlovsforslag, som vi behandler, er jo at sikre dansk jord på danske hænder, når vi bliver medlem af fællesmarkedet. Jeg tror, at alle i det høje ting vil være med til over en lovgivning i stærkest mulig grad at sikre dansk jord for danskere. Tilsvarende nationale bestræbelser arbejdes der med i en række andre lande, og vi har i udvalget — og for resten tidligere i landbokommissionen — fået forelagt et betydeligt materiale herom. Disse oplysninger viser, at man i andre lande mener at kunne gardere sig uden at gøre noget så rigoristisk som at give staten forkøbsret til al jord, der kommer i handelen. Fra mit partis side har vi i udvalget argumenteret ud fra disse oplysninger og ønsket tid til grundige undersøgelser, og der er vel desværre tid nok, men al vor argumentation er prellet af på regeringspartierne. Man vil have gennemført den fulde forkøbsret. At man har hævet bundgrænsen fra 6.000 m² til 1 ha har ingen betydning i denne forbindelse. Vi må derfor slå fast, at det er jordpolitiske formål, der er afgørende for regeringspartiernes stillingtagen.

Det ærede medlem hr. Carl Petersen var i onsdags under landbrugsdebatten inde på organisationernes tilsidesættelse. Hvad siger formanden for den socialdemokratiske folketingsgruppe til tilsidesættelsen af den store landbokommission af 1960, hvor der dog i fjor blev stort set enighed om en jordlovgivning, der også blev gennemført i det høje folketing? Denne kommission har overhovedet ikke været indkaldt til behandling

[Niels Eriksen.]

af dette omfattende lovkompleks. Mon ikke det er en tilsidesættelse af virkelig saglig betydning, og hvad er begrundelsen for, at kommissionen ikke er blevet indkaldt og sat i arbejde? Ja, det er vel naturligt, at jeg stiller dette spørgsmål til formanden, den højtærede landbrugsminister. Men også vore største landbrugsorganisationer, Landbrugsrådet og landboforeningerne, må føle sig tilsidesat; man har end ikke i udvalget villet realitetsbehandle de forslag, som fra den side er fremsat, eller tage mindste hensyn til de saglige indvendinger imod lovforslagene, de har fremført. En sådan fremgangsmåde har hidtil ikke været skik, når vi har behandlet landbrugslove.

I statshusmandslovsforslaget er den udvidede forkøbsret for os det afgørende spørgsmål. Vi finder, at bestemmelsen om statens forkøbsret til al jord er et alvorligt indgreb i ejendomsretten, og vi finder den ganske overflødig for at klare den nationale side af sagen, skadelig for landbrugserhvervet i dets almindelige arbejde og i særdeleshed alvorlig for de unge landmænd. Det er ikke flere restriktioner, men større frihed til at finde sin fremtidige form, landbruget nu trænger til.

Vi vil derfor så kraftigt, vi kan, gå imod forkøbsretten. Den højtærede landbrugsminister udtalte på et møde i Odense forleden dag, at loven ikke ville genere en eneste praktisk landmand, snarere gavne, sagde ministeren. Jeg synes, det er en lidt flot udtalelse. Mon også de unge synes det, der i forårstiden har købt et brug, som de hurtigt ønsker at komme i gang med? De skal nu gå i uvished i 4 uger, før de med sikkerhed ved, om det er deres, og hvis de så ikke får bruget, har de måske forskertset mulighederne for at få et andet; mon ikke de synes, at det generer? Vi har prøvet at få 4 ugers fristen forkortet, men forgæves. Jeg kunne nævne mange andre uheldige virkninger for de unge, men nævner bare dette ene: det er ikke usædvanligt, at ældre landmænd overdrager en ejendom til veltjente unge på meget rimelige vilkår; tør man det efter denne lov, hvorefter staten kan gribe ind og få fordelene? Jeg tror det ikke.

Efter forslaget skal administrationen ligge i et udvidet jordlovsudvalg, og jeg har ved

behandlingen af de senere års udlånslove og ved første behandling af dette lovforslag — og også i udvalget — rejst spørgsmålet om en undersøgelse af hele vor jordlovgivnings administration, der jo er bygget op under helt andre forudsætninger end dem, der er gældende i dag, men jeg er blevet afvist.

Nu ser jeg, at formanden for jordlovsudvalget i et interview har udtalt, at de nye regler vil mangedoble jordlovsudvalgets arbejde. Formanden nævner, at der kan blive tale om, at ethvert medlem af jordlovsudvalget skal behandle 1.000 sager om året. Endelig siger formanden om administrationen, at den er alt for stor, 5-6 gange større end nødvendigt, og der er ikke færre end 6 kontorer, der korresponderer med hinanden. Mon det dog ikke var betimeligt, at vi fik en virkelig undersøgelse af hele jordlovsudvalgets administration?

Også selve opbygningen tror jeg er forkert. Dette at en tilfældig politisk repræsentant alene har indstillingsret fra et helt amt, kan godt give anledning til forskelsbehandling af ensartede sager. Vi ønsker derfor administrationen decentraliseret gennem oprettelse af lokale jordbrugsnævn, et for hvert amt, hvori der sidder repræsentanter for amtsråd og for landbrugets hovedorganisationer, og dette nævn får efter forhandling med den pågældende kommunalbestyrelse afgørelse i alle sager af jordpolitisk karakter under ansvar over for et landsjordbrugsnævn, der oprettes under landbrugsministeriet. Jeg tror den højtærede landbrugsminister skulle interessere sig for dette forslag, og jeg opfattede også en udtalelse i udvalget forleden dag som en ikke absolut afvisning. Vi er villige til at forhandle om enkeltheder ved nævnenes opbygning, men det skal siges, at en nogenlunde tilsvarende administration fungerer udmærket i andre skandinaviske lande, i Norge og Sverige.

Efter lovsforslaget skal de beløb, der skal bruges ved forkøbsrettens anvendelse, tages af jordfonden. Vi ønsker i stedet, at jordfondens midler fremtidig anvendes til sammenlægning og supplerung af for små brug, under forudsætning af, at de derved bringes op på en rationel størrelse. Vi ønsker udvidet støtte til oprettelse af gartnerier på de mindste brug, og vi har peget på, at vi

[Niels Eriksen.]

heller ikke vil modsætte os opkøb af arealer, der stilles til rådighed til rekreative formål.

Vi må på grund af forkøbsretten afvise det foreliggende lovforslag, og jeg skal derfor ikke gå i detaljer om ændringsforslagene. Vi mener, at den forhandlingsskitse, som vi har fremlagt i udvalget og som indebærer forslaget om en skærpelse af erhvervelsesloven, og forslaget om, at det lokale jordbrugsnævn skal godkende alle handler uden for familiekrædsen af købere, der ikke har været beskæftiget i mindst 2 år ved landbrug eller beslægtede erhverv, giver fuld national sikkerhed og gør forslaget om statsforkøbsretten over for landbrugsejendomme ganske overflødig.

Jeg henstiller til ministeren at kvittere den udvidede forkøbsret. Hvis den højtærede landbrugsminister vil gøre det, er mit parti parat til at forhandle om det øvrige, og jeg skal derfor slutte med på mit partis vegne at anbefale at undlade at stemme for ændringsforslagene og stemme imod lovforslaget som helhed.

Jacob Sørensen: Som for et øjeblik siden udtalt af min kollega, det ærede medlem hr. Niels Eriksen, ønsker vort parti jo ikke at medvirke til gennemførelse af udvidelsen og skærpelsen af statens forkøbsret til landbrugsejendomme, og derfor kan vi heller ikke principielt gå ind for en forkøbsret for kommunerne.

Ved første behandling gav jeg udtryk for, at vi var af den opfattelse, at det foreliggende lovforslag om kommuners forkøbsret til fast ejendom var af en sådan karakter, at de ulemper, loven vil påføre grundejerne, var af en sådan størrelse, at det ikke stod i et rimeligt forhold til den nytte, det offentlige eventuelt kunne drage af den. Under den udvalgsbehandling, der har fundet sted siden, er der af indenrigsministeren stillet nogle ændringsforslag, ændringer, som i beskedent omfang imødekommer den kritik, jeg rejste på forskellige punkter ved første behandling. Disse ændringer er dog ikke så tungtvejende, at vi af den grund kan ændre vor stilling til lovforslaget; lad mig slå det fast straks.

Vi er dog enige med ministeren i hans opfattelse af, at det vil være hensigtsmæssigt

at styrke kommunerne i deres bestræbelser for at lede udviklingen inden for deres områder og også derigennem medvirke til at nedbringe de for høje grundpriser, der er gældende mange steder i landet. Derfor har vi skitseret vore tanker om i stedet for en forkøbsret at indføre en tilbudspligt, og det, vi har tænkt os, lyder i skitseform således:

Inden for byudviklingsområderne skal arealer over 1 ha, der ønskes solgt, tilbydes hjemstavnskommunen med angivelse af salgssummens størrelse samt øvrige salgsbetingelser. Herefter pålægges det kommunen inden for en vis frist at give sælgeren meddelelse om, hvorvidt kommunen ønsker at overtage ejendommen, og i bekræftende fald på hvilke vilkår. Sælgeren kan herefter ikke afhænde ejendommen til en væsentlig lavere pris end den af kommunen tilbudte. Når vi har brugt udtrykket væsentligt lavere, er det fordi vi formoder, at når sælgeren træffer aftale med en anden køber end kommunen, vil der være meget, som er anderledes i salgsbetingelserne, f. eks. udbetalings størrelse. Det skal derefter være overladt til tinglysningsdommeren at afgøre, om den pris, sælgeren kan få fra anden side, er væsentlig lavere end den, kommunen har tilbudt. Naturligvis er det vor opfattelse, at i det store og hele skal han ikke kunne sælge til anden side til en billigere pris end den, kommunen har tilbudt. Når vi har fremsat disse tanker, er det fordi vi ønsker problemet løst med mindst mulig indgreb i grundejernes frie dispositionsret.

Om forskellen mellem de to afvigende principper vil jeg gøre nogle bemærkninger. Forkøbsretten giver naturligvis kommunerne mulighed for at erhverve al jord, hvis det ønskes, efterhånden som den bringes i handelen, men den giver ingen sikkerhed for en rimelig pris. Man kan frygte, at når sælgeren bliver kendt med, at kommunen ønsker hans jord, vil det ofte være muligt for ham at presse prisen opad; det er faktisk en erfaring, man allerede har gjort på andre områder for lang tid siden. Tilbudspligten giver ikke samme mulighed for at erhverve jorden 100 pct., men hvis kommunerne vil benytte den fornuftigt, er jeg overbevist om, at det vil være muligt at skaffe tilstrækkelig jord til at øve en afgørende indflydelse på omsætningen af

[Jacob Sørensen.]

jord, og der er ikke så stor fare for, at en urimelig pris kan opstå.

Det kan jo ikke være målet, at al jord skal passere kommunen. Det ville i hvert fald betyde en kolossal administrationsbyrde for kommunerne og også for tilsynsmyndigheden. Må jeg for øvrigt i den forbindelse nævne, at tilsynsmyndighederne ofte modvirker kommunernes aktive bestræbelser for at løse problemerne ved deres ofte minutiøse gennemgang af kommunernes salg og køb af fast ejendom? Mon ikke reglerne for tilsyn med kommunernes køb og salg af fast ejendom burde tages op til revision? Jeg vil gerne herved henlede den højtærede ministers opmærksomhed på dette forhold. Forholdene er jo ganske anderledes i dag og i fremtiden, end da de nuværende tilsynsregler blev fastsat.

Gennemførelse af reglen om tilbudspligt vil stille grundsalgerne langt friere, idet de, når de har indhentet kommunens tilbud, frit kan disponere over deres ejendom og sælge til anden side, hvis de kan opnå bedre salgsbetingelser, medens det ved forkøbsrettens gennemførelse vil være således, at hvis ikke sælgeren på forhånd er i overensstemmelse med kommunen, så skal han gennem hele det normale salgsapparat med mægler, reklame o. s. v., før han kan få fastsat den salgspris, som så kan forelægges kommunalbestyrelsen. Det bliver en langt mere generende og langt tungere måde, end vore tanker om tilbudspligt vil betyde.

Den største fordel for kommunerne vil vel nok ligge i, at kommunen på et meget tidligt tidspunkt kommer i kontakt med sælgeren, og det er min opfattelse, at hvis kommunerne skal have held med sig i deres jordpolitik, især med hensyn til priserne, skal de have fat i jorden på et meget tidligt tidspunkt, faktisk før andre købere begynder at interessere sig for den, altså mens den kan købes til en pris, der ikke ligger væsentligt over det, den koster i et landbrugsområde og til landbrug. At kommunerne så i visse tilfælde kommer til at ligge med jorden i en række år kan jo ikke betyde noget væsentligt, når den er indkøbt til den lave pris, som omtrent kan forventes ved udforpagtning. Det tjener ikke noget formål, at kommunerne overtager den dyre

jord, når fordyrelsen er sket, og videresælger den med yderligere fordyrelse. Nej, vi må se på, hvordan man gør i enkelte kommuner her i landet, hvor man er så vidt fremme, at man har så meget jord på hånden, at man kan dirigere tilbud og efterspørgsel fuldstændigt; dér har man nemlig de rigtige priser.

Vore tanker om en tilbudspligt skal naturligvis ses i relation til, at der ikke foreslås nogen ændring eller skærpelse med hensyn til forkøbsret uden for byudviklingsområderne i forhold til det nuværende. Desværre ønskede regeringspartierne nu ikke at give sig tid til at foretage en drøftelse af vor forhandlingsskitse. Der er dog fra regeringspartierne på forskellig vis rejst kritik mod denne skitse, også mod det område, der angår tilbudspligten, uden at man har indtryk af, at kritikerne har formået helt at sætte sig ind i tankegangen. Når jeg skal bedømme en modstanders kritik af min opfattelse, ser jeg altid på, om vedkommende har kunnet rette kritikken mod noget væsentligt deri. Har dette ikke været tilfældet, er kritikken jo ikke så betydningsfuld.

Jeg har bemærket, at kritikken her særlig har vendt sig mod ordet „væsentlig“. Nu er forholdet det, at det betydningsfulde ord „væsentlig“ i den forbindelse, det er brugt her, er aldeles uvæsentligt set i forhold til det principielle i vor opfattelse, og denne passus i vor skitse ville sagtens kunne skrives på en anden måde, som måske endogså kunne tilfredsstille den højtærede justitsminister, så det behøver ikke at være nogen hindring for en fordomsfri drøftelse.

Hvad angår bestemmelserne i lovforslagets kapitel II om statens støtte til kommunernes jordkøb, har den højtærede minister såvel ved første behandling som i udvalget givet udtryk for, at det er hans opfattelse, at de kun skal anvendes i ganske særlige tilfælde, sådanne tilfælde, hvor en landkommune pludselig på grund af spredning af byerne skal modtage et meget stort antal borgere i løbet af kort tid. Når det er tilfældet, har jeg ikke længere særlige indvendinger at gøre, dog kunne jeg ønske, at det af hensyn til fremtiden var præciseret lidt mere i lovparagrafferne. Men som sagt i min indledning: vi kan stadig ikke medvirke til gennemførelse af forkøbsret, og vi kan ikke

[Jacob Sørensen.]

stemme for de stillede ændringsforslag, men vil afholde os fra at stemme om disse.

Viggo Hauch: Logik er godt, ja, det er nødvendigt, men selv den mest logiske tænkning hjælper ikke meget, dersom udgangspunktet er forkert — eller sagt i denne eksamenstid: et rigtigt facit kan ikke nås, dersom opgaven er stillet forkert, og det forekommer mig, at den højtærede finansminister med hensyn til opgavestillelse har været ude for et lignende uheld som det, der forleden ramte hans kollega, den højtærede undervisningsminister, for så vidt angår de problemer, der af regeringen søges løst.

Ved lovforslaget om ændringer i vurderingsloven og lovforslaget om særlig indkomstskat er stillingen den samme som ved nogle af de tidligere lovforslag, der er behandlet i denne sammenhæng, at der mellem regering og opposition er enighed om, at der er noget at rette. Vi er nogenlunde enige om et mål, som vi vil nå, men vi er noget uenige om de veje, der skal føre til målet, i hvert fald endnu. Når jeg siger endnu, er det, fordi jeg såvel på den højtærede finansminister som på formanden for det udvalg, der har behandlet de to lovforslag, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, har forstået, at det er hensigten mellem anden og tredje behandling at fortsætte en realitetsbehandling af de to lovforslag. Det tager jeg til efterretning og takker for. Regeringens krav om nu at gennemføre anden behandling må jeg derfor anse mere for en politisk end en saglig bestemt beslutning, og jeg skal ikke udtale mig om visdommen i det.

I betænkningen er der, som det ærede medlem hr. Holger Eriksen gjorde opmærksom på, fremsat en udtalelse tiltrådt af et flertal af udvalget, bortset fra det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen, og dermed mener jeg at have fået svar på det spørgsmål, jeg stillede til den højtærede finansminister under denne sags første behandling, om en klar udtalelse om forståelsen af det, vi blev enige om under omsforliget sidste år med hensyn til fritagelse af landbrugsjord for grundstigningsskyld, og vi håber nu at komme til vejs ende med dette spørgsmål. Der er jo mange landbrugs-

ejendomsbesiddere, der er interesseret i det. Når der er kommet til at hvile grundstigningsskyld på ca. 22.000 landbrug og revisionen af den forkert pålagte grundstigningsskyld går så langsomt, som den gør, er det klart, at der er en stor interesse for det, og vi ser derfor frem til den løsning, som vi forhåbentlig i enighed kan gennemføre til næste år.

I udvalget er der jo fremkommet adskilligt materiale, også en del, der nok kunne give stof til eftertanke. At det også har fået regeringen til at tænke, synes jeg fremgår af, at den højtærede finansminister har stillet et ændringsforslag til vurderingslovforslaget, et ændringsforslag, som man vel næsten kan sige simpelt hen er fremtvunget af de oplysninger, som vi fra vor side har foranlediget fremskaffet.

Den højtærede finansminister har foreslået, at den forskel mellem salgssum og ejendomsværdi, der medfører omvurdering, skal hæves fra 50 pct. over ejendomsværdien til 75 pct.; vi finder, at det er et skridt i den rigtige retning. Vi føler os ikke overbevist om, at det løser det problem, som vi skulle løse i fællesskab; men da det er en forbedring, vil vi, når ændringsforslaget kommer til afstemning, undlade at stemme — vi kan ikke stemme for det, da vi ikke finder det tilstrækkeligt.

Det ærede medlem hr. Holger Eriksen var inde på nogle betragtninger om udvalgsarbejdet. Han sagde, at oppositionspartierne havde fået alle de oplysninger, som man havde fremsat ønske om, og også, at der i udvalget havde været tid nok til at behandle problemerne. I den forbindelse vil jeg sige både til det ærede medlem hr. Holger Eriksen og til formanden for udvalget, det ærede medlem hr. Peter Nielsen, at der er mangt og meget i denne udvalgsbehandling, som vi ikke har den bitterste kritik at rette imod. Men når det ærede medlem hr. Holger Eriksen siger, at der har været tid nok, ja, så kommer det jo an på, hvor megen tid man skal have, og hvor hurtigt man arbejder. Jeg har mine tvivl om, hvorvidt det ærede medlem hr. Holger Eriksen virkelig har givet sig til at tænke tilstrækkelig dybt over de forslag, vi har stillet.

Med hensyn til det ændringsforslag, som jeg nævnte, vil jeg gerne pege på, at det har

[Viggo Hauch.]

ligget klart oplyst for udvalget, at staten, når den handler jord til landbrug og til gartneri helt uden for yderzonen, køber jorden til en gennemsnitspris, der for sidste års vedkommende var 1,7 gange ejendomsværdien, og derfra, forstår jeg, har den højtærede finansminister taget sine 75 pct. Oplysningerne har altså virket temmelig kraftigt på den højtærede finansminister. Men der står videre i oplysningerne — og det tror jeg man skal lægge mærke til — at når staten sælger, er det til en endda højere pris end de 1,7 gang ejendomsværdien, og der var den meget værdifulde oplysning i det materiale, vi har fået, at til anvendelse til landbrug og gartneri belåner staten op til 2-2½ gang ejendomsværdien. Situationen er da den, at staten ved sin støtte til landbruget og til gartneriet finder det rimeligt, finder det forsvarligt at gå op til en belåning på 2-2½ gang ejendomsværdien, og det i områder, som ligger uden for yderzonen, hvor der ikke er nogen spekulativ hensigt fra nogen af parterne, og man må da tro, når det er staten, der fører an deri, at det også af regeringspartierne anses for noget rigtigt og noget naturligt. Men så er det ikke muligt for os at forstå, at den højtærede finansminister vil komme og sige, at i yderzonen, hvor man endda må regne med lidt højere priser end ude på landet, dér vil han lade bondegårdsreglen, som vi i daglig tale kalder den, falde bort, når der handles om landbrugsejendomme eller landbrugs- eller gartnerijord til priser, der blot er 1,7 gang ejendomsværdien. Der er efter vor mening en brist i logikken på dette punkt. Vi er gået ind på den hovedbetragtning, som den højtærede finansminister har fremsat, men vi har villet have sikkerhed for, at det kun er de grelle tilfælde, der rammes; kan der imidlertid vises tilstrækkelig grelle tilfælde af handler om jord i yderzonen, har vi erklæret os rede til at være med til at fjerne bondegårdsreglen fra disse ejendomme.

Jeg tror som sagt, at den højtærede finansminister har været lidt hastig ved udformningen af sit ændringsforslag. Han har hæftet sig ved den 1,7 gang ejendomsværdien, som staten giver for jorden, han har ikke tænkt problemet igennem helt til bunds, og derfor ser jeg frem til, at det med

den fortsatte udvalgsbehandling, som vi jo er enige om skal finde sted, bliver muligt at finde en bedre løsning.

Til lovforslaget om særlig indkomstskat har den højtærede finansminister jo også stillet et ændringsforslag, som giver en omvendt beskeden indrømmelse til vore synspunkter, nemlig det ændringsforslag, som fritager for kapitalvindingsskat i tilfælde af visse mageskifter; men som ved det forrige forslag tror jeg, at den højtærede finansminister også her har været for hastig i den eftertanke, vore forslag og de oplysninger, der foreligger for udvalget, skulle have manet ham til. Jeg tror, at den højtærede finansminister og i øvrigt også regeringspartierne kunne have lært meget af vore forslag, om man havde givet sig bedre tid til andet end et overfladisk blik derpå. Man synes at have haft det som skovduen, da den tog ud for at lære at bygge rede; den gik til en dygtig redebygger, og da den havde set grunden til denne redebyggers rede lagt med nogle kviste over kors, var den tilfreds, så tog den hjem og byggede en rede, som kun var nogle kviste over kors; det blev ikke nogen god rede. Jeg tror, jeg kan sige til den højtærede finansminister, at han her har handlet lidt ligesom skovduen, og jeg frygter, at hans lovgivning som lovgivning ikke vil blive synderlig meget bedre end skovduens rede som fuglerede betragtet.

Det ærede medlem hr. Holger Eriksen beskæftigede sig en del med de forslag, vi har fremlagt i udvalget, og var nærmest tilfreds, forstod jeg, endda nærmest taknemlig for den frigørelsesafgift, vi havde foreslået. Jeg tror ikke, det er nødvendigt for det ærede medlem at gøre så forfærdelig stort et nummer ud deraf, for det er blot udtryk for, at vi inden for oppositionen ikke er så forstokkede i vore synspunkter, som det ærede medlem undertiden er i sine. Vi erkender, at der mange steder er opstået knaphedsværdier på jord, der har kunnet udmøntes i købesummer, som også vi finder urimelige. Men det er knaphedsværdier, som vi selv er skyld i, og jeg tror, at det ærede medlem hr. Holger Eriksen bliver nødt til at revidere sin tankegang noget og prøve at forstå, at det, som vi har gjort ved reguleringer, ved indgreb i udviklingen med vor byplanlovgivning og zoneinddeling, har grebet forstyrrende ind i den frie markeds-

[Viggo Hauch.]

mekanisme ved kunstigt at begrænse udbuddet og dermed udelukke den konkurrence, som er det eneste, der på længere sigt kan klare problemet. Selv om det er vort hovedsynspunkt, at det er dér, der skal sættes ind, tager vi konsekvensen af den fejlagtige politik, der er ført, selv om vi ikke har medansvar for den, og går med til at gribe ind over for de største urimeligheder i prisdannelsen.

Det ærede medlem hr. Holger Eriksen var også inde på de betragtninger, som oppositionen har fremført med hensyn til forholdet mellem det offentlige og de private mulighed ved jordhandel, og jeg synes egentlig, at det ærede medlem, som måske ikke har tid til at høre på, hvad jeg siger til ham, i sin argumentation gav os dokumentation for, at det, vi har fremført, er rigtigt. Det ærede medlem sagde, at det er jo kun et posteringsspørgsmål, for om en kommune betaler 1,1 mill. kr. for et stykke jord og sælgeren betaler kapitalvindingsafgiften, eller kommunen betaler 1 mill. kr. og så selv betaler kapitalvindingsafgiften, som kommunen får sin tredjedel af, det må kunne være ligegyldigt. Jeg tror, det ærede medlem derved er kommet til at forenkle sagen så stærkt, at den snarere belyser rigtigheden i vor stilling end i det ærede medlems stilling, og det at det offentlige — for statens vedkommende altså to tredjedele af kapitalvindingsafgiften og for kommunens vedkommende en tredjedel af kapitalvindingsafgiften — ganske stiltfærdigt kan lægge dette på købesummen og dog have en stilling der ikke er ringere end den private købers, synes jeg giver begrundelsen for de betragtninger, som vi har fremsat i betænkningen.

Jeg skal ikke gennemgå alle vore betragtninger. Vi har skrevet dem i betænkningen, for at de derigennem kunne komme til offentlighedens kundskab. Jeg vil kun beklage, at regeringspartierne mener det rigtigt og forsvarligt at give dem den særdeles overfladiske behandling, som jeg mener de har fået. Jeg tror, at den højtærede finansminister vil være enig med mig i, at de oplysninger, vi har fremskaffet, og de betragtninger, vi har anført, må føre til lovændringer nu eller senere. For blot at nævne et enkelt punkt har vi

med hensyn til den omvurdering, der skal finde sted i tilfælde af tilbygninger for over 5.000 kr. — det være sig på en industriejendom eller en privat bolig — påvist, at den praksis, der i dag føres stik mod, hvad der var folketingets hensigt i sin tid, da loven blev gennemført, har ført til forhøjelser på grundværdierne, sådan at der for en kort overgang kommer til at hvile afgiftspligtig grundstigningsskyld på disse ejendomme. Jeg har forstået, at de eksempler, der dér er fremdraget, har givet den højtærede finansminister anledning til overvejelse. Jeg forstår også, at den højtærede finansminister har brug for tid til disse overvejelser. Jeg tror, at også de problemer, vi her drøfter, kunne trænge til den samme grundige overvejelse. Men det skal jeg ikke gå i enkeltheder med, blot afrunde de få betragtninger, jeg her har fremført, ved at udtale, at mit parti er rede til fortsat fordomsfri drøftelse af problemerne.

Ib Thyregod: Da mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Jens Chr. Christensen, er forhindret i at være til stede, skal jeg på venstres vegne redegøre for vor stilling til det foreliggende forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning.

Det fremgår jo af betænkningen, at vi ikke har kunnet medvirke til gennemførelse af lovforslaget i den foreliggende form, og jeg skal ganske kort gentage de synspunkter, vi har fremført i betænkningen. Vi er imod, at man med dette lovforslag ophæver bestemmelsen i naturfredningslovens § 22, erstatningsbestemmelsen, ligesom vi finder, at man her foretager en ændring af vidtgående betydning med hensyn til, hvilke organer der skal behandle disse sager. I det hele taget finder vi, at løsningen af disse spørgsmål bør udsættes til en samlet behandling under et lovforslag om landsplanlægning.

Der er sådan set enighed mellem regeringen og oppositionen om, at der skal gennemføres naturfredning, og at naturfredningssagen skal fremmes. Det er ikke noget, der er specielt for denne udvalgsbehandling, det har der for så vidt altid været enighed om. Den naturfredningslovgivning, som hidtil er blevet gennemført, er da også blevet gennemført af et enigt

[Ib Thyregod.]

folketing, eller i hvert fald et næsten enigt folketing. Vort parti har medvirket til disse loves vedtagelse. Det var også tilfældet med den nugældende naturfredningslov i 1961, da man bl. a. indførte denne bestemmelse i § 22. Det er derfor beklageligt, at det nye forslag er blevet udformet på en sådan måde, at det har måttet give anledning til denne strid. Det skyldes altså disse ting, jeg her har nævnt, og som jeg senere skal komme lidt nærmere ind på.

Det første spørgsmål er erstatningsbestemmelsen. Jeg vil gerne her redegøre for de forhandlinger i 1961, som førte til gennemførelsen af den nugældende lovs § 22. Ved de forhandlinger, som blev ført i naturfredningsudvalget mellem anden og tredje behandling, kom man frem til denne bestemmelse i § 22. Der var i det foreliggende forslag en bestemmelse om billighedsersatning, men vi og det konservative folkeparti anså ikke denne bestemmelse for at være tilfredsstillende. Vi mente, at man i lighed med en række andre bestemmelser, som tidligere var blevet gennemført ved byplanloven, byggezoneloven o.s.v., også her burde have en erstatningsbestemmelse for at forhindre ulighed og give dækning for de tab, der blev lidt. Vi gik ind for en lovgivning på linje hermed. Det forslag, som blev udformet, og som nu er § 22, er udformet af justitsministeriets lovkontor. Det blev udtrykkelig sagt ved tredje behandling af dette lovforslag, at der ikke var tale om, at man på nogen måde ønskede at begunstige spekulanter og skaffe dem erstatning eller lignende. Alligevel kan det måske siges, at der har været visse tilfælde, hvor det har været vanskeligt at gennemføre fredninger, fordi bestemmelsen har været for vidtgående. Vi har da også i udvalget været indstillet på, at man kunne drøfte en ændring af bestemmelsen i § 22, således at vi i stedet for nærmede os byudviklingsloven eller de andre tilsvarende love som f. eks. byplanloven.

Det ærede medlem hr. Lund Jensen sagde, at vi ikke havde stillet noget ændringsforslag, men jeg vil da gerne pege på den skitse, som er fremlagt, det lovforslag om landsplanlægning, hvor vi netop giver udtryk for hensynet til disse love. Altså,

det er vort standpunkt. Man kan overveje en ændring, hvorved den nugældende bestemmelse i § 22 afløses af en tilsvarende bestemmelse i byplanloven eller byudviklingsloven, men det har ikke været muligt at nå frem til nogen form for forlig i dette spørgsmål, fordi man klart har afvist at ville medvirke til at yde erstatning til de personer, som lider tab, hvis en sådan lov gennemføres. Det må huskes, at der kan være mange tilfælde, hvor en mand f. eks. har købt en byggegrund, inden lovforslaget blev fremsat, og hvis han har fremsendt tegninger og søgt om byggetilladelse, er der mulighed for, at han kan komme under den gamle lov, og han har ikke, og det er der selvfølgelig mange der ikke har, bl. a. på grund af byggestoppet, den mulighed, hvis det senere måtte vise sig, at han ikke får tilladelse til at bygge efter disse regler. Det er derfor ganske klart, at der vil være en række personer, der i denne periode vil lide tab. Det må være rimeligt i sådanne tilfælde at dække disse tab, og at man siger, det må følge af grundlovens § 73, at der her er tale om ekspropriation, som der skal ydes fuld erstatning for.

Erstatningsproblemet har også været fremme under den diskussion, der var i det tidligere udvalg, således som jeg har nævnt, og jeg vil gerne i denne forbindelse med formandens tilladelse citere en henvendelse, som De samvirkende danske Husmandsforeninger og De samvirkende danske Landboforeninger har rettet til det tidligere naturfredningsudvalg, som behandlede lovforslaget i 1961. Det siges her:

„Med den foreslåede indskrænkning i retten til at bebygge landbrugsjord uden fredningsmyndighedernes godkendelse sker der en betydelig rådighedsindskrænkning for ejerne af landbrugsjord, et indgreb af stor principiel betydning for landbolovgivningen, hvis berettigelse ses i sammenhæng med de øvrige rettigheder og forpligtelser, der knytter sig til besiddelse af landbrugsjord. På grund af paragraffens vidtrækkende landboretlige betydning bør ændringen ikke gennemføres, før en samlet revision af lovgivningen om forpligtelser og rettigheder for ejere af landbrugsjord har været gennemdrøftet i landbokommissionen af 1960. Der må under alle omstæn-

[Ib Thyregod.]

digheder gøres kraftig indsigelse mod den foreslåede rådighedsindskrænkning, der i virkeligheden er et indgreb i ejendomsretten, så længe den ikke modsvares af erstatning eller lettelse i andre byrder. Hvis ændringsforslaget gennemføres, må det udføres således, at myndighederne i alle tilfælde, hvor der gives afslag på en anmodning om bebyggelse, straks skal rejse fredningssag for det pågældende areal.“

Det var en samlet henvendelse fra husmands- og landboforeningerne, hvori man altså går ind for en erstatning i disse tilfælde.

Det forekommer mig rimeligt, om man i hvert fald fra regeringen havde forsøgt at følge dette oplæg og finde frem til en rimelig erstatningsbestemmelse i stedet for klart og helt at afvise dette. Da det ikke var muligt at finde frem til en ordning på dette spørgsmål, så vi os nødsaget til at rette henvendelse til regeringen med anmodning om, at spørgsmålet måtte blive forelagt de juridiske fakulteter. Der er herefter blevet stillet spørgsmål til de juridiske fakulteter ved universiteterne i København og Århus, og jeg beder om tilladelse til at citere disse spørgsmål. Det første lyder sådan:

„Er fakultetet af den opfattelse, at erstatningsbestemmelserne i naturfredningslovens § 22, stk. 2, byplanlovens § 15 a og byudviklingslovens § 14 må ses som udslag af den forfatningsbestemte pligt, jfr. grundlovens § 73, til at yde erstatning for ejendomsafståelse, jfr. Poul Andersen, Dansk Statsforfatningsret (1954) pag. 740-46.“

Det andet spørgsmål var:

„Er det foreneligt med grundlovens § 73 at ophæve erstatningsreglen i den gældende naturfredningslovs § 22, stk. 2?“
Nu er forholdet det, at der bl. a. her spørges om byplanloven og byudviklingsloven, hvor man også har ophævet de oprindelige erstatningsbestemmelser. Her vil

der være rigelig tid for fakulteterne til at svare, fordi behandlingen af disse lovforslag er udsat til september, men hvad ændringerne i naturfredningsloven angår, har man ønsket at gennemføre anden behandling af dem i dag, og flertallet har endvidere ønsket at gennemføre, at tredje behandling sker allerede i den nærmeste tid. Det er derfor et spørgsmål, om det vil være muligt for fakulteterne at svare, inden folketinget stilles i den situation, at det skal vedtage disse lovforslag. Jeg vil betragte det som meget uheldigt, hvis folketinget stilles i den situation, at det skal behandle disse lovforslag endeligt, uden at der foreligger svar på det vigtige spørgsmål, om den lovgivning, vi her behandler, er i overensstemmelse med grundlovens § 73, om ophævelsen af de gældende erstatningsbestemmelser er i overensstemmelse med grundlovens § 73. Jeg vil meget håbe, at regeringen vil overveje at udskyde tredje behandling, således at vi får en rimelig tid til at behandle spørgsmålet og få svar fra de juridiske fakulteter.

Det andet spørgsmål er om de organer, som fremtidig skal behandle fredningssager. Medens det hidtil har været fredningsnævnene, med rekurs til overfredningsnævnet, der har behandlet sager om tilladelse til byggeri, foreslås det nu, at disse sager — altså ikke de egentlige fredningssager — skal henlægges til fredningsplanudvalgene med rekurs alene til ministeren for kulturelle anliggender. Det vil faktisk sige, at de, som skal gennemføre fredninger, også selv skal træffe afgørelse i sagen. Det forekommer os ikke rimeligt. Jeg mener, det er langt mere betryggende, at de folkevalgte organer, fredningsnævn og overfredningsnævn med dommere i spidsen, for overfredningsnævnet en højesteretsdommer, behandler disse sager, som også indebærer en række tilfælde, hvor der sker indgreb over for ejendomsretten. Også af den grund har vi ikke kunnet medvirke til fremme af dette lovforslag. Vi beklager, at man har fundet det nødvendigt at fremsætte lovforslaget nu, da vi ved, at der sidder en naturfredningskommission,

[Ib. Thyreged.]

der skal arbejde med spørgsmålet. Nu har den højtærede minister for kulturelle anliggender ganske vist sagt, at kommissionen ikke kunne komme videre med disse spørgsmål, før spørgsmålet om § 22 er løst. Det er muligt, at kommissionen har denne opfattelse, det har jeg naturligvis ikke kendskab til; men jeg tror i hvert fald ikke, at kommissionen — og det er da heller ikke hævdet af den højtærede minister — har foreslået, at det skal være fredningsplanudvalgene, der har afgørelsen i disse sager. Jeg vil snarere tro, at sympatien var for at bevare den nuværende ordning.

Den tredje ting, der er nævnt i betænkningen, er, at vi ønsker at gennemføre en almindelig lovgivning om landsplanlægning. Det ærede medlem hr. Axel Kristensen har i udvalget fremlagt en skitse omfattende et egentligt lovforslag med en række bestemmelser også vedrørende den del af fredningslovgivningen, som ikke drejer sig om egentlig fredning, men nærmest om byggeregulering. Hvis man skal bygge i dag, skal der jo søges tilladelse hos en række myndigheder, som træffer afgørelse i sagen. Vi har foruden naturfredningsloven byplanloven, byudviklingsloven, landsbygge-loven, vejbestyrelsesloven, kystfredningsloven o. s. v., og vi har en række myndigheder, f. eks. fredningsnævn, byplannævn, egnsplanssekretariatet, amtsbygningsråd, vejbestyrelsesudvalg, den kommitterede i byplansager o. s. v. foruden naturligvis de kommunale og amtskommunale råd. Der rejser sig derfor det spørgsmål, om det ikke ville være naturligt nu at koordinere hele denne lovgivning, således som det oprindeligt blev lovet af boligministeren ved behandlingen af landsbygge-loven. Det er her, det ærede medlem hr. Axel Kristensen har fremsat forslag om en koordinering af samtlige disse ting.

Når det ærede medlem hr. Lund Jensen siger, at det i virkeligheden er et forsøg på forhaling af naturfredningssagen, har det ærede medlem ikke forstået skitsen, og der har heller ikke været megen tid for det ærede medlem til at sætte sig ind i den inden denne andenbehandling. Men det er helt klart — det kan det ærede medlem se af skitsen — at det, der tilsigtes, er, at man for landområdernes vedkommende

fastlægger, at der skal være en landzone, hvor der ikke kan bygges uden tilladelse fra de nye organer, men at der til gengæld skal findes en erstatningsbestemmelse svarende til byudviklingslovens. Tanken med denne skitse er at decentralisere afgørelsen, lægge den ud til de folkevalgte organer inden for regionerne, de såkaldte regionalråd. Også de kommunale organisationer har peget på, at det ikke er rimeligt, at statsorganer, statsplanlægningsudvalg o. s. v. alene skal træffe afgørelse, men at de folkevalgte kommunale organer bør være med under en eller anden form; det er bl. a. det, forslaget sigter til.

Gennemfører man de af regeringen foreslåede ændringer i naturfredningsloven nu, tager man et meget vigtigt punkt ud; man udhuler i virkeligheden muligheden for at gennemføre det af det ærede medlem hr. Axel Kristensen fremlagde skitseforslag. Jeg må også af den grund beklage det, såfremt det virkelig skulle være regeringens tanke at fremme forslaget allerede nu. Vi har fra vor side været villige til — for at undgå enhver form for spekulation i udsættelse af lovgivningen — at gennemføre en overgangsordning, inden folketinget tager ferie, og vi beklager, hvis regeringen fortsat indtager det standpunkt at ville fremme sagen nu uden at afvente udtalelsen fra fakulteterne og uden at afvente en behandling af det forslag, jeg her har omtalt. Vi håber fortsat, der må være mulighed for mellem anden og tredje behandling at nå til et positivt resultat i de spørgsmål, jeg her har omtalt.

H. C. Toft: De lovforslag, vi behandler, vil, hvis de gennemføres, som regeringspartierne nu i vidtstrakt enighed med socialistisk folkeparti går ind for det, få meget vidtrækkende konsekvenser med hensyn til ejendomsbegrebet og med hensyn til de enkelte jordbrugerers dispositionsfrihed. Der er tale om en lovgivning af en så vidtrækkende karakter, som folketinget ikke længe har stået over for.

Jeg bemærkede, at ordføreren for socialdemokratiet, det ærede medlem hr. Teichert, stærkt undestregede, at der ikke var store meningsforskelle imellem socialdemokratiet og regeringen på den ene side og socialistisk folkeparti på den anden side. Det er jo

[H. C. Toft.]

noget, vi i den seneste tid på mangfoldige områder har bemærket, at der ikke er nogen stor forskel mellem de synspunkter, som regeringen tegner sig for, og de synspunkter, som socialistisk folkeparti giver udtryk for. Der er ikke så stor afstand, som regeringspartierne og i særdeleshed socialdemokratiet ofte ønsker at give udtryk for.

En lovgivning af den art, vi her skal gennemføre, må have en begrundelse, og den begrundelse, regeringen fremkom med ved fremsættelsen af lovforslagene, var, at vi skulle bevare dansk jord på danske hænder, idet vi da stod over for at skulle indtræde i det europæiske fællesmarked. Da vi havde første behandling af disse lovforslag, var sammenbruddet i forhandlingerne om dette store europæiske fællesmarked sket, og alene dette, at der nu måtte forventes at ville gå en rum tid, inden man kunne vente realiteter af eventuelle forhandlinger om optagelse i fællesmarkedet, gav folketinget god tid til at overveje problemerne og til at finde frem til en lovgivning, der i givet fald, i det omfang det var muligt, opfyldte det ønske, vi alle nærer, nemlig at sikre jorden mod fremmede statsborgeres køb, uden at denne lovgivning i stor udstrækning — det var vort ønske — forårsagede indgreb i og indsnævring af danske statsborgeres udøvelse af en for samfundet gavnlig udfoldelse.

Regeringspartierne har under udvalgsbehandlingen af de mange lovforslag fastholdt, at det var den af regeringen udstukne linje, altså den måde, regeringen ville løse spørgsmålet på, der skulle fastholdes. Nu ønsker man lovforslagene fremmet, så de kan vedtages endeligt i denne måned. Jeg spørger da: hvorfor har det sådan hast? Er der en mulighed for, at vi kan blive medlem af fællesmarkedet i løbet af de kommende måneder, en mulighed som regeringen er bekendt med, men som vi andre ingen anelse har om? Hvad er ellers begrundelsen for, at det er nødvendigt at gennemføre lovforslagene på nuværende tidspunkt, at den endelige vedtagelse skal ske nu i denne måned?

Efter gennemgangen af lovforslagene i de respektive udvalg har vi stillet mange spørgsmål, der også har tilskyndet regeringen og dens partier til at foreslå ikke ubety-

delige ændringer i de fremsatte lovforslag. Først efter besvarelsen af de spørgsmål, der var stillet i udvalget, er lovforslagenes virkninger på nogle områder blevet belyst for os og nogen uklarhed fjernet. I øvrigt er der nogle af spørgsmålene, i alt fald nogle enkelte af dem, der ikke er besvaret endnu. Først da regeringen havde besvaret spørgsmålene og stillet ændringsforslag, kunne vi tage endelig stilling til, om vi mente, der var mulighed for gennem ændringsforslag at opnå enighed med regeringen, således at vi sammen kunne løse nogle af problemerne. Da det fremgik af de ændringsforslag, der fremkom, og af hele udvalgsarbejdets gang, at der ingen mulighed var for, at man ville imødekomme os i en sådan grad, at vi i enighed kunne løse problemerne, fordi regeringen jo fastholdt de lovforslag, den havde fremsat, ja, da fandt vi det ikke muligt at finde frem til ændringsforslag på en sådan måde, at vi kunne nærme os hinanden.

Vi valgte derfor, da vi havde fået spørgsmålene belyst gennem spørgsmål i udvalget, og da vi havde fået regeringens stilling klarlagt gennem de ændringsforslag, der var stillet, at fremlægge en principskitse, et forhandlingsgrundlag, et forhandlingsoplæg, der gav udtryk for, efter hvilke retningslinjer vi mente man skulle udarbejde lovgivningen. Vi har, efter at spørgsmålene var besvaret og efter at ændringsforslagene var stillet, afleveret vore synspunkter til regeringen, men regeringen har ikke fundet det rigtigt at følge de principper, vi havde givet udtryk for. Syv dage efter, at ændringsforslagene var modtaget, og to dage efter, at den højtærede justitsminister havde svaret på nogle spørgsmål, som vi tillagde stor betydning, tog vi endelig stilling og fremlagde vort forhandlingsgrundlag. Vi har handlet så hurtigt, som det overhovedet har været muligt for os.

Det konservative folkeparti har et selvfølgelig ønske om at bevare dansk jord for danske; ja, vi betragter det som en væsentlig opgave for os at sikre dette. Men det konservative folkeparti finder tillige, at det må ske, uden at man derigennem generer og hæmmer danske statsborgeres dispositions- og udfoldelsesmuligheder. Hvis man gennemfører regeringsforslagene — også med de ændringer, der nu er foreslået — sker dette ikke. Derfor har vi fremlagt vore

[H. C. Toft.]

forslag som et forhandlingsgrundlag. Men sjældent, ja, vel aldrig har man været ude for en så hurtig og afvisende stillingtagen fra andre partier som den, vi her var ude for, i alt fald vedrørende de fire jordlovsforslag. Da vort forhandlingsgrundlag blev fremlagt i udvalget, var der tre ministre til stede, den højtærede landbrugsminister, den højtærede indenrigsminister og den højtærede justitsminister. Efter en fem minutters læsepause erklærede de højtærede ministre uden at have forhandlet med hinanden og uden at have forhandlet med deres partirepræsentanter i udvalget, at de på hvert eneste område måtte afvise os. Og da ministrene forlod udvalgsværelset, holdt de noget i retning af en pressekonference uden for udvalgsværelset, hvor de over for pressens repræsentanter punkt for punkt afviste vore synspunkter, uden at man havde haft dem til behandling i regeringen, og uden at man havde haft dem til behandling i regeringspartiernes folketingsgrupper. Ingen kan herefter påstå, at de tanker og principper, der har været forelagt i udvalget, har fået noget i retning af en grundig behandling. De er simpelt hen arrogant afvist af flertalspartierne i det høje ting, ikke af folketingsmedlemmerne, men af tre ministre og ni udvalgsmedlemmer. Det er simpelt hen en så uforsvarlig og usaglig behandling af et så vigtigt kompleks, at det må ryste mange danske borgere, at noget sådant overhovedet kan ske i folketingets arbejde.

Forhandlingerne i dag vil sikkert også åbenbare for regeringspartierne, at end ikke deres egne forslag endnu er tilstrækkeligt belyst og underbygget til, at det er forsvarligt at gøre dem til lov, uden at nye ændringer må til, selv om regeringen ligesom socialistisk folkeparti har det ønske, at det offentlige i videre og videre udstrækning og i større og større omfang skal dirigere alt og alle her i landet.

Hos os er der foruden ønsket om at sikre jorden for danske tillige et ønske om at lade dem, der opnår store fortjenester ved udstykning og salg af grunde, komme til at bidrage til samfundshusholdningen af denne store fortjeneste, og derfor har vi også i vort forhandlingsgrundlag anvist veje, som netop sigter på dette og på dette alene, ligesom vi vedrørende lovforslaget

om naturfredning har skitseret, hvilke erstatningsregler vi mener må være absolut nødvendige, og som vi mener grundloven påbyder, når ejendomsretten og dispositionsretten beskæres.

Den højtærede handelsminister har i en kronik sidste mandag i Aktuelt givet udtryk for, at oppositionen blot ville sabotere den foreslåede jordlovgivning, og at vi ikke havde alternative veje at anvise. Den højtærede handelsminister fremhæver endvidere i kronikken, at forslagene har ligget på forhandlingsbordet i $\frac{3}{4}$ år, hvilket jo er helt i strid med sandheden. Forslagene kom først til vort kendskab, da de blev fremsat den 23. januar her i folketingsalen, og de har ikke som helhed, som den højtærede landbrugsminister skrev i Berlingske Tidendes mandagsdebat, været behandlet i landbokommissionen. Landbokommissionen har ikke drøftet forslaget om ændringer i statshusmandsloven gående ud på en udvidelse af forkøbsretten, som nu er foreslået af regeringen. I folketingets markedsudvalg har der heller ikke, som handelsministeren skrev i den nævnte kronik, været drøftet egentlige forslag, men man har gennemgået en række spørgsmål vedrørende jordlovgivningen i forbindelse med Danmarks indtræden i fællesmarkedet, fået belyst en lang række spørgsmål, uden at nogen, hverken regerings eller andre partier, dengang tog stilling til, hvordan forslagene skulle udformes, og hvilket indhold forslagene skulle have, og regeringspartierne og oppositionspartierne endes om, at den rigtige fremgangsmåde måtte være, at regeringen fremsatte lovforslag i folketinget, så det blev dér, de egentlige forhandlinger kom til at foregå.

Det er også den vej, regeringen har fulgt, men blot med den mangel, at den ikke ønskede at drøfte med os de veje, vi skitserede. Regeringspartierne satte sig fast på, at det, regeringen foreslog, skulle gennemføres, hvad enten det viste sig, at det var viist eller galt. Vore synspunkter ønskede man ikke at drøfte og gennemarbejde, selv om man ud fra disse kunne sikre det, som både de og vi ville sikre: jorden for danske i videst muligt omfang, inddragning af afgifter, hvor de store fortjenester finder sted, når jorder overgår fra landbrugsjord til andre formål, og

[H. C. Toft.]

ydelse af erstatning, når der sker en værdinædgang ved gennemførelse af naturfredningsloven, loven om regionplanlægning og andre hertil hørende love.

Vi har ved de principper, vi har opstillet i det forhandlingsoplæg, vi er fremkommet med, vist vejen til en lovgivning, der søger at opfylde disse formål, som netop også er det, regeringen ville. Men regeringen ønskede samtidig med den lovgivning, der her behandles, gennem forkøbsrettens udvidelse til så godt som al jord i Danmark at blive den store dirigist, og gennem bopælspligten afskærer den mange selv velkvalificerede fra at få de landbrugsejendomme, som de ønsker, ligesom man ikke yder borgerne den erstatning, der må tilkomme dem, når der sker en værdinædgang som følge af andre love, naturfredningsloven og andre love.

Det er altså ikke det nationale, sikringen ved indtræden i fællesmarkedet, der har været det afgørende for regeringen. Men det havde heller ikke været nødvendigt for regeringen, hvis det kun var det nationale, den tænkte på, at gennemføre denne lovgivning så hurtigt. Som jeg sagde før: der er vel ingen, der venter, at vi inden for de nærmeste måneder har mulighed for at komme ind i det europæiske fællesmarked. Derfor må det være vor opfattelse, at begrundelsen for regeringen til nu at ville gennemføre disse lovforslag med denne hast er, at man ønsker at komme i besiddelse af forkøbsretten for derigennem at komme til at dirigere landets jord og bestemme, hvem der må eje Danmarks jord i fremtiden.

Om de 2 lovforslag, med hensyn til hvilke jeg var mit partis ordfører ved første behandling, skal jeg dernæst gøre nogle bemærkninger.

Den højtærede landbrugsminister har til lovforslaget om erhvervelse af landbrugsejendomme stillet ændringsforslag vedrørende bopælspligten. Herefter skal denne ikke pålægges den, der erhverver en landbrugsejendom, såfremt han har været beskæftiget ved landbruget i 3 år efter sit fyldte 14. år og derudover har været på et 5 måneders landbrugsskoleophold.

I bemærkningerne hertil siger den højtærede landbrugsminister, at derved fri-

tager man landmanden for bopælspligten. Når man nu ved, at vel mindst halvdelen af Danmarks landmænd ikke har været på et 5 måneders landbrugskursus, kan den højtærede landbrugsminister da ikke mene, at der gennem denne fritagelse for landmanden for at opfylde bopælspligten har tilgodeset alle landmænd. Den landmand, der har været ved landbruget måske 20 år, men ikke har været på landbrugsskole i 5 måneder, vil vist oftest være mindst lige så kvalificeret til denne gerning som den, der har været ved landbruget fra det 14. til det 17. år og dernæst har opholdt sig på en landbrugsskole i 5 måneder.

Den højtærede landbrugsministers ændringsforslag betyder, at ministeren udrangerer alle de mange landmænd, der udfører og har udført en dygtig gerning ved landbruget uden at have været på en landbrugsskole, som en slags udskudslandmænd, der ikke er værdige til at overtage landbrugsejendomme, hvis ikke de tager bopæl dér. Ja, det er mange og mange ejendommelige hilsener, danske landboere efterhånden får fra landbrugsministeren. Mon ikke radikale bønder i Salling og Holbæk amt vil erindre det i tiden, der kommer?

Ministerens begrundelse for bopælskravet er jo at hindre udlændinge, andre landes statsborgere, i at erhverve dansk landbrugsejendom og samtidig bo i en fjernt beliggende by i et andet land. Må jeg spørge den højtærede landbrugsminister: kan f. eks. en hollandsk købmand, der fra sit 14. til sit 17. år har været 3 år ved landbruget og 5 måneder på landbrugskursus eller som har haft andet tilsvarende ophold i Holland, erhverve en landbrugsejendom uden bopælspligt? Eller er det krav, man stiller — uden altså at skrive det — ophold på dansk landbrugsskole? Hvordan vil landbrugsministeren kunne kontrollere, om vedkommende har gennemgået en uddannelse af den art, som forlanges? Hvis det forholder sig sådan, at den hollandske købmand på denne baggrund kan erhverve en dansk landbrugsejendom, medens en dansk statsborger, som har 20 år bag sig ved landbrug, men ikke har været på landbrugsskole, og som nu bor i hovedstaden, ikke kan erhverve en landbrugsejendom på sin hjemegn i Jylland, fordi han skal opfylde bopælskravet, så

[H. C. Toff.]

tror jeg, at den højtærede landbrugsminister må erkende, at han må udarbejde nye ændringsforslag efter et andet kriterium, når vi når til udvalgsbehandlingen mellem anden og tredje behandling.

Ved første behandling begrundede jeg udførligt, hvorfor vi mener, at bopælskravet er forkert, og jeg pegede på en række kendsgerninger og konsekvenser, som ville blive resultatet, bl. a. at ejendomspriserne yderligere ville stige i områder nærmest storbyer — og det er jo det, regeringen siger man vil undgå — medens ejendomme på de dårlige jorder i de langt fra byerne liggende områder vil falde i pris og for nogles vedkommende antagelig vil blive ganske usælgelige.

Ministerens ændringsforslag til forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme, hvori ministeren nu foreslår videre adgang til samdrift af flere ejendomme for de mindste ejendommers vedkommende, er en imødekomme af de synspunkter, jeg førte frem ved første behandling, hvor jeg netop kritiserede, at man ikke kunne drive flere mindre ejendomme sammen, medens to af de allerstørste gårde i Danmark kunne drives sammen. Men den højtærede minister går som sædvanlig i små sko, når det drejer sig om jordlovgivningen, og vil ikke tage de nødvendige skridt. Vi mener, at samdriftsgrænsen skulle være sat væsentligt højere for mindre og mellemstore brug, hvilket fremgår af det oplæg, vi er fremkommet med under forhandlingen i udvalget.

I overensstemmelse med de synspunkter, vi ofte fra konservativ side har fremført, både som forslag i folketinget og landbokommissionen, mener vi, det er nødvendigt at gennemføre en lovgivning, der fjerner landbrugspligten for de mindste ejendommers vedkommende og sætter sammenlægningsgrænsen højere, end den er i dag, hvilket også fremgår af vort forhandlingsgrundlag. Det, vi hermed giver udtryk for vedrørende sammenlægning og samdrift, er det, som vi, i hvert fald i dag, mener er nødvendigt; udviklingen fremover vil sikkert kræve en endnu højere grænse.

Vi ønsker at sikre jorden for danske gennem ændring i loven om erhvervelse af fast ejendom, derved at denne får en

sådan formulering, at den, der har haft bopæl her i landet de sidste 2 år inden erhvervelsen, frit kan erhverve jord. Vi går derved ikke videre end den beslutning, der blev truffet i Bruxelles den 25. oktober 1961 for fællesmarkedets vedkommende, og som, så vidt jeg ved, end ikke er en realitet i fællesmarkedet den dag i dag. Vi erkender, at denne bestemmelse muligvis ikke vil være tilstrækkeligt holdbar for os efter 1970 — det afhænger jo af de beslutninger, der træffes i fællesmarkedet, og af, om vi til den tid er medlem af fællesmarkedet. Men for at sikre os efter 1970 vil vi forhandle om en godkendelsespligt, inden erhvervelse kan finde sted, og ønsker at fastlægge, at godkendelse ikke er nødvendig, når man har været 2 år ved landbruget eller et dermed beslægtet erhverv, eller når det drejer sig om overdragelse til familie.

Ved afgørelse af, om godkendelse skal kræves eller ikke, skal der i afgørende grad lægges vægt på den nationale sikring af jorden. Dette forslag følger på visse punkter den norske lovgivning, der består i dag, når det drejer sig om udlændinges erhvervelse af landbrugsejendomme, skovbrugsejendomme og andre områder.

Det juridiske grundlag for lovgivningen vil vi ikke tage stilling til i dag, men afvente de svar, der kommer til udvalget fra de juridiske fakulteter ved Københavns universitet og Århus universitet.

Inden jeg slutter, har jeg en enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Teichert. Det ærede medlem sagde før, at der fra erhvervene ingen klager var kommet over behandlingen af lovforslagene. Hvis det ærede medlem læser den henvendelse, der, efter at vi har afsluttet udvalgsbehandlingen mellem første og anden behandling, er kommet fra Erhvervsrådet for Gartneri og Frugtavl, vil det ærede medlem se, at gartnerierhvervet har reageret over for det bopælskrav, som den højtærede landbrugsminister stiller forslag om, og jeg forstår godt, at gartnerierhvervet reagerer deroverfor. En gartner, der bor i et byområde, og som efterhanden ser sig nødsaget til på grund af udviklingen at afstå jorden inden for byområdet, må nemlig, hvis han vil fortsætte sit erhverv, erhverve en ejendom ude i landdistrikterne, men så forlanges det altså efter landbrugsministerens forslag,

[H. C. Toff.]

at han flytter derud, for han har ikke været 3 år ved landbruget og haft et 5 måneders ophold på landbrugsskole. Derfor må den højtærede landbrugsminister også efter vor opfattelse imødekomme gartnerierhørvets ønsker om, at gartnere får mulighed for at erhverve ejendomme til gartneribrug, uden at man samtidig opretholder kravet om bopælspligten. Det vil ofte være sådan, at det næsten vil være en umulig opgave for den pågældende at drive sit erhverv videre i overgangstiden, indtil han får etableret et nyt gartneribrug ude i landdistrikterne.

Som det fremgår af denne tale, anser vi ikke de af regeringen skitserede veje for de rette, og jeg spørger trods den afvisning, vi har fået i udvalget, og som jeg har fremdraget her, om regeringen vil være villig til en ny og grundig behandling af vort forhandlingsgrundlag, eller om vi virkelig i dag skal konstatere, at det omgående afslag, vi fik, var det endelige og sidste. En sådan grundig behandling kræver efter vor opfattelse lang tid, mere end nogle ganske få arbejdsdage her i folketinget. Det er der tid til. Er man villig dertil?

Niels Ravn: Da de to lovforslag om ændringer i statshusmandsloven og forslag til lov om kommunernes forkøbsret var til første behandling, herskede der megen uklarhed og megen usikkerhed med hensyn til fortolkningen af deres indhold. Efter en i forhold til lovforslagenes omfang og betydning meget kort udvalgsbehandling kan man ikke sige, at disse ting er blevet belyst på en sådan måde, at denne usikkerhed er blevet mindre — tværtimod, vil jeg hellere sige.

Vi har under udvalgsbehandlingen fra oppositionens side søgt gennem samråd og spørgsmål af få forholdene belyst. Vi kan konstatere, at vore spørgsmål har haft en betydelig virkning, idet de har fremkaldt en strøm af besvarelser og ændringsforslag, der dog ligesom de oprindelige lovforslag har været fyldt med uklarhed og selvmodsigelser; jeg skal senere komme til enkeltstederne. Kun på ét område har vi endnu ikke fået svar, det er på spørgsmålet om den foreslåede forkøbsrets juridiske forhold til grundlovens ekspropriationsparagraf. Dog har disse spørgsmål, endnu inden de er be-

svaret, fremkaldt en række ændringsforslag fra regeringens side til de paragraffer, hvori der efter oppositionens mening indgår ekspropriation.

Disse kendsgerninger viser, at den megen tale fra regeringens side om, at oppositionen ikke har været arbejdsvillig, er uden bund i virkeligheden. Man må da have forholdene ordentlig belyst, inden der tages stilling til dem. Det er ikke sket endnu i dag, da lovforslagene er presset frem til anden behandling.

Den højtærede statsminister har udtalt, at disse love skulle blive stående i 100 år — ja, det var måske endda 200 år. Til et sådant værks gennemførelse tilmåler regeringen folketinget 15 arbejdsdage. Kan dette være rimeligt, højtærede statsminister? Ja, jeg spørger.

Jeg vil om de enkelte paragraffer og problemer sige følgende. Det konservative folkeparti har længe ønsket at få en forenkling og decentralisering af jordlovsudvalget. Det er det eneste område af vort forhandlingsoplæg, hvorpå den højtærede landbrugsminister vil vise nogen imødekommenhed — men dog først ad åre, således har jeg forstået ministeren. Lovforslaget går da også ud på en udvidelse af jordlovsudvalget fra 18 til 21 medlemmer. Hertil kommer, at ministeren bebuder flere sagkyndige knyttet til administrationen som konsulenter. Så det foreløbige resultat af ministerens forenklingsbestrebelse er blevet det modsatte: en betydelig udvidelse af administrationen. Det konservative folkeparti beklager dette og advarer indtrængende derimod.

Vort ønske om, at statens tilskud til oprettelse af mindre brug bortfalder, har landbrugsministeren afvist med den begrundelse, at spørgsmålet hører hjemme under udlånsloven, og den er vedtaget for i år; derfor kan der ikke ændres på nuværende tidspunkt. Må jeg minde ministeren om, at da vi behandlede den årlige udlånslov og ønskede disse tilskud fjernet, fik vi den besked fra ministeren, at det var noget principielt, der hørte hjemme under statshusmandsloven, den lov, vi nu behandler. Men her er det altså også blevet afvist. Må jeg spørge ministeren: under hvilke forhold og hvornår er ministeren da villig til at drøfte disse ting?

Jeg vil nu gå over til at gøre nogle be-

[Niels Ravn.]

mærkninger om den udvidede forkøbsret, der i princippet er ens formuleret for staten og kommunerne; for nemheds skyld tages de under ét.

Den højtærede landbrugsminister og den højtærede indenrigsminister har stillet en række ændringsforslag, der efter bemærkningerne at dømme skulle indebære visse indrømmelser til oppositionens synspunkter, bl. a. derved, at sælgeren i visse tilfælde, hvor der bliver tale om taksation, kunne nægte at vedstå overdragelsen. Dette kan ske efter retningslinjerne i den nye affattelse af § 8 e, stk. 1, 2, 3 og 4, hvorefter sælgeren kan nægte at vedstå overdragelsen, hvis der gøres forkøbsret gældende og handelen ender med taksation. Hvad betyder nu dette for sælgeren? Ja, enten får han ikke solgt i en situation, hvor han ønsker at sælge, eller også må han underkaste sig taksationsmyndighedernes afgørelse. Det vil sige, at man tvinger en fremtidig sælger til, hvis han af en eller anden grund er nødt til at sælge, f. eks. ved dødsbo eller i anden tvangssituation, at afstå sin ejendom, der måske repræsenterer hele hans formue, til en pris, han ikke kender. Det er vist den højste form for hasardspil, der endnu har været indført her i landet, og det endda med den højtærede justitsministers godkendelse.

Drejer det sig om en pant- eller udlægshaver, der ved tvangsauktion har fået en ejendom udlagt, og der gøres forkøbsret gældende, skal staten eller kommunen godtgøre ham den udækkede del af hans fordring, dog ikke ud over ejendommens værdi. Opnås ikke enighed herom, kommer der taksation. I praksis kan det komme til at betyde, at f. eks. en kautionist kan komme ud for at miste hele sit tilgodehavende. At indføre et sådant nyt risikomoment fremmer ikke lysten til med kaution at hjælpe unge i gang.

Jeg kan derfor ikke anerkende, at de foreslåede ændringer af forkøbsretsparagrafen er forbedringer, tværtimod. Dertil kommer, at bestemmelserne er blevet endnu mere uklare, end de var i forvejen. Der tales f. eks. i § 8 d om, at gøres forkøbsret gældende, indtræder staten eller kommunen i erhververens forpligtelser både med hensyn til ejendommen og med hensyn til

dens tilbehør. Derefter henvises til § 8 e, stk. 3, hvor der tales om løsøre, der ikke omfattes af forkøbsretten. Dette er meget uklart for ikke at sige uforståeligt. Ikke bedre bliver det, når man læser bemærkningerne til ændringsforslaget til § 8 e, stk. 3, hvor der først tales om løsøre, hvortil staten eller kommunen ikke har forkøbsret, og dernæst om løsøre, der falder ind under forkøbsretten. Og så har det ærede medlem hr. Ove Hansen nu i dag yderligere indført et tredje begreb for at gøre det hele fuldkommen forvirret og taler også om inventar.

Jeg spørger den højtærede justitsminister, der har så travlt med rent sprogligt at jonglere med oppositionens forhandlingsoplæg: hvorledes opfatter ministeren begreberne løsøre, tilbehør og altså nu også inventar i forhold til hinanden? Og hvorledes finder man ud af, hvornår forkøbsretten omfatter løsøre og hvornår ikke? Den højtærede landbrugsminister har sagt om vort forhandlingsoplæg, at det ikke kunne administreres. Nu har jeg aldrig været ude for, at nogen ville administrere ud fra et forhandlingsoplæg, men lad det ligge. Det, vi behandler i dag, drejer sig om et lovforslag, ud fra hvilket man skal administrere. Det vil ikke være muligt, således som affattelsen er i øjeblikket.

Se, over for dette restriktions- og socialiseringsværk, der med den umulige udformning må betegnes som et makværk, og som betyder usikkerhed både for administrationen og ikke mindst for de borgere, det vil komme til at gå ud over, står oppositionens forhandlingsoplæg, der ikke er udmøntet i paragraffer og derfor ikke skal administreres — husk det, højtærede landbrugsminister — men danne baggrund for udformning af lovforslag med et helt klart sigte: fremskaffelse af jord til de mange forskellige formål, der foreligger i vort samfund af i dag især i byudviklingsområderne, og en samtidig begrænsning af grundspekulationen.

Til opnåelse af disse mål vil den tilbudspligt, vi har skitseret for byudviklingsområderne, sammen med den andetsteds i dette kompleks foreslåede frigørelsesafgift være et velegnet instrument. Man vil med disse bestemmelser kunne nå de ønskede mål i lige så høj grad som ved

[Niels Ravn.]

regeringsforslagene helt uoverskuelige forkøbsretsbestemmelser, der griber ind i bestående retsforhold mellem borger og stat.

Hvis regeringens hensigt kun var at nå de af mig nævnte mål: fremskaffelse af tilstrækkeligt med jord til forskellige udviklingsformål og standsning af grundspekulationen, så ville oppositionens oplæg være et velegnet forhandlingsgrundlag, men den øjeblikkelige afvisning uden nogen form for drøftelse viser, at der ligger andre hensigter bag. Man motiverer ganske vist denne stærkt skærpede forkøbsret med, at den er et led i bestræbelserne for at bevare dansk jord på danske hænder, hvis vi kommer i fællesmarkedet. Skal forkøbsretten benyttes til dette formål, bliver det ikke en national sikring af jorden, der bliver tale om, men en nationalisering, vi vil nå frem til.

Dette er også regeringens hensigt. Jeg vil gerne her henvise til en udtalelse af det ærede medlem hr. Ove Hansen, der ganske vist i dag forsøgte — som sædvanlig fra regeringspartierne side — at lægge et røgslør over disse ting ved at sige, at der var intet i regeringsforslagene, der tydede på, at samfundet skulle overtage landets jord. Men det ærede medlem hr. Ove Hansen har i tidsskriftet Verdens Gang af 2. april d. å. om de 10 jordlovsforslag bl. a. sagt — jeg anmoder om den højtærede formands tilladelse til at citere —:

„Det er udmærket med en byplan og en landsbyggelov, der giver kommunerne ret til at bestemme, hvad arealerne skal anvendes til, og hvordan der skal bygges på arealerne, men hidtil har man ikke haft retten til at bestemme — hvilket er det vigtigste — hvem der skal bygge på arealerne. Kun i de tilfælde, hvor kommunerne stod som skødehavere af jorden, havde man magten til at kunne bestemme, hvem der skulle bygge på arealerne.“

Kun i de tilfælde, hvor kommunerne

stod som skødehavere, altså havde ejendomsretten til jorden! Her slap det altså ud. Det er ikke så meget, hvad der skal bygges, men hvem der skal bygge på arealerne, man vil have herredømmet over. Og dette kan kun nås, når det offentlige ejer jorden — altså efterhånden en fuldstændig socialisering af landets jord.

Jeg skal med disse bemærkninger og under henvisning til de af mindretallet i betænkningen fremsatte bemærkninger slutte med at sige, at regeringen naturligvis ikke kan forvente det konservative folkepartis bistand til gennemførelse af en lovgivning af denne art.

Formanden: Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet til kl. 13.

Mødet udsat kl. 12.

Mødet genoptaget kl. 13.

Forhandlingen genoptoges.

Thestrup: På mit partis vegne skal jeg her ved anden behandling af forslag til lov om ændringer i lov om naturfredning meddele, at vi ikke kan medvirke til lovforslagets gennemførelse.

Det ærede medlem hr. Lund Jensen, den ærede ordfører for socialdemokratiet i naturfredningslovsforslag, stillede nogle spørgsmål til mig og gjorde nogle bemærkninger, som jeg gerne vil sige lidt om til at begynde med.

Det ærede medlem fremsatte nogle udtalelser om, at man fra regeringens side agter at administrere dette forslag, når det bliver lov, på en sådan måde, at ingen vil lide tab ved det.

Jeg vil gerne spørge, om det er meningen, at man vil undgå, at private ejere lider tab ved lovens gennemførelse, og jeg vil — hvis

[Thestrup.]

det er rigtigt, at man vil det — spørge, i hvilket omfang og på hvilken måde man agter at gøre det.

Det ærede medlem gik ud fra, at vi vil bevare erstatningsbestemmelsen i § 22, stk. 2. Jeg kan her slutte mig til det, som det ærede medlem hr. Ib Thyregod sagde, og jeg vil gerne tilføje, at det ikke er selve erstatningsbestemmelsen, der forårsager de store erstatninger. Det er lovens bestemmelse om tidspunktet for erstatningsberegningen. Lovens fejl er, at erstatningen ikke beregnes, samtidig med at indgrebet sker, samtidig med at byrden lægges på jorden, men at den først beregnes, når der er handlet med grunden, og når man søger om fritagelse for indgrebet, hvor jo altid det store tab vil være konstateret. Hvis dette blev ændret, som vi fra vor side stadig har foreslået, ville man hindre spekulationsgevinsterne uden at ramme den almindelige mand, der har købt en byggegrund eller som ejer en ejendom, hvis værdi inden den 23. januar 1963 — der jo har været sat som skæringsdagen — har oversteget dyrkningsværdien.

Det ærede medlem hr. Lund Jensen spurgte endelig, om jeg kunne godkende det, han betegnede som engrosreglen ved de egentlige fredninger, altså de fredninger, der ikke sker efter § 22, men som sker efter fredningslovens andre bestemmelser, hvor der jo givet er erstatningspligt. Det er jeg tilbøjelig til at mene, men det er jo et domstolsspørgsmål, det er oven i købet et meget indviklet spørgsmål, og derfor tør jeg ikke give noget endeligt svar på det, før jeg nærmere har undersøgt sagen, og det er naturligvis først og fremmest højesteretspraksis, der her har betydning.

Jeg har ved første behandling gjort den kritik gældende, vi har mod den mere principielle del af forslaget, men her ved anden behandling vil jeg søge at gå ind på de enkelte bestemmelser.

Den kritik, vi rejser mod forslaget, drejer sig om to punkter. For det første det, at man ophæver erstatningsbestemmelserne i naturfredningslovens § 22, og for det andet rejser vi kritik imod forslagets regler i kap. V om fredningsplanerne og fredningsplanudvalget.

Vedrørende det første punkt har den højt-

ærede justitsminister den 7. marts her i tinget fremsat nogle betragtninger, som jeg gerne vil knytte nogle bemærkninger til. Spørgsmålet om, hvor langt den ret til regulering af den private ejendomsrets grænser — som jeg erkender eksisterer — går, er et spørgsmål, som, siden jeg her i tinget sammen med det ærede medlem hr. Axel Kristensen rejste det i 1949 ved den lejlighed, som den højtærede justitsminister omtalte, har været meget omdebatteret mellem forsvarerne af den private ejendomsret og angriberne af den.

Jeg erkender, at det i nogle tilfælde er lykkedes at drage disse grænser så snævert, at der ligesom er skåret et stykke af ejendomsretten, bl. a. i de tilfælde, den højtærede minister nævnte. Men jeg kan ikke se, at nogen af de nævnte reguleringer på langt nær er så vidtgående indgreb i ejendomsretten som det her foreslåede.

Landsbyggeovens § 5, der var et af de tilfælde, den højtærede minister nævnte, hvorefter amtsrådet kan meddele forbud mod udstykning til sommerhusbebyggelse, er det i alt fald ikke. Der er en stor reel forskel på at nægte tilladelse til udstykning af en ejendom og til at nægte, at en allerede i sommerhusgrunde udstykket ejendom overhovedet må bebygges. I det første tilfælde ved køberen, at han ikke skal købe den til bebyggelse, uden at han har sikret sig udstykningstilladelse, og hvis han køber grunden uden at være sikker på, at han kan få en sådan tilladelse, så er det hans egen risiko, hvis han giver byggegrundspris for den. I det andet tilfælde, det, der vil komme til at foreligge efter forslaget her, vidste køberen af sommerhusgrunden — for at tage et sådant eksempel — ikke og kunne ikke vide, at han efter den 23. januar 1963 ikke måtte bygge sommerhus på grunden og ikke kunne få nogen erstatning for det tab, der bliver.

For at sige det populært: i det første tilfælde, landsbyggeovens § 5, er det ejendomshandleren, der tager en chance og løber en risiko, og som taber, hvis han får afslag på sin ansøgning. I det andet tilfælde — det, der vil komme til at foreligge her — er det den ganske almindelige mand, der i god tro køber en grund til at bygge sig et sommerhus på, og som, hvis han købte inden 23. januar 1963, ikke kan vide andet,

[Thøstrup.]

end at han enten får lov til at bygge eller også får erstatning. Det er ham, der nu pludselig og uventet rammes af forslaget her, således at han hverken får lov til at bygge eller får nogen erstatning.

Heller ikke landsbyggelovent § 20 om amtsrådets adgang til i nogle tilfælde at nægte opførelse af visse arter af bygninger er så vidtgående som forslaget her. Thi landsbyggeloven siger udtrykkeligt — det er § 66, stk. 4 — at byggearbejder, der er påbegyndt, inden denne regel kom, kan fuldføres, og enhver, der vil bygge, ved på forhånd, at han skal sikre sig godkendelse dertil. Jeg kan derfor ikke rigtig se, at der kan blive noget tilfælde, hvor en ejer mister en ret, han har, ved denne bestemmelse i landsbyggeloven. Men hvis vi gennemfører forslaget her, så vil der blive en række tilfælde, hvor ejere mister velerhvervede rettigheder.

Den højtærede justitsminister erkender, at foruden indgrebets form kan også dets art — altså spørgsmålet om, hvor langt det går, eller hvor stærkt det er — være afgørende for, om det er en erstatningsfri rådhedsindskrænkning, eller det er en ekspropriation. Jeg er ganske enig med den højtærede justitsminister heri. Det er noget meget afgørende. Man kan nu engang ikke på lovlig vis regulere ejendomsretten sådan, at der ikke bliver noget tilbage af den. Men det er jo netop det, man gør i dette tilfælde.

Må jeg spørge: hvad bliver der tilbage af ejendomsretten for den mand, der har købt sig et lille stykke strandareal eller et lille stykke hedejord til at bygge hus eller sommerhus på, når man tager retten til at bebygge arealet fra ham? Der bliver i realiteten intet. Det, der bliver tilbage, har ingen værdi, i alt fald ikke for ham. Derfor er det ikke urigtigt, når jeg siger, at forslaget her er så indgribende, at det i mange tilfælde — undskyld udtrykket — opæder ejendomsretten.

Min konklusion er derfor, at det indgreb, der her foreslås, er en ekspropriation og ikke en sådan almindelig regulering af ejendomsretten, som kan foretages uden erstatning.

Vedrørende det andet punkt, forslagets

regler om fredningsplaner og fredningsplanudvalg, vil jeg gerne sige følgende:

Man lægger herved hele den udstrakte rådighed, som lovforslaget indebærer, i administrationens hånd, og i administrationens hånd alene.

Professor, dr. jur. Poul Meyer skriver til slut i sin bog „Ejendomsretten i støbeskeen“, pag. 207, følgende — jeg beder om tilladelse til et par citater —:

„Den foregående fremstilling har vist, at der inden for de lovgivningsområder, der vedrører rådigheden over fast ejendom, i stigende grad finder en krydsning sted af offentligretlige og privatretlige synspunkter, eller rettere sagt, områder, der for få årtier siden helt var forbeholdt privatretten, beherskes nu i overvejende grad af den offentlige ret, d. v. s. forvaltningsretten. Med det stigende antal myndigheder til forvaltningen og en forøget anvendelse af koncessionssystemet vil den garanti mod overgreb, som man havde tænkt sig skulle indeholdes i grundlovens § 80, blive endnu mindre end hidtil, og det vil derfor i særlig grad være ønskeligt at få skabt grundlaget for administrative afgørelser, der kan holde for såvel juraens som retfærdighedens domstol.“

Professoren konkluderer derefter, at selv den bedste forvaltning ikke er tilstrækkelig, og skriver pag. 209:

„Nogen virkelig sikkerhedsfølelse kan imidlertid ikke skabes, så længe domstolene ikke sættes i stand til at efterprøve forvaltningens afgørelser i meget videre omfang, end det nu er muligt. Dette kan dels opnås ved at forøge de privates adgang til at indbringe klager over administrationen for domstolene, og en sådan udvidet besværsret kan få effektiv støtte ved ansættelsen af en justitsombudsmand, der som rigsdagens tillidsmand skal overvåge forvaltningen og have mulighed for at indbringe dens afgørelser for domstolene, dels derved, at domstolenes myndighed til at efterprøve de sager, som forelægges dem, forøges betydeligt. Hvor andre veje ikke er farbare, vil det måske blive nødvendigt at genoprette tilliden til forvaltningen ved at indføre egentlige forvaltningsdomstole.“

[Thøstrup.]

Siden dette blev skrevet, har vi jo fået en ny grundlov, der på enkelte punkter har udvidet domstolenes prøvelsesret vedrørende ejendomsretten, og vi har fået en ombudsmand, der har haft en overordentlig stor betydning på dette område. Og selv om nu domstolenes adgang til at prøve forvaltningens afgørelser ikke i almindelighed er forøget, så er det dog ejendommeligt at se, at man med forslaget her går lige den modsatte vej af det foreslåede, idet man borttager enhver form for juridici garanti fra dette vigtige område. At man tillige sætter de kommunale myndigheder til side, har jeg omtalt ved første behandling. Jeg kan derfor ikke se rettere, end at den ordning, som forslaget vil etablere, yder den ringest mulige garanti mod vilkårlige afgørelser, som tænkes kan.

Vi kan derfor ikke medvirke til forslaget, men jeg håber, ligesom det ærede medlem hr. Ib Thyregod, at der kan blive lejlighed til yderligere forhandling, og at der må blive givet den fornødne tid hertil.

Hauustrup Clemmensen: Forslaget til lov om særlig indkomstskat skal have virkning fra 1. januar 1965. Alle er vel enige om, at landets borgere har et naturligt krav på at kende indgribende lovregler i god tid før deres ikrafttræden, i øvrigt en praksis som den høje regering efter vor mening ikke altid er lige lydhør over for, men der er intet sagligt motiv, der i dette lovforslag gør det nødvendigt, at det gennemføres inden den 1. juni 1963.

På denne baggrund håber jeg, man vil forstå, at vi er skuffede over, at de principforslag, de to store oppositionspartier har forelagt i udvalget, overhovedet ikke har været til en realitetsbehandling. Vi finder, at dette ikke er rimelige og saglige vilkår at byde oppositionen. Det understreges ikke mindst i denne samling gang på gang fra den høje regerings side, at oppositionen har en naturlig pligt til at gøre rede for et alternativ til regeringsforslag, hvis vi ikke er enige i disse. Når vi så gør det, som det bl. a. er sket i dette udvalgsarbejde, finder vi, at vi må være berettigede til at være skuffede over, at dette alternativ ikke har været underkastet en rimelig og naturlig behandling fra flertalspartiernes side.

Jeg vil gerne have lov til at understrege, at vi i vore principforslag har erklæret os rede til at medvirke til gennemførelse af en frigørelsesafgift, der erlægges, når fast ejendom sælges til anden anvendelse, netop fordi det er her, de store prisstigninger konstateres. Det var derfor også med glæde jeg hørte det ærede medlem hr. Holger Eriksen give udtryk for, hvor stor vægt det ærede medlem havde lagt på denne tanke, fremført af oppositionen, om frigørelsesafgiften, og det ærede medlem var oven i købet så elskværdig at henvise til, at der fra den juridiske sagkundskabs side netop var givet udtryk for tilsvarende synspunkter. På denne baggrund synes jeg vi må have lov til at glæde os over, at denne debat dog har været præget af en lidt anden tone end den, vi var vidne til ved første behandling. Men vi er stadig skuffede over, at man så ikke vil gå ind i udvalgsarbejdet på en realitetsbehandling af de forslag, som her er fremkommet. Jeg ved meget vel, at den højtærede statsminister i efteråret omtalte en fremtrædende partifælle som en god forhandler, der uden at opgive egne standpunkter var rede til at lytte til modparten. Her har det altså knebet lidt endda med at få tid til at lytte til modparten. Men jeg synes, at det en gang imellem kan være svært at nå til det samarbejdende folkestyre, hvis den gode forhandler karakteriseres som den forhandler, der uden at opgive egne standpunkter blot kan lytte til modparten. Vi mener altså, at det er det, vi har været ude for i dette udvalg, og vi er skuffede derover.

Jeg vil gerne have lov til at understrege, at vi finder, at denne frigørelsesafgifts provenu passende kunne stilles til rådighed for kommunerne, bl. a. til brug for byggeomdning, fordi der vel netop her er et vældigt behov, og det må også være en naturlig opgave for kommunerne at få disse midler til rådighed til køb af områder til rekreative formål. Derimod er vi naturligvis, som det også er understreget i vor del af betænkningen, fortsat modstandere af at betragte konjunktursvingninger i de værdier, den enkelte nu har sparet op i, som indkomst.

Det må være naturligt for os at pege på, at når jord, der forbliver i samme anvendelse, stiger i pris, er det i stor udstrækning på grund af inflationen, den inflation, som

[Haunstrup Clemmensen.]

regeringen efter vor mening desværre ikke har vist alt for store evner til at bekæmpe, og også på grund af, at der på disse områder er ført en forfejlet zonenpolitik og gennemført en for langsom byggermodning. Vi finder stadig, at man hellere skulle have koncentreret hovedopmærksomheden om årsagerne til prisstigningerne i stedet for kun at interessere sig for selve prisstigningerne.

Jeg vil også gerne understrege, at vi er skuffede over, at der ikke i udvalget har været mulighed for at opnå enighed om på en række områder at få klare tilsagn om, hvordan der fremtidig skal disponeres. Man har gang på gang i dette høje ting drøftet det betimelige i, at der blev nedsat et hurtigt og effektivt arbejdende udvalg, som kunne foretage en kritisk forenkende gennemgang af hele ejendomsbeskatningens store og ejendommelige jungle. Vi har ikke haft mulighed for at få et klart tilsagn om, hvornår et sådant arbejde kunne gå i gang, og hvornår det kunne ventes afsluttet. Vi har heller ikke fået noget klart tilsagn om, netop når vi arbejder på disse områder med vurderingsreglerne, hvornår og hvor hurtigt man kan vente afskaffet den efter for opfattelse investeringsfjendske bestemmelse om, at tilbygninger på over 5.000 kr. skal medføre omvurdering ved førstkommande årsvurdering med mulighed for forhøjet vurdering af hele den øvrige ejendom og med deraf følgende stigning i grundskylden og i en lang række tilfælde også i grundstigningsskylden. Derved bliver netop de mest initiativrige erhvervsvirksomheder stillet ulige i forhold til de virksomheder, der ikke har haft brug for eller initiativ til at foretage yderligere investering.

Vi har grund til som alle andre i dette høje ting at respektere den højtærede finansministers elskværdige forhandlingsform; men vi ville ønske, at hurtigheden og handlekraften på disse områder var lige så stor som elskværdigheden; det håber vi på vil ske engang, det har endnu ikke været tilfældet.

Jeg vil også gerne understrege, at vi er skuffede over, at vi ikke i udvalget har kunnet opnå enighed om, at ekspropriationsforretninger skal undtages fra disse lovgivningsfelter. Vi er utilfredse med og skuffede

over, at vi ikke har haft mulighed for at sikre, at udlændinge, der solgte dansk jord, og danske, der rejste til udlandet umiddelbart efter salg, ikke omfattes af lovgivningen. Jeg synes også, det havde været naturligt og rimeligt, om man var blevet enig om af rene anstændighedsgrunde at søge at sikre, at stat og kommune ikke overtrådte de regler, som her skulle gives, og forsøgte at sikre, at sælgeren og ikke køberen skulle betale disse afgifter.

Vi erkender, at der på et par enkelte områder er stillet ændringsforslag, som vil betyde forbedringer i forhold til det oprindelige lovforslag. Vi har blot den opfattelse, at disse forbedringer ikke er tilstrækkelige, og vi må derfor afholde os fra at stemme om disse ændringsforslag.

Må jeg til slut understrege, at oppositionens alternativ ikke har været forhandlet i udvalget. Det vil efter vor opfattelse i enhver sag være uheldigt og angribeligt, men i en sag af så vidtrækkende betydning for så mange af landets borgere, som der her er tale om, finder vi det ærligt og redeligt ganske uforsvarligt, at en sådan forhandling og behandling ikke har fundet sted.

Aage Fogh: Det skulle være min opgave at behandle de fem lovforslag under nr. 74, 76, 77, 78 og 79 — vurderingslovforslaget, forbrugslovforslaget, erhverveslovforslaget, landbrugslovforslaget og statshusmandslovforslaget. Jeg vil tage de sidste fire først — det er dem, der står i forbindelse med jordlovene — og de ændringsforslag, der er stillet af landbrugsministeren og indenrigsministeren. Jeg har ikke været udvalgsmedlem, jeg har afløst min partifælle, det ærede medlem hr. Kirkegaard. Jeg har derfor ikke deltaget i udvalgsforhandlingerne, men jeg har egentlig det indtryk, at der vistnok er sagt, hvad der kan siges af fornuftigt om de problemer, der står i forbindelse med de nævnte forslag, og jeg skal derfor holde mig til ændringsforslagene.

De ændringsforslag, der er stillet til de fire nævnte lovforslag, er stillet dels af ministrene, dels af det ærede medlem hr. Morten Lange på socialistisk folkepartis vegne.

Hvad angår disse ændringsforslag skal jeg ganske kort sige, at jeg må anbefale at stemme imod de af det ærede medlem hr.

[Aage Fogh.]

Morten Lange stillede ændringsforslag. Jeg kan også godt af samvittighedsgrunde føje til, at jeg gør det ikke gerne, ganske simpelt af den grund, at da jeg i 1945 var sekretær for De samvirkende danske Husmandsforeninger, var jeg med til at skrive et program, der netop indeholdt det, som det ærede medlem hr. Morten Lange nu foreslår. Jeg har altså i og for sig altid haft den opfattelse, at det ville være rigtigt, at hvert landbrug her i Danmark havde sin ejer og sin leder. Det er imidlertid ikke gennemførligt i øjeblikket, og derfor må jeg anbefale at stemme mod disse ændringsforslag.

Jeg anbefaler at stemme for de ændringsforslag, der er stillet både af den højtærede landbrugsminister og af den højtærede indenrigsminister. I betragtning af den stilling, oppositionen har indtaget, hvor den ikke på nogen måde, på noget område har syntes at være påvirkelig over for den imødekommenhed, der her er vist fra den højtærede landbrugsministers side, kunne der måske være grund til under udvalgsbehandlingen mellem anden og tredje behandling at tage dette op til ny overvejelse; jeg anbefaler imidlertid på nuværende tidspunkt ændringsforslagene, som de foreligger.

Jeg tror, at det er nødvendigt, at vi nu gennemfører de foreliggende lovforslag. Det er nødvendigt af indrepolitiske grunde, det er også nødvendigt af udenrigspolitiske grunde. Det er jo rigtigt, hvad flere af de ærede talere har været inde på, at forhandlingerne om fællesmarkedet brød sammen, men jeg er fuldkommen overbevist om, at denne forhandling vil blive taget op igen. Derfor vil det være klogt og rigtigt, at vi nu i god tid vedtager de nødvendige love for at hindre, at dansk jord går over på fremmede hænder, i hvert fald i større udstrækning end højst nødvendigt.

Jeg har været med i forhandlingerne om forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme. Det har glædet mig meget at se de resultater, vi her er nået til, det gælder både dette lovforslag og forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v., som det ærede medlem hr. Helge Larsen senere skal tale om. Det var de spørgsmål, som jeg i fjor bad

om at få taget op til en undersøgelse. Det lykkedes desværre ikke dengang, men det er lykkedes nu.

Lovforslaget om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme tilsigter ganske kort, at ejendomme, der købes i yderdistrikterne til meget høje priser, som viser, at køberen ikke har nogen som helst interesse i at drive landbrug, men i at spekulere i byggechancerne, ikke længere skal vurderes efter den såkaldte bondegårdsregel, men på grundlag af de priser, der er betalt for dem, og de skal beskattes derefter. Jeg tror, det vil være en meget forstandig ordning at gennemføre. Jeg kunne henvise til mange eksempler i praksis, der viser, at folk har foretaget indkøb af mere eller mindre spekulationsagtig karakter i håb om, at de dog stadig væk var fri for beskatningen, og at de til sin tid, når det pågældende område blev inddraget i inder- eller mellemzone, kunne tage gevinsterne hjem.

Vi har i øjeblikket her i Københavns amt betydelige arealer liggende, der overhovedet ikke drives som landbrug. Der er ikke blevet sået i fjor og ikke høstet, ikke sået i år, men de ligger ganske roligt hen og venter på at skulle udnyttes i spekulationsøjemed. Jeg beklager, at dette lovforslag ikke straks inddrager disse arealer under rigtig vurdering, men jeg spørger den højtærede finansminister, om jeg ikke har forstået det rigtigt, når jeg mener, at selv om vi ikke får anden lovgivning end den, vi har nu, vil disse arealer være hjemfaldne til vurdering ikke efter bondegårdsreglen, men efter en vurdering, der står i forhold til deres indkøbspris ved den store omvurdering i 1964.

Under forhandlingerne i udvalget har vi fået visse oplysninger frem, som jeg tillægger megen betydning og derfor gerne ganske kort vil omtale her. Vi havde et samråd med de højeste myndigheder på dette område, nemlig vurderingscheferne, og af de udtalelser, der faldt ved denne lejlighed, er det ganske klart, at hvis staten ejer arealer ude omkring i landet, skal disse arealer vurderes ganske på samme måde som andre arealer. Det vil sige, at hvis de har fået en sådan beliggenhed, at de er byggemodne, så skal de vurderes til byggegrundspriser.

[Aago Fogh.]

Når jeg fremhæver dette så stærkt, er det, fordi det er en af de ting, jeg påtalte som statsrevisor i sin tid, at staten havde arealer liggende, som blev vurderet som almindelig landbrugsjord til almindelig landbrugsjordværdi, trods det at de bevislig havde byggegrundsværdi i den kommune, hvori de var beliggende. Nu er dette forhold helt klart, så vidt jeg kan se. Ved vurderingen i 1964 må der ske dette, at disse arealer vurderes i overensstemmelse med den pris, der er betalt for arealer, der ligger omkring dem og i mange tilfælde ligger dårligere end dem, det vil sige til priser, der er 10 gange så høje. Jeg konstaterer også, at vi fik oplyst, at hvis en kommune ejer arealer i en anden kommune og disse arealer får byggegrundsværdi, skal de vurderes til deres virkelige værdi, og da er det de lokale vurderingsmyndigheder, der afgør, om arealerne er nødvendige for opretholdelsen af f. eks. et hospital, eller om det er forsvarligt at inddrage dem til byggegrunde som led i byens normale udvikling.

Alt det er jeg særdeles tilfreds med, det ligger helt på linje med de tanker, jeg har gjort mig derom. Men ved at høre forhandlingerne i dag og ved at høre forhandlingerne i udvalget har jeg fået det indtryk, at vore kommuner, og det gælder både sognekommuner og bykommuner, er alt for dårligt stillet, når de skal ud og købe jord. Det er en kendsgerning, der er kommet til udtryk fra mange sider, at vore kommuner, både sognekommuner og bykommuner, nødvendigvis må købe jord, og da er der ingen anden fremgangsmåde end at betale, hvad den mere eller mindre tilfældige jordsælger forlanger. Jeg kan nævne som et konkret eksempel fra Københavns omegn, at for en almindelig bondegård på 60 tdr. land, som kommunen nødvendigvis må købe for at få en naturlig udvikling, forlanger ejeren 3,3 mill. kr., og der er ingen vej uden om, prisen må betales, hvis kommunen vil have den jord. Jeg kunne nævne som det nyeste eksempel, at en kommune i Københavns amt nødvendigvis måtte købe en bondegård på ca. 60-70 ha; den måtte betales med en pris, der ligger et sted mellem 8 og 10 mill. kr., ganske simpelt af den grund at kommunen nødvendigvis måtte have den, og der var ingen anden mulighed end at blive ved

og blive ved, indtil man nåede til det formidable beløb, hvorefter sælgeren rejste til Schweiz med pengene. Om han bliver dernede, ved jeg ikke, men det forekommer mig at være helt urimeligt, at vi her i det danske folketing fortsat skal tolerere en sådan tilstand.

Så kan man spørge: på hvilken måde kan det ændres? Det kan gøres meget let; vi kan ikke gøre det i dag, men vi kan gøre det til næste år, når vurderingsloven skal tages op til revision. Den fremgangsmåde, jeg mener man kan anvende, er den ganske simple, at man siger til kommunerne, både amts- og bykommuner, at når bykommunerne har indenrigsministerens tilladelse, og når sognekommunerne har amtsrådets tilladelse, har de ret til, hvis de ønsker at erhverve et areal, at gå frem på følgende måde. Lad os tage som eksempel et areal, der er vurderet til 400.000 kr. Man byder det dobbelte, 800.000 kr., men sælgeren vil stadig væk ikke sælge, fordi han håber at kunne få en højere pris. Da burde efter mit skøn kommunen have ret til at forlange, at jorden omgående omvurderes og vurderes mindst til det, der er budt for den, og så beskattes derefter. Da er jeg bombesikker på, at i løbet af ganske kort tid vil sælgeren melde sig og være villig til at handle. Det kan ikke være rimeligt, at det offentlige skal finde sig i, at de, der tilfældigvis besidder arealer, som det offentlige nødvendigvis må gøre brug af for at fremme en fornuftig udvikling, en udvikling, der kræves af samfundet, skal have en betaling, der passer vedkommende sælger.

Det er da klart, at jeg er tilhænger af, at sælgeren skal behandles rimeligt, han skal have en sådan betaling, at han kan købe en anden tilsvarende ejendom, og han skal også have en sådan betaling, at han får en rimelig erstatning og godtgørelse, fordi han må flytte; men han skal ikke kunne få samfundet på den måde, det sker nu, og bagefter kunne rejse til udlandet med pengene.

Derfor skal jeg sige ganske kort, at det ændringsforslag, der er stillet om at forhøje de 50 pct. til 75 pct., kan jeg tiltræde. Men jeg må måske føje til, at jeg tillægger det ikke nogen væsentlig betydning, for de fisk, der er tale om, er af en helt anden

[Aage Fogh.]

størrelsesorden. Jeg kan altså tiltræde ændringsforslaget, men jeg vil meget, meget stærkt understrege over for den højtærede finansminister, at det ville være ønskeligt, om vi, når vi skal have hele denne lovgivning op til revision næste år, da gennemfører regler, der giver det offentlige, sognekommunerne og bykommunerne helt andre betingelser for at kunne optræde på markedet og skaffe jorderne frem.

Hvis vi dertil kan føje en bestemmelse om, at den jord, som det offentlige på den måde er kommet i besiddelse af, skal overlades de kommende brugere på jordrentevilkår, tror jeg, der ville være vundet ganske overordentligt meget, og så tror jeg for øvrigt, at al den tale, vi nu hører om forkøbsret og ekspropriation, ville falde tilbage i den ubemærkedhed, hvori den, hvis vi gennemfører de rigtige foranstaltninger, naturligt hører hjemme.

Helge Larsen: Jeg vil gerne indlede med at gøre nogle enkelte bemærkninger om lovforslaget om ændringer i naturfredningsloven. Jeg vil give udtryk for mit partis principielle tilslutning til den ændring, som er foreslået. Vi tilslutter os den ud fra den betragtning, at med den hastige samfundsudvikling, som er i gang, den stærkt voksende koncentration af bysamfundene, er det nødvendigt med disse muligheder for planlægning og for kontrol med spredningen af beboelsen. Vi gør det også med henblik på den mulighed, at Danmark på et senere tidspunkt skulle blive medlem af et udvidet fællesmarked, hvilket efter vor opfattelse vil medføre et meget stærkere pres på feriesteder og ferieområder her i landet.

Dernæst vil jeg gerne i anledning af en række artikler, jeg har set i dagspressen, gøre den korrigerende bemærkning, som i øvrigt allerede det ærede medlem hr. Thestrup har gjort, at der jo ikke ved denne ændring af naturfredningsloven sker nogen ændring i bestemmelserne om, at der ydes erstatning ved naturfredning. Det, som foreslås, er en ændret affattelse af § 22 og ophævelse af de erstatningsbestemmelser i forbindelse med fredningsplanudvalgenes virksomhed, som indførtes i 1961. Som jeg sagde ved første behandling kan mit parti

tiltræde denne ændring. Vi gør det ud fra den opfattelse, at der her er tale om en generel rådighedsindskrænkning, som efter dansk ret ikke medfører erstatningspligt.

Jeg vil gerne knytte et par bemærkninger hertil. Det ærede medlem hr. Thestrup var inde på de to paragraffer i landsbyggeloven, som jo indeholder bemyndigelser, der svarer til dem, der tillægges fredningsplanudvalgene. Der er for mig at se ikke nogen principiel forskel imellem de foreslåede beføjelser og de beføjelser, der i henhold til landsbyggelovens § 5, stk. 2, og landsbyggelovens § 20, stk. 1, tillægges amtsrådene i de områder, hvor de er bygningsmyndighed. Disse bestemmelser er gennemført i 1960 af et enigt folketing, og der er ikke knyttet erstatningsbestemmelser til.

Jeg synes, det også er rigtigt at minde om; at ved ændringen af naturfredningsloven i 1961 indførte man rådighedsbegrænsninger for arealer beliggende langs med søer, åer og visse hovedlandeveje, rådighedsindskrænkninger af generel karakter, uden at der var knyttet erstatningsbestemmelser dertil. Disse ændringer var også tiltrådt af venstre og det konservative folkeparti. For mig at se er den ændring, som nu foreslås, af en, om man kan bruge det udtryk, endnu mere generel karakter end de ændringer, jeg her har nævnt, og den må derfor efter mit partis opfattelse være erstatningsfri.

Jeg skal dernæst gøre et par bemærkninger vedrørende ændringen i forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

Der er af de ærede ordførere for partiet venstre og det konservative folkeparti knyttet forskellige bemærkninger hertil, også bemærkninger vedrørende den skitse, som de 2 partier på et meget sent tidspunkt af udvalgsbehandlingen fremlagde. Jeg vil i øvrigt gerne også føje den bemærkning til, at jeg noterede med tilfredshed, at man fra de 2 partiers side erkender, at der kan foreligge så voldsomme fortjenester ved handel med fast ejendom, at det vil være rimeligt at foretage en beskatning af dem. Men når man i skitsen fremhæver — og det samme gjorde det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen her i dag — at der ikke er grund til at gennemføre denne ændring af loven om særlig indkomstskat nu, fordi

[Helge Larsen.]

den først skal træde i kraft den 1. januar 1965, vil jeg deroverfor sige, at det forekommer mig, at det er meget værdifuldt, at man gennemfører denne ændring på et tidspunkt, så borgerne i god tid før lovens ikrafttræden ved, hvad den drejer sig om, og kender dens bestemmelser. Den vil jo også have virkning på vurderingen næste år, og det vil efter min opfattelse være rigtigt at gennemføre ændringen nu, fordi den også betyder, at de mange ejendomme, som efter den gældende lov om særlig indkomstskat er undtaget fra bestemmelsen, nemlig de ejendomme, som er erhvervet før 1949, nu inddrages under lovens bestemmelser. Det er en ændring af indgribende karakter, som det er rimeligt at gennemføre på indeværende tidspunkt, netop for at man i god tid kan være orienteret om lovens virkninger og også tage det i betragtning ved vurderingen til ejendomsskyld i 1964.

Det er fremhævet også af de ærede ordførere for venstre og de konservative, at man ikke blot bør koncentrere sig om de pengemæssige virkninger hos sælgerne, men også, og først og fremmest, om årsagerne til prisstigningerne. Det kan jeg i og for sig være enig i, men det forekommer mig, at man så fra de 2 partiers side overser væsentlige ting i det komplekse af lovforslag, som er fremsat fra den høje regerings side.

Jeg tror, at den væsentligste årsag til de store prisstigninger omkring de store bysamfund ligger i hele den voldsomme omvæltning, som sker i samfundet, og den bykoncentration, som finder sted i disse år, og vil man modvirke den, da er midlerne dertil forkøbsret for kommunerne og for staten til arealer i yderzonen og en smidigere byreguleringslov, sådan som det fremsatte lovforslag, som ikke er til anden behandling i dag, netop tilsigter. Denne indvending forekommer mig derfor af mindre væsentlig betydning.

Jeg er enig i — og det er også udvalgets flertal — at vi nu må finde en ordning, sådan at bestemmelsen om, at der ikke opkræves

grundstigningsskyld af landbrugsjord, gennemføres. Vi ved alle, hvor vanskeligt det har været at få den praktiseret. Nu er der en klar aftale om, at der skal ske en ændring til næste år, og det er noget, som mit parti gerne tiltræder.

Det er også af de ærede ordførere for venstre og det konservative folkeparti fremhævet, at kommunerne ikke må kunne overbyde private borgere ved grundkøb. Ja men netop til at hindre dette vil kommunernes forkøbsret tjene, idet denne bestemmelse betyder, at kommunerne vil kunne gå ind i købers sted, hvor prisen er aftalt mellem sælger og køber.

Det er også blevet fremhævet, at lovgivningen om særlig indkomstskat ikke må resultere i en skat på pengeforringelsen; den må ikke hindre folk i at spare værdifast op i ejendom. Det var synspunkter, som jeg på mit partis vegne gav udtryk for ved første behandling af lovforslaget; jeg er altså enig deri, men jeg er også fuldstændig overbevist om, at den formulering, som lovforslaget har, vil hindre dette. Bestemmelsen om de 40 pct.s tillæg generelt plus de 6 pct.s tillæg årligt vil efter min bedste overbevisning betyde, at man netop ikke kommer til at ramme de normale handler med ejendomme, men kun de virkelig store, ekstraordinære fortjenester, som vi ønsker at ramme.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale det af finansministeren stillede ændringsforslag, og jeg anbefaler samtidig, at man stemmer for lovforslaget ved den endelige afstemning.

Morten Lange: Jeg skal gerne begynde med endnu en gang at bemærke, at i al almindelighed er socialistisk folkeparti tilfreds med tendensen i den lovgivning, vi behandler i dag. Det forekommer os, at det er en dog nogenlunde god begyndelse til en jordlovgivning, som her nærmer sig den afsluttende behandling.

Det er stadig væk måske temmelig påfaldende, at opdelingen lovforslagene imel-

[Morten Lange.]

lem er u hensigtsmæssig, hvilket på en række områder vil føre til, at lovene sikkert ikke vil passe så godt til de områder, de skal dække, som vi kunne ønske. Det, vi under udvalgsarbejdet i den forbindelse især har måttet fæste os ved, er, at disse lovforslag, hvad gartneriernes forhold angår, ikke er særlig veltilpassede. Det vil bestandig volde vanskeligheder at indpasse gartneriinteresser. Jeg lægger vægt på dette, fordi jeg tror, gartneriinteresser under den kommende udvikling i vort landbrug, set som en større helhed, vil komme til at spille en afgørende rolle. Jeg vil derfor meget håbe, at vi inden alt for længe må få gartneriets særlige interesser behandlet i en særskilt lovgivning.

Jeg kunne måske i denne forbindelse nævne, at det stadig væk er mærkeligt, at kolonihaver kommer ind under lovbestemmelser af denne art. Det kunne være ønskeligt også for dette område, som jo naturligvis fortrinsvis har rekreativ værdi, at få en særlig lovgivning, men al den slags er jo noget, vi kan se på, når disse lovforslag kommer til revision. Der er meget andet, som også kunne trænge til at blive gjort bedre — og i vid udstrækning også skærpet.

Vi har jo i udvalget — og nu igen her i salen — som sædvanlig hørt højreoppositionens sorgmodige klager. Jeg vil i den anledning blot sige, at hvis tiden havde været brugt til arbejde med lovforslagene i stedet for til disse udmærkede klagesange, havde de to partier sikkert fået større indflydelse på slutresultatet, så jeg skal derfor hilse klageråbene med idel tak; de har gavnet disse lovforslag ved at lamme oppositionens evne til at få dem forringet.

I sidste øjeblik, på et tidspunkt, da vi alle var klar over, at arbejdet i realiteten måtte afsluttes, kommer der så en forhandlingsskitse fra oppositionen, og den viser et par ganske interessante ting. Det er jo ikke nogen hemmelighed, at presset for, at vi skulle ind i fællesmarkedet, vel nok i særlig grad er kommet fra venstre og de konservative. Det er også helt klart for os alle sammen, at skulle den ulykke overgå landet, var det nødvendigt med ret vidtgående foranstaltninger til beskyttelse af ikke mindst jordbruget, så at det kunne forblive på danske hænder. Det er jo heller ikke nogen

hemmelighed, at det er et af sigtene med den lovgivning, vi her behandler, og det er da også ganske interessant at se, at de i venstres og det konservative folkepartis forhandlingsskitse indeholdte forslag er af en sådan art, at selv personer med ringe juridisk indsigt eller med blot simpelt kendskab til fællesmarkedets regler kan se, at det, man tilbyder den danske befolkning, er en beskyttelse lig nul. Det er altså det skjold, som det konservative folkeparti og venstre vil gå med til at sætte op. Det kan kun øge vor agtpågivenhed i den kommende tid. Det er ganske klart, at fællesmarkedsspøgelset kun er manet i jorden for en tid i hvert fald, og vi må sørge for, at der bliver sat et effektivt brønddæksel over dette spøgelse.

Men tilbage til spørgsmålet om forhandlingsskitserne. Den indeholder en anden ting, som er lige så interessant. Den indeholder visse træk af venstres og de konservatives jordpolitik, og det er nøjagtig de samme kæpheste, der endnu en gang bliver redet for os: hvis vi bare fik lagt brugene sammen, så de blev større, hvis vi havde fri sammenlægning, hvis vi bare ophævede landbrugsforpligtelsen, ville dansk landbrug gå lykkelige tider i møde. Jeg anser denne vurdering for at være overordentlig hul, og den finder ingen støtte i det talmateriale, der foreligger om de enkelte landejendommers afkastning. Jeg synes, det var på tide, at man holder op med at komme med den slags overordentlig simple og sikkert lige så fejlagtige løsningsforslag. Det er ingen forhandlingsskitse, kun forslag, som må afvises af enhver, som er interesseret i en fornuftig jordlovgivning.

Tilbage har man fra de konservatives og venstres side kun det sædvanlige argument, når man behandler jordlovsspørgsmål, at det er sikkert ekspropriation, og følgelig må man så spørge de juridiske fakulteter ved de to universiteter. Det er da vistnok ved at blive noget, der udvikler sig til en uskik. Det er ganske givet grundlovens mening, at det er folketinget, der skal gennemføre love; skulle det vise sig, at vi kommer til at gennemføre love, som på et eller andet punkt kan antaste grundlovens bestemmelser, ja, så er det domstolenes opgave at underkende dem; det kan ikke være meningen, at de juridiske fakulteter skal fungere som

[Morten Lange.]

en slags fordomstol. Det er sikkert helt urimeligt, også når man tænker på, hvorledes disse lærde kollegier er sammensat.

Nu kan jeg ikke forstå, at man fra venstres og de konservatives side er så bekymret over disse lovforslag, for det forekommer mig, at de indgreb, som bare nærmer sig ejendomsretten, er overordentlig beskedne. De omlægninger, der i øvrigt foretages, forekommer mig i hvert fald på flere steder at være en betydelig koncession til de krav, som ikke mindst det ærede medlem hr. H. C. Toft ved talrige lejligheder har fremdraget, nemlig spørgsmålet om samdrift. I lovforslaget om landbrugsejendomme forekommer der mig ganske bestemt at være en betydelig udvidelse og mere imødekommenhed over for disse dårligt motiverede standpunkter, end jeg synes det er rimeligt.

Men jeg skal ikke lægge skjul på, at selv om vi på dette og andre punkter har bemærkninger til lovforslagene, som de oprindeligt er fremsat, er vi dog stadig tilfredse med tendensen. Vi er mere bekymrede over, at regeringen og den højtærede landbrugsminister under behandlingen af lovforslagene har stillet en række ændringsforslag, som dog jævnt betynder forringelse af lovforslagene. Jeg skal gerne medgive, at en del af dem betyder tillæmpelser for at gøre det helt tydeligt, selv for det ærede medlem hr. Poul Møller, at der ikke er tale om ekspropriation. Om disse ændringsforslag kan vi så vel sige, at dem kan vi tage med for husfredens skyld; den må vi sætte højt.

Men når vi kommer til det punkt, hvor den højtærede landbrugsminister også har opvartet os med et ændringsforslag, som vedrører bopælspligten, må jeg sige, at dette forslag er ganske umotiveret og derhos ganske urimeligt. Det går i sin rørende enkelhed ud på, at ikke-landbrugskyndige har bopælspligt på de ejendomme, de erhverver, medens de landbrugskyndige, som har tilknytning til praktisk landbrug, ikke behøver at tage bopæl på bruget. Denne bestemmelse er for det første en unødvendig udtynding, hvad danske landbrugere angår, for jeg er ikke i tvivl om, at det bliver meget svært at finde en landbrugskyndig, en, der er uddannet i landbrug, og som derefter kommer i den situation, at nu vil han have 2 gårde og ikke bo på nogen af dem.

Det bliver meget svært at finde en, skal vi sige, hæderlig landbrugserhverver, der kan få særlig fornøjelse af den paragraf. Men den skaber et hul over for fællesmarkedets forhold derigennem, at det vil være muligt for en eller anden passende advokat i Tyskland eller eventuelt en landbrugskyndig stråmand i Tyskland at komme ind i billedet og erhverve to danske godser, uden at han er forpligtet til at tage ophold på nogen af dem. Der er ikke nogen som helst tvivl om, at i disse spørgsmål med landbrugskyndighed o. s. v. bliver det nemmere at arbejde med stråmænd, hvis man er tilstrækkelig langt væk. Det forekommer mig, at det er en alvorlig svækkelse af beskyttelsen mod udenlandske købere, at vi har fået denne paragraf med. Den er ikke ønsket af nogen. Det ærede medlem hr. Teichert gjorde opmærksom på, at den passede ikke særlig til hans hartkorn, og vi har heller ikke noget indtryk af, at det for venstre og de konservative er nogen ønskeparagraf heller, så det kunne egentlig være rart at vide, til ære for hvem dette misfoster er bragt til verden.

Den pågældende ændring tiltaler mig faktisk kun af en eneste grund, nemlig derved, at landbrugskyndighed som begreb er blevet indført i dansk lovgivning. Jeg synes, det er væsentligt. Den højtærede landbrugsminister gav i udvalget udtryk for, at han mente, at det kunne være vanskeligt at få en sådan bestemmelse gjort så klar, den kunne bruges i lovgivningen på den måde, som det forekommer mig at være rimeligt, nemlig således at landbrugskyndighed blev en betingelse for at kunne erhverve landbrugsejendom, men nu har vi altså set, at paragraffen kan skrives, og så må den vel formentlig også kunne bruges, og så forekommer det mig, at det vil være rimeligt at bruge en sådan bestemmelse dér, hvor den virkelig tjener et fornuftigt formål. Derfor har vi fra socialistisk folkepartis side stillet et ændringsforslag om en yderligere betingelse for at få adkomst til at erhverve en ejendom, nemlig den, at man har kyndighed i landbrug, at man har arbejdet ved landbrug i en årrække. Vi foreslog denne bestemmelse i en noget kortere form end den højtærede ministers. Vi er særdeles villige til at udvide den, men vi formede vort ændringsforslag på davæ-

[Morten Lange.]

rende tidspunkt på baggrund af den opfatelse, at den skærpede form, som ministeren nu har kunnet give sin tilsvarende bestemmelse, næppe helt kunne klares. Vi mener ikke desto mindre, at denne bestemmelse er vigtig, og at den ganske afgjort bør ind i loven, også fordi — eller først og fremmest fordi — det nok vil være af betydning for vort fremtidige landbrug og dets drift, hvis vi sikrer os, at de, der får landbrug, de, der overtager landbrug, virkelig er kyn-dige landbrugere.

Det var ikke vor tanke med en sådan bestemmelse at udelukke enhver, der kommer fra byerne, enhver fra et byerhverv, i at erhverve en landbrugsejendom, men den højtærede landbrugsminister har jo i forvejen en dispensationsmyndighed i sådanne tilfælde, og jeg er ikke i tvivl om, at den højtærede minister vil kunne komme frem til metoder, hvorved vi fik adskilt de hæderlige interesserede fra byerne, der gerne ville ud og drive eksperimenter med en eller anden form for landbrug, og dem, som kun opsuger et landbrug af skattemæssige eller lystgårds-mæssige grunde. Det ville være af stor betydning for vor landbrugslovgivning, om vi kunne få skåret igennem her, og jeg anser det for betydningsfuldt, at vi allerede nu får en sådan ændring ind i det foreliggende lovforslag.

På linje hermed må det ses, at vi har foreslået, at adkomst til landbrug skal man kun have i det omfang, at den enkelte bruger kun må eje én landbrugsejendom. Det svarer, så vidt jeg kan se, til en række principper i danske næringslove, hvor man holder på, at den enkelte ejer kun kan have én virksomhed af en bestemt art. Det forekommer mig, at et landbrug egner sig ganske særligt til det. Det personlige forhold mellem brugeren og ejendommen forekommer mig at være af stor værdi for landbrugets lykkelige og rationelle drift. Jeg tror derfor, at forslaget om besiddelse af kun én ejendom — der jo som bekendt også er langt det sædvanligste i dansk landbrug — vil det være rimeligt at give lovskraft. Det, som den højtærede minister derefter får til opgave, er at finde ud af, hvor det vil være rimeligt at gå videre i retning af at give dispensation til erhvervelse af 2 eller 3 eller 50 ejendomme, eller hvad den højtærede minister

nu ellers måtte kunne finde på i sin uransagelige visdom, men én ejendom må så afgjort være den regel, man må lægge til grund.

Jeg forstod på det ærede medlem hr. Aage Fogh, at han med nogen beklagelse ville stemme imod vore ændringsforslag. Jeg forstod på det ærede medlem hr. Teichert, at han heller ikke så på disse forslag med nogen, skal vi sige, virkelig istidsfølelse, men ikke desto mindre kunne man heller ikke derfra forvente støtte. Jeg håber, når disse forslag kommer til udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling, at vi så skulle kunne få bedre ørenlyd for de principper, som jeg mener er af betydning.

Der er naturligvis stadig væk alvorlige problemer for dansk landbrug også i lys af disse jordlove. Jeg skal ikke lægge skjul på, at når jeg tidligere ikke har sat mig så kraftigt imod de samdriftsbestemmelser, vi nu indfører, som jeg måske har haft lyst til, er det selvfølgelig i ikke ringe grad påvirket af spørgsmålet om landbrugets rekruttering, af den overordentlig skæve aldersfordeling, som udvalget har fået oplysning om, men det er selvfølgelig i lys af dette forhold, at jeg opretholder ideen om, at én bruger og én ejendom er den naturlige sammensætning. Jeg tror faktisk, at vi skal gå andre veje end sammenlægning og samdrift og flere brug under én ejer, hvis vi skal nå frem til at løse landbrugets rekrutteringsproblem. Jeg tror, at vort ændringsforslag, som går ud på landbrugs-kyndighed, men som til gengæld giver støtte til de landbrugs-kyndige, der erhverver ejendommen, er en bedre vej end den, vi går i øjeblikket.

Endvidere ligger det mig meget nær at se i disse love — selv om det ikke har været udtrykt — muligheder for en række betydelige statsopkøb af dårlige jorder, som kan inddrages til rekreative og andre formål, hvor de formodentlig samfundsøkonomisk vil gøre væsentlig bedre gavn, end de gør ved at give en mager rughøst og hvad der nu ellers kan blive dyrket. Jeg er ikke helt sikker på, at det ikke vil være den bedste måde at hylde Dalgas' minde på at sørge for, at en hel del af de jorder, som blev opdyrket af Hedeselskabet, nu igen kunne blive lagt ud til formål, så at der ikke spildtes så megen arbejdskraft på dem. Det er

[Morten Lange.]

den slags dispositioner, som er mulige efter disse love og som jeg håber, at den højtærede minister vil have øjnene åbne for.

Det alvorligste hul i lovkomplekset er nok spørgsmålet om jordpriserne. De er på ingen måde antastet med disse love, og jeg er ikke i tvivl om, at her må der sættes ind og formodentlig ret snart også med en betydelig skærpelse af disse love.

Det er ganske rigtigt, som det ærede medlem hr. Aage Fogh fremdrog det, at jordpriserne naturligvis er en af de ting, som disse love især tager sigte på at ramme, og at lovenes foranstaltninger på disse områder sikkert ikke er tilfredsstillende. Jeg kan tilslutte mig meget væsentlige dele af det, det ærede medlem hr. Aage Fogh gjorde opmærksom på i denne forbindelse, men jeg vil dog lægge til, at der er et andet forhold, som spiller en rolle for priserne og som jeg tror vi også bør komme ind på, især hvis vi skærper disse love som af os foreslået, og det er at begrænse kredsen af købere. Hvis kredsen af købere begrænses, er jeg ikke i tvivl om, at det nok skal få indfyldelse på spørgsmålet om prisdannelsen. Jeg ønsker som sagt disse love skærpet på de områder, der vedrører prisdannelsen; vi anser det for at være urimeligt, at jord skal være spekulationsobjekt, og det når disse love kun ganske beskedent at pille ved frynserne af. Selve hjertet i jordspekulationen er vi ikke nået ind til ved noget i den her foreliggende lovgivning.

Jeg kan, som det forhåbentligvis er fremgået, love en fortsat velvillig behandling af lovforslagene. Jeg vil meget stærkt håbe, at regeringen holder det tempo, som nu er blevet ansat, og sørger for, at vi ikke kommer til at fejre pinse uden jordlove. Det vil jeg anse for at være overordentlig beklageligt, men i håbet om, at vi får den sag klaret, inden folketinget bliver sendt på sommerferie, skal jeg tilsige fortsat medvirken til en positiv behandling af jordlovene; jeg håber, at der må være plads til en række af de ændringsforslag, som jeg har anmodet om at få indarbejdet.

Vivike: Da der ikke er nogen grund til, at jeg gentager, hvad andre tilhængere af lovforslaget om naturfredning har sagt, kan jeg fatte mig i korthed.

Efter at der nu synes at være sikkerhed for, at regeringens forslag til ændring af naturfredningsloven vedtages, vil jeg på socialistisk folkepartis vegne tage lovforslag nr. 57, vort lovforslag om ændring i lov om naturfredning, tilbage, idet vi vil stemme for regeringens forslag. Dettets gennemførelse vil stærkt medvirke til at standse den gemene pengespekulation i vore naturskønheder. Vi hilser med tilfredshed, at den højtærede minister for kulturelle anliggender efter lovforslagets gennemførelse vil søge naturfredningskommissionens arbejde fremmet mest muligt, så vi i folketingsåret 1964-65, når loven skal til revision, får mulighed for at få en endnu bedre lov til fredning af naturen.

Jeg beklager, at dette lovforslag ikke kan samle hele folketinget. Det er jo her et spørgsmål om enten at varetage almenhedens interesser eller pengeinteresser, at vælge imellem de levende værdier og de døde værdier, og her vælger de, der går imod lovforslaget, de sidste.

Socialistisk folkeparti ønsker ikke på nogen måde at tilgodese grundspekulanterne; vi ønsker at komme de naturskønheder, der nu vrider sig i en døds kamp imod spekulanterne, til undsætning. Derfor anbefaler vi at stemme for lovforslaget.

Formanden: Den ærede ordfører for forslagsstillerne har taget lovforslag nr. 57, forslag til lov om ændring i lov om naturfredning [af Vivike m. fl.] tilbage. Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er lovforslaget bortfaldet.

Herluf Rasmussen: Socialistisk folkepartis principielle stilling til de to lovforslag, som jeg skal beskæftige mig med, forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme og forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v., har vi fyldigt gjort rede for ved første behandling, og jeg skal i det følgende udelukkende beskæftige mig med de ændringsforslag, der er stillet henholdsvis af den høje regering og af mig, og i øvrigt med nogle af de bemærkninger, som er fremkommet i betænkningen fra udvalget.

Den høje regering har gennem den højtærede finansminister ladet skinne igennem, at

[Herluf Rasmussen.]

man meget gerne havde set et forlig i denne sag med VK-partierne, idet man har stillet det ændringsforslag, som går ud på, at man i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme § 2, stk. 2, nr. 12, ændrer de „50 pct.“ til „75 pct.“ Det er for mig særdeles bemærkelsesværdigt, at man har ændret sin indstilling til lovforslaget siden dets fremsættelse, og det er for mig at se udelukkende et spørgsmål om at få et forlig i stand; der er ingen saglig baggrund for forringelsen af forslaget. Det ser jo også mærkeligt ud, at man fra regeringens side har stillet et sådant ændringsforslag uden i og for sig at sikre sig, at VK-partierne ville gå med til det. Men det er en klar forringelse efter min opfattelse, og de motiveringer, der fremføres, kan jeg ikke anerkende, idet man i en vurderingsperiode må have et middeltal, og det middeltal må gælde i hele perioden. Det kan ikke være sådan, at man ændrer middeltallet i periodens løb.

De lovforslag, som i øvrigt er fremsat her, er, som rigtigt ræsonneret af det ærede medlem hr. Holger Eriksen, ikke særlig revolutionerende.

Vi kan, hvad angår selve lovforslaget, tilsiige vor støtte, men vi må alvorligt anbefale at stemme imod forringelsen, som den højtærede finansminister har gjort det til genstand for. I betænkningen har VK-partierne fremsat en lang række principielle bemærkninger, men ikke fremsat konkrete ændringsforslag.

For ikke senere at blive anklaget for undladelse vil jeg gerne på ny understrege, at vi kan ikke medvirke til at ophæve grundstigningsskylden, idet vi fortsat er af den opfattelse, at samfundet netop gennem grundstigningsskylden har ret og pligt til at sikre sig en andel af de samfundsskabte værdistigninger, også når det drejer sig om landbrugsjord.

Vi kan altså, som det fremgår heraf, tilslutte os regeringens oprindelige lovforslag. Vedrørende ændringsforslagene til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat kan jeg stærkt anbefale at stemme på de under nr. 1 og 3 anførte. Disse to ændringsforslag er stillet fra mit partis side, og de drejer sig i korthed om en skærpelse af regeringens forslag, som efter min og også efter det

ærede medlem hr. Holger Eriksens mening har en skærpelse behov, og det er nok indiskutabelt, at disse ændringsforslag skærper loven. Under nr. 2 har den højtærede finansminister stillet ændringsforslag om tilføjelse af et nyt stk. 3 i lovens § 7A, og dette ændringsforslag finder vi rimeligt og kan tilslutte os. Skulle vore ændringsforslag ikke blive vedtaget, må vi overveje vor stilling til lovforslaget ved tredje behandling.

Både det ærede medlem hr. Aage Fogh og det ærede medlem hr. Holger Eriksen og VK-partierne har i betænkningen peget på beskatningen af de såkaldte udlandsdanskere. Når der i udvalget næsten har været enighed om, at man måtte søge at ramme dem, som efter salg i spekulationsøjemed forlader landet med store avancer, så er det for mig ubegribeligt, at man fra den højtærede finansministers side ikke har kunnet tage sådanne henvendelser alvorligt og søge udvej for en ændring af de bestående regler på dette specielle område. Vi har gjort nogle bemærkninger derom, og vi håber, at det måske i forhandlingerne mellem anden og tredje behandling vil lykkes at få med ind i tillægsbetænkningen bemærkninger fra finansministeren om dette specielle problem.

Mose Hansen: Regeringens formål med de 10 jordlovsforslag er jo dels af nationalpolitisk, dels af indrepolitisk karakter. Mit partis synspunkter på disse områder falder ikke sammen med regeringens, og ved første behandling redegjorde jeg som mit partis ordfører for vor principielle stilling til dele af disse lovforslag, fremsat af de højtærede ministre landbrugsministeren, indenrigsministeren samt finansministeren. Jeg skal derfor ikke ved denne lejlighed gøre mange bemærkninger ud over dem, jeg vil knytte til de enkelte lovforslag og de foreslåede ændringer.

Jeg vil gerne fremhæve, at vi i vort parti ønsker, at landbruget på det jordpolitiske område får den størst mulige frihed til selv at løse sine strukturelle problemer, tilpasning til fremtidens samfundsforhold. Ud fra dette princip må vi altså se på de af regeringen foreslåede love og de af udvalgets flertal tiltrådte ændringsforslag, der efter vor mening griber for stærkt ind i dispositionsretten over ejendomsværdier, som er erhvervet ved hjælp af egne midler. På ingen

[Mose Hansen.]

andre områder griber lovgivningsmagten ind over for den private ejendomsret som ved disse jordlove. Vi ønsker at værne om ejendomsretten, så længe den ikke udnyttes ud over, hvad der er foreneligt med hensynet til samfundet og den enkelte. For os foreligger der ingen overbevisende argumenter, der nødvendiggør en så stærk indgriben, som de af regeringen fremsatte lovforslag går ud på.

Lovforslaget om erhvervelse af landbrugsejendomme indeholder meget stramme og uhensigtsmæssige regler om bopælspligt. Jeg og mit parti kan ikke tilslutte os bopælskravet, da vi finder disse bestemmelser lidet velegnede til at begrænse ikke-landmænds og udlændinges køb af ejendomme.

Ved første behandling redegjorde jeg for vore principielle synspunkter, som gik i retning af den størst mulige mulighed for fri erhvervsudøvelse. Kravet om bopælspligt kan modvirke den naturlige tilpasningsproces, som landbruget er ude i på grund af bortvandring fra landbruget og forskydning i de aldersklasser, der er beskæftiget ved landbruget. Sagskyndige, der indgående har fulgt og studeret forholdene herom, påstår, at der i løbet af en årrække bliver for få til at overtage de bestående landbrug. I en sådan situation bør der ikke ved indførelse af bopælskrav skabes hindringer for en naturlig udvikling. Dette kan kun blive til skade for erhvervet og for samfundet som sådan.

Bopælskravet i lovforslaget om erhvervelse af landbrugsejendomme kan vi derfor ikke give vor tilslutning, og de af ministeren stillede, af udvalgets flertal, socialdemokratiet og det radikale venstre, tiltrådte ændringsforslag samt de af socialistisk folkeparti stillede ændringsforslag kan vi ikke stemme for. Bopælskravet er et for dansk landbrug fremmed begreb og kan komme til at kollidere med ønsker om f. eks. at bevare en slægtsgård i familieeje. I den forbindelse kan jeg helt give tilslutning til de bemærkninger, som det ærede medlem hr. H. C. Toft fremsatte om det ændringsforslag, som er stillet af den højtærede landbrugsminister til § 1, stk. 2.

Industrien har brug for jord til mange forskellige formål, og under den industrielle omstilling og opbygning af denne industri

må der ikke lægges industrien hindringer i vejen for at opnå den mest hensigtsmæssige placering. Udflytning fra byområder til landdistrikter kræver ofte en langsigtet planlægning, og det vil derfor være uheldigt, at industriens dispositionsret skal gå igennem mange administrative organer og den endelige afgørelse træffes af disse organer. Og hvad kan dette ikke føre til?

Ændringsforslaget til lovforslaget om ændringer i lov om landbrugsejendomme indeholder i forhold til lovforslaget en lempelse, idet det går ud på, at flere ejendomme kan drives sammen, dog tilsammen ikke over 15 ha god jord eller tilsvarende større areal efter jordens bonitet. Jeg erkender, at der heri ligger en lempelse, men efter vor mening er der endnu alt for stramme regler for lovens anvendelse i det praktiske liv. Vi er af den opfattelse, at skal der være regler, der hindrer uønsket jordsamling, må det være et større areal end 15 ha, der danner grænsen. Forholdene er så stærkt nuanceret i de forskellige egne af landet, at jeg mener, at der ikke ved lov kan gives generelle regler for samdrift. Retten til samdrift bør i hvert fald udvides til at gælde det antal ejendomme, som det efter loven om erhvervelse af landbrugsejendomme er tilladt at erhverve.

Efter denne lov er det som bekendt tilladt at være ejer af to ejendomme efter opfyldelse af bopælskravet. Derfor må det også være sådan, at der kan etableres samdrift i sådanne tilfælde. Når landmænd erhverver to ejendomme, er det som regel to ejendomme, der er hinanden nært beliggende. Maskiner og tekniske hjælpemidler kan derfor bedre udnyttes, når der etableres ret til samdrift.

Vi er altså af den formening, at der bør gives mindre stramme regler for samdrift. Det vil betyde, at der gives landbruget nogen tid til en bedømmelse af, hvilken bedriftsstørrelse der skal tilstræbes under den fremtidige teknisk-økonomiske udvikling, landbruget er inde i. Den teknisk-økonomiske udvikling kræver sikkert større enheder end tidligere, såfremt investering i maskiner og tekniske anlæg skal være rentable ikke alene for den enkelte landmand, men også for samfundet.

Efter de fremførte synspunkter kan vi derfor ikke stemme for det af ministeren

[Mose Hansen.]

stillede, af udvalgets flertal tiltrådte ændringsforslag til landbrugslovforslaget, idet vi ønsker mere frihed for samdrift sammen med en ophævelse af landbrugsforpligtelsen på de mindre ejendomme, hvor ejeren ønsker det og efter anbefaling af de kommunale råd.

Lovforslaget om oprettelse og supplerung af mindre landbrug samt lovforslaget om kommuners forkøbsret indeholder bestemmelser om det offentlige forkøbsret til ejendomme på over 1 ha. Ganske få undtagelser kan foreligge, når der er arv eller slægtsskabsforhold, jordfordelingskendelse eller sammenlægning efter landbrugsloven. Vi kan ikke give tilslutning til den foreslåede forkøbsret, idet den helt enkelt betyder, at så godt som enhver handel med landbrugsejendomme skal forelægges det offentlige til godkendelse. Denne udvidede forkøbsret strider efter vor opfattelse mod forfatningen og ejendomsrettens ukrænkelighed og skaber uønsket administration, der eventuelt kan føre til magtmisbrug. Selv om en ejendom ønskes afhændet, er det sådan, at den, der står som sælger i landbruget, ofte har bestemte hensyn, der ønskes lagt til grund, når der sker afhændelse af en ejendom, hvori der jo ofte er lagt slægtleds arbejde. De personlige og følelsesmæssige grunde spiller derfor ofte en stor rolle i handelen med landbrugsejendomme. Selv om det offentlige vil udøve en lempelig forkøbsret, er det for vort parti en så afgørende indgriben i ejendomsretten, samtidig med at jorden overgår til offentlig eje, at vi ikke kan give lovforslaget vor tilslutning.

Vort partis synspunkt angående forkøbsrettens anvendelse af nationalpolitiske grunde var jeg inde på ved første behandling og skal derom kun sige, at vi ikke deler den frygt for udenlandske opkøb af jord, der kommer til udtryk. Men er der en virkelig begrundet frygt på dette område, kan vi ikke se, at forkøbsretten kan bruges som værn; den kan blive udlagt som diskriminerende, og skal den være værn mod udenlandske jordopkøb, må den nødvendigvis blive brugt på diskriminerende måde. Jord, opkøbt efter forkøbsretten, skal efter loven enten udlejes eller bortforpagtes, og

her kan der altså også opstå diskriminerende forhold over for udlændinge.

Jeg er derfor af den opfattelse, at det, der nu foreslås vedtaget under et nationalpolitisk motiv i årene indtil vor indtræden i et europæisk fællesskab, kan komme til at tjene helt andre formål end de nationalpolitiske. Forkøbsretten vil efter vor mening ikke skabe den ånd, der skal til, hvis vi beslutter os til at indtræde i det europæiske markedsfællesskab. For den egentlige landbrugsjords vedkommende vil det være et betydeligt bedre værn, om regering og folketing formår at skabe sådanne forhold, at vi får genskabt en fri og selvstændig bondestand med kærlighed til jord og hjemstavn. Der ligger for os at se en meget større opgave for regering og folketing end i gennemførelsen af de jordlove, der direkte medvirker til statens overtagelse af en betydelig del af dansk jord.

Det nationalpolitiske hensyn har efter vor mening ikke spillet den afgørende rolle ved udformningen af disse lovforslag. Lovforslagene har andre formål, og ud fra helt andre synspunkter er det regeringens hensigt at begrænse danske borgeres dispositionsret over deres ejendom. Efter lovene får det offentlige forkøbsret til så godt som alle ejendomme, som det offentlige ønsker at erhverve til mange vidt forskellige formål. Disse formål kan efter vor mening lige så godt afhjælpes ved erhvervelse i det frie marked. Forkøbsretten vil i fremtiden skabe usikkerhed for sælger og køber og kan altså føre til uønskede tilstande, og forkøbsretten kan i mange tilfælde føre til højere ejendomspriser, idet køber og det offentlige vil komme til at konkurrere om ejendommenes prisniveau. Forkøbsretten skal ikke tinglyses, så under enhver handel bliver det en offentlig administration, der skal afgøre, om den vil gå ind i købers sted.

Ved lovens 4 ugers frist og de erstatningsregler, som loven indeholder, kan en offentlig indtræden i handelen komme til at koste f. eks. en ung landmand langt mere end det, der efter loven ydes erstatning for, idet man jo må huske på, at når den unge landmand har købt og måske har specielle produktionsgrene, han vil fremme, så har han allerede disponeret det første år efter dette, og skal han væk fra ejendommen, vil disse

[Mose Hansen.]

dispositioner måske betyde en forsinkelse på et år og kan komme til at koste ganske betydelige beløb.

I loven er der givet sælgeren den ret, at han kan trække sig ud af handelen, såfremt der i købsprisen er vederlag, som ikke er sat i værdi. Sådanne forhold kan komme til at foreligge, hvor ældre mennesker ønsker at afhænde ejendommen til ganske bestemte personer, som de har til hensigt at hjælpe i gang. Sælgeren kan ganske vist trække sig ud af handelen, men han skal dog under alle omstændigheder før eller senere afhænde ejendommen og kan da ikke få fremmet de hensyn, som han oprindeligt havde tænkt sig.

Kommuners forkøbsret har jo det indrepolitiske sigte at skaffe billigere jord frem og sammen med byudviklings- og dispositionsplaner at bestemme, ikke alene hvad der skal bygges, men også hvem der skal bygge og udnytte de pågældende grunde. Som allerede nævnt tror jeg ikke på, at forkøbsretten vil bevirke billigere jord og dermed som ønsket billigere grunde. Grundprisen og huslejen afhænger jo ikke alene af jordprisen, men også af byggeomkostningerne, og her er det de stærkt stigende indenlandske omkostninger, der er en medvirkende årsag til stigning i grundpriser; men det er jo unægtelig behageligere at skyde skylden over på de relativt få ejendomsbesiddere; det virker bedre i agitationen.

Der kan ikke herske tvivl om, at gennemførelse af disse lovforslag vil føre til en meget omfattende administration, som vil skabe grundlag for store fejlinvesteringer og kan føre til magtmisbrug. Mit parti må derfor stemme imod alle de stillede ændringsforslag, idet vi senere vil stemme imod lovforslaget.

Udvalgets mindretal, venstres og det konservative folkepartis medlemmer, har i en mindretalsudtalelse fremsat deres synspunkter. Jeg skal ikke komme nærmere ind på disse, men sige, at i det store og

hele kan mit parti give tilslutning til det fremførte og til den fremlagte forhandlings- skitse, der efter vor opfattelse dækker det, der er nødvendigt i den øjeblikkelige situation.

Ved behandlingen af de to lovforslag, der omfatter beskatning af fast ejendom og beskatning af fortjeneste ved ejendoms- salg, kan jeg i det store og hele igen henvise til mine udtalelser ved første behandling. Hovedmotivet i de to lovforslag er at hindre spekulation i prisstigninger på jord. Jeg har nu ikke denne tro på, at forhøjet beskatning af grundværdier og lignende beskatning vil skabe billigere jord. Efter vor opfattelse er det de snævre grænser og rammer, som det offentlige afstikker med hensyn til, hvor udviklingen må foregå, og hvor befolkningen må bygge og bo, der skaber fordyrelse. Grundstigningsskylden skabte jo ikke billigere jord. Afgiften blev ofte lagt oven i købsprisen, selv hvor det offentlige stod som køber.

Den del af betænkningen, der omfatter tilsagn om at ændre loven om grundstigningsskyld, således at almindelig landbrugs- jord fritages for denne afgift, er mit parti positivt indstillet over for.

Hvad angår det til vurderingslovforslaget stillede ændringsforslag, ifølge hvilket der for fremtiden kun skal ske omvurdering, når salgsprisen ligger 75 pct. over vurderingen, har vi ikke mulighed for at bedømme, om den foreslåede procentforhøjelse til 75 er rimelig, eller om det skal være en højere procent. Vi vil derfor afholde os fra at stemme om dette ændringsforslag.

Lovforslaget om særlig indkomstskat, kapitalvindingsskat, giver anledning til så megen forskelsbehandling over for dem, der har anbragt opsparede midler i fast ejendom, at vi må stemme imod lovforslaget, som det foreligger. Vi mener ikke, at der kan være nogen fortjeneste at beskatte, når forskellen mellem købs- og salgsprisen ikke er større end den almindelige pengeforringelse og det værdiskabende arbejde, der er lagt i den pågældende ejendom. De procenttillæg,

[Mose Hansen.]

som loven opererer med, dækker efter min opfattelse ikke pengeforringelsen og det værdiskabende arbejde, der er lagt i disse ejendomme. I stedet for en beskatning af pengeforringelsen bør der sættes ind mod den ødelæggende inflation, der virker som gift på opsparingen og herved bliver årsag til overforbrug og undergravning af betalingsbalancen, og valutaunderskuddet må stoppes. Den foreslåede kapitalvindings-skat fremmer altså ikke opsparing og kapitaldannelse i erhvervslivet. Tværtimod. Den skal nok før eller senere tage livet af disse underlige mennesker, som har en forestilling om, at de tjener samfundet ved at spare og sætte deres opsparede værdier og arbejdskraft ind i produktionen, ind i erhvervslivet.

Ved første behandling var jeg inde på flere af de urimeligheder, som lovforslagets gennemførelse ville skabe. Jeg skal ikke gentage disse, men til slut sige, at vi i det store og hele kan give tilslutning til de synspunkter, venstres og de konservatives medlemmer af udvalget har peget på i betænkningen, idet jeg under første behandling var inde på en del af de nævnte forhold.

Derudover vil jeg gerne tilføje, at kapitalvindingskatten kan komme til at virke helt urimelig for de ejendomsbesiddere, der har købt i slutningen af 30'erne og først sælger efter 1. januar 1965, selv om de pågældende lægger vurderingen i 1964 til grund. Jeg forstår imidlertid, at lovforslaget skal gennemføres nu i den foreliggende form, og vi må derfor stemme mod lovforslaget og mod de ændringsforslag, der er stillet af socialistisk folkeparti, medens vi vil undlade at stemme om det af finansministeren stillede ændringsforslag.

Iver Poulsen: Det ærede medlem hr. Erik Eriksen fik sørgelig ret, da han efter udnævnelsen af den højtærede kulturminister på et offentligt møde udtalte, at det ville blive artige ting, vi nu ville komme til at opleve på naturfredningens område. „Artige ting“ i forbindelse med det foreliggende forslag til lov om naturfredning er en endog særdeles mild betegnelse for det stykke socialiseringsarbejde, vi her

præsenteres for under det fredeligt klingende navn „naturfredning“.

Allerede under behandlingen af den nu-gældende naturfredningslov her i tinget i 1961 bekræftede den daværende højtærede statsminister, hr. Viggo Kampmann, at denne lovs formål var at indskrænke den private ejendomsret og dispositionsret. Denne udhuling af den private ejendomsret var imidlertid ikke dengang af så grov karakter, at den forhindrede VK-tilslutning og støtte. Begyndelsen til den jagt på den private ejendomsret, som er et af den socialistiske regerings hovedmål, startede altså også på dette område, og man kan vel nok sige, at skridtet tages fuldt ud denne gang uden smålige hensyn til, hvad et meget stort mindretal her i tinget mener. Men ikke nok med det. Den højtærede minister for kulturelle anliggender er så ivrig i sine socialiseringsbestrebelse, at han endog helt negligerer de alvorlige advarsler mod at gennemføre lovforslaget i den foreliggende form, som er fremsat fra erhvervskredse, såvel fra gartneriets som fra landbrugets og industriens organisationer. Disse erhvervskredse understreger med stærk saglig begrundelse, hvor farligt dette lovforslags gennemførelse vil være for den frie udvikling af det erhvervsliv, hvoraf vi alle sammen lever. Jeg forstår faktisk ikke, at den højtærede minister tør sidde erhvervsorganisationernes indsigelse og råd helt overhørig, det er jo erhvervslivets trivsel og vækst, der er bestemmende for levestandarden og beskæftigelsen her i landet.

Vi underkender aldeles ikke værdien af rekreative områder og naturskønhed, men det er nu engang ikke noget, man kan leve af. Deri havde den husmand, som jeg en sommeraften i praksis besøgte på højderne nord for Silkeborg — en egn som den højtærede minister jo kender særdeles godt — fuldstændig ret. Efter at arbejdet var lykkeligt overstået, satte vi os ud på diget med et eller andet læskende i hånden og nød den pragtfulde udsigt ud over Silkeborg og skovene, som den højtærede minister jo kender. Manden indrømmede meget gerne ejendommens og egnens store skønhedsværdi, men han tilføjede, og det var ganske rigtigt: ja men jeg kan bare ikke betale min dyrlægeregning med denne

[Iver Poulsen.]

naturskønhed. Det er så sandt, som det er sagt, manden havde ret. (*Afbrydelse*). Undskyld, jeg hørte ikke . . .

Formanden: Jeg henstiller, at man ikke afbryder.

Iver Poulsen: Ja, jeg hørte desværre ikke, hvad en af de højtærede ministre sagde, men jeg kunne tænke mig, at ministeren måske havde sagt, at jeg skulle kvitte dyrlægeregningen. Hvis det skulle være tilfældet, vil jeg spørge den højtærede kulturminister, om han er i stand til at kvitte halvdelen af sin gage for nogle sommeraftener at få lov til at sidde og nyde denne udsigt, for i så fald tror jeg, manden og mange af os andre ville være glade.

Men som sagt, manden havde ret, og efter ministerens afvisning af erhvervsorganisationernes indsigelse og råd forekommer det i hvert fald mig, at den højtærede minister kunne lære en hel del af denne mand, som af erfaring ved, at man hverken kan leve af eller betale regninger med rekreative områder eller naturskønhed, hvor værdifuldt dette end måtte være for sindets vederkvægelse. Her vil jeg da gerne indskyde den bemærkning, at i hvert fald jeg nærer meget stor tvivl om, at kulturministerielt dirigerede skønhedsværdier vil blive nogen vederkvægelse for ret mange.

Industrirådet, der ved, hvad sagen drejer sig om set med det praktiske livs og erhvervslivets øjne, advarer selvfølgelig også mod den foreslåede statsdirigering af, hvor virksomheder må oprettes og menneskene bo. Denne statsdirigering er ikke alene en hindring for industriens mest hensigtsmæssige udbygning og placering, men den er også et meningsløst indgreb i det enkelte menneskes frihed til at vælge, hvor vedkommende vil bo. Det er, som om udviklingen helt er gået hen over hovedet på ministeren og den høje regering, når man ikke vil acceptere, at i vor motoriserede tidsalder er afstandene blevet mindre, således at menneskene ikke af hensyn til afstanden fra bopæl til arbejdsplads behøver at opgive et eventuelt ønske om en privat bolig i frie sunde omgivelser i stedet for at blive stuvet sammen som høns i en hønsegård, sådan som forslaget tilsigter.

Såvel landboforeningerne som grundjerne har i en henvendelse til udvalget givet udtryk for den opfattelse, som vi ved flere lejligheder har hævdet med hensyn til den indskrænkning i den private ejendomsret og ophævelse af erstatningspligten, som forslaget går ud på. De nævnte organisationer mener som vi, at de foreslåede bestemmelser er i strid med grundloven. Endvidere har repræsentanter for de folkevalgte kommunalråd, amtsråd, bymæssige bebyggelser, sognerådsforeningerne og Den danske Købstadforening ligeledes tilsluttet sig den opfattelse, som vi altså tidligere har givet udtryk for ved første behandling af dette lovforslag, og understreget det uheldige i, at forslaget vil reducere de folkevalgte kommunale repræsentanternes indflydelse på naturfredningsområdet til fordel for en øget og kostbar administration, som ikke har den set fra folkestyrets synspunkt ønskelige forbindelse med de områder og den lokale befolkning i de områder, som fredningen omfatter.

Da ministeren ikke har taget hensyn til alle disse forhold og da den foreslåede udvidelse af lovens § 1 medfører, som jeg også sagde det ved første behandling, at ministeren bliver diktator og øverste myndighed inden for naturfredningsområdet og får mulighed for at bestemme over den sidste rest af Danmarks jord, som der ikke bestemmes over i forvejen af en eller anden organisation, kan vi i hvert fald ikke stemme for lovforslaget, tværtimod, vi må opfordre til at stemme imod.

Landbrugsministeren (Skytte): Det er ganske naturligt, at første og anden behandling af vigtige lovforslag i nogen grad overlapper hinanden. I hvert fald er det ganske naturligt, at man fremsætter nogle af de principielle synspunkter både ved første og anden behandling. For ikke at danne nogen undtagelse og for dermed med det samme at præcisere, hvad der er hensigten med de lovforslag, der hører under mit domæne, vil jeg gerne begynde med at citere min fremsættelsestale med hensyn til, hvad der var meningen med disse lovforslag:

„Jeg kan imidlertid ikke se andet, end at vi, når vi dog forhåbentlig stadig skal forberede os på at indtræde i fællesmarkedet, må affinde os med at pålægge os

[Landbrugsministeren.]

selv visse bånd for derved at bevare det, der måtte være det væsentlige: at dansk landbrugsjord i rimelig udstrækning fremdeles kan forblive i dansk eje.“

Det var altså det ene hovedformål med mine lovforslag. Det andet udtrykte jeg på den måde:

„Hertil kommer, at der fremdeles bør være adgang for landbrugets unge til på rimelige vilkår at etablere sig som selvstændige landbrugere. For at skabe baggrund herfor må det undgås, at landbrugsejendommens prisniveau påvirkes væsentligt af efterspørgslen fra personer, som ikke skal leve af at være landmænd, men ønsker at erhverve jord dels med henblik på værdifast kapitalanbringelse, dels af skattemæssige hensyn. Således som forholdene er i dag, må landboungdommen i vid udstrækning afstå fra at købe landbrugsejendomme på grund af de høje og stadig stigende priser, der ikke står i rimeligt forhold til landbrugets afkastningsevne.

Efter min opfattelse vil de foreslåede foranstaltninger være velegnede til at hidføre den beskyttelse af det selvstændige landbrug, som må anses for påkrævet i den foreliggende situation, uden at der herved lægges for stramme bånd på landbrugets bevægelsesfrihed. Jeg vil i denne forbindelse gerne betone, at bopælskravet ikke er rettet mod danske landmænd, men tværtimod har til formål at forbeholde landbrugsjorden for danske landmænd. Om noget stavnsbånd i den forstand, at ejeren af en landbrugsejendom ikke frit kan afhænde sin ejendom og erhverve en anden, er der naturligvis ikke tale.“

Jeg har hermed udtrykt det væsentlige af, hvad der er formålet med lovforslaget.

Jeg skal dernæst sige et par ord om ændringsforslagene. I betænkningen skriver oppositionen om mine ændringsforslag, at de er en følge af oppositionens indsats i udvalget. Det er rigtigt, eller skal jeg nøjes med at sige: det er delvis rigtigt; de er et resultat af overvejelser, jeg har været inde på efter forhandlingerne i udvalget. Det ændringsforslag, der går ud på øgede samdriftsmuligheder, er udtryk for en imødekommethed over for oppositionens syns-

punkter, og tillige betyder det en samordning af samdrifts- og sammenlægningsbestemmelserne, som jeg synes er rimelig. Det er ganske rigtigt, at gartneribruget efter ændringsforslagets fremkomst er mødt frem med en meget stærk protest, en protest, som jeg delvis er uforstående over for; jeg synes, tonen i den er meget skarper, end realiteterne kan holde til. Jeg vil gerne understrege, at gartneribrugets problemer i denne forbindelse synes jeg udmærket kan klares, og skal der en tilføjelse til, er jeg i høj grad villig til at drøfte det.

Det er muligt, at det ikke var sammenlægningsbestemmelserne, der var den væsentligste årsag til gartneribrugets protest, men snarere det andet ændringsforslag, jeg har stillet, om, at bopælspligten fraviges; hvis man har haft 3 års praksis i landbruget, efterfulgt af 5 måneders undervisning på landbrugsskole; men også i det tilfælde kan gartneribrugets problemer klares. Ændringsforslaget er tænkt som en belønning for og en opfordring til uddannelse, slet ikke det, man fra anden side lægger i det.

Jeg har i øvrigt forstået af forhandlingen i dag, at det faktisk ligger sådan, at de radikale og socialdemokratiet ingen begejstring føler for denne ændring; jeg har forstået, at socialistisk folkeparti er imod den, hvad der måske er mindre væsentligt, men jeg har også forstået, at venstre og de konservative nærmest er meget skeptiske over for den. Hvis situationen virkelig er den, jeg nævner, vil jeg gerne mellem anden og tredje behandling overveje, om ændringsforslaget skal underkastes en ændring. Hvis ingen ønsker denne lempelse — som efter min mening ikke rokker ved sikkerheden i de øvrige bestemmelser, den nationale sikkerhed — hvis man ikke ønsker denne lempelige og friere behandling, ja, så er jeg i hvert fald parat til at overveje, om vi skal ændre det igen. Men jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg betragter ændringen som et fremskridt, jeg betragter den som en smidiggørelse, og jeg synes, det er rimeligt at give en belønning til de unge landmænd, der virkelig dygtiggør sig også teoretisk.

Endelig er der ændringsforslaget om lempelse af forkøbsretten. Vi er blevet gjort opmærksom på, at der kan være et problem dér, men jeg tror faktisk aldrig det vil komme til at foreligge i praksis.

[Landbrugsministeren.]

I hvert fald har vi i statens jordlovsudvalgs administration, som jeg har kendt til gennem mange år, altid kunnet klare forholdsvist let og smertefrit forhold af den art, der er omhandlet i forkøbsretsbestemmelserne, idet der er givet mulighed for taksation, hvor der ikke er opført værdier i penge. Nu er der ifølge ændringsforslagene 3 muligheder, ikke, som en af ordførerne sagde, kun 2. Foruden de to, han nævnte: at lade være med at sælge og at anvende taksation, er der den tredje og nærliggende mulighed, at man kan sætte værdierne i penge; så er man i hvert fald helt ude over det.

Hvad angår jordlovenes administration, er jeg parat til at drøfte en decentralisering af administrationen. Jeg er slet ikke sikker på, at det vil betyde mindre administration; jeg tror ikke administrationen er mindre i de lande, hvor man har decentralisering, snarere tværtimod, men det er noget, jeg er parat til ganske fordomsfrit at drøfte.

Det ærede medlem hr. Niels Eriksen citerede i denne forbindelse jordlovsudvalgets formand. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at han havde måske gjort jordlovsudvalgets formand en større tjeneste ved at forbigå hans udtalelser i tavshed. De er så overdrevne — det er jeg nødt til at sige her — at de i hvert fald ikke for mig beviser, at der er den overadministration, som formanden giver udtryk for, hvad der i og for sig også bevises af, at han på intet tidspunkt har meddelt mig, at hans synspunkt er dette.

Hvad angår forkøbsretten, vil jeg gerne tilføje, at regeringen er ikke ude efter at regulere, administrere og kontrollere mere end allerhøjest nødvendigt. Administrationen vil blive tilrettelagt så smidigt og praktisk, så lidet generende for erhvervet og for de enkelte landmænd, som det overhovedet kan lade sig gøre.

Når det ærede medlem hr. Peter Larsen siger, at regeringen er ude efter de hundredtusinder landbrug og landmænd, så er det så langt fra virkeligheden, at et dementi er fuldkommen unødvendigt. Jeg tror også det ærede medlem ved det og inderst inde må give mig ret. Bekymringen for industrien i forbindelse med administrationen af lovene er ganske uden grund. Også dér er det gået

smertefrit hidtil, og efter mit bedste skøn vil det også gøre det i fremtiden, hvilket dog ikke fritager det ærede medlem for bekymring, for jeg har forstået på det ærede medlem, at han har besluttet, at han vil bekymres.

Der er talt om lovforslagernes behandling, og læser man betænkningen, og læser man udtalelser i pressen, får man det indtryk, at næsten det vigtigste ved disse lovforslag er den behandling, de har fået eller ikke har fået.

Man har også talt om tilsidesættelse af landbokommissionen, og det er ganske interessant, at det er de ærede medlemmer fra det konservative folkeparti og fra partiet venstre, der fremsætter disse udtalelser. Se, allerede sidste forår, så vidt jeg husker i april, begyndte landbokommissionen at indhente oplysninger om, hvordan jordlovgivningen var i andre lande, med henblik på tilrettelæggelse af en dansk jordlovgivning. Det skete i et møde. Senere har der været tre møder i underudvalget og to møder i den samlede kommission, hvor man drøftede en skitse, der nærmest er identisk med erhvervslovsforslaget. Det er ganske rigtigt: forkøbsretten var ikke inde i drøftelserne på det tidspunkt. Men jeg husker fra kommissionen — da så vidt jeg husker det ærede medlem hr. H. C. Toft, som også er medlem af kommissionen, har offentliggjort det, røber jeg ingen hemmelighed ved at sige dether — at de politiske repræsentanter i kommissionen for venstre og de konservative erklærede, at de kunne ikke tage standpunkt i kommissionen. Blandt disse politiske repræsentanter er det ærede medlem hr. Niels Eriksen og det ærede medlem hr. H. C. Toft.

Det er også almindeligt bekendt, at når behandlingen blev flyttet fra landbokommissionen over i markedsudvalget, skyldes det et udtrykkeligt ønske, eller skal vi sige krav — jeg ved ikke hvor blidt eller hårdt vi skal sige det — fra venstre og de konservative, og det var jo også i markedsudvalget, venstre og de konservative fremsatte ønske om, at regeringen skulle fremsætte sine lovforslag i folketinget, så kunne de siden behandles.

Jordlovsforslagene har faktisk været under behandling siden sidste forår, først i landbokommissionen, hvor der også er

[Landbrugsministeren.]

politiske repræsentanter, dernæst i markedsudvalget, hvor der udelukkende sidder politiske repræsentanter, og sidst her i folketinget, hvor de jo i udvalget har fået en grundig og saglig behandling, så jeg må sige, at jeg forstår på intet tidspunkt den jeg havde nær sagt ynkværdige klage fra oppositionspartierne over manglende behandling. Jeg forstår ikke, at to store partier, der på forhånd er klar over, at vi har de problemer, og ved at de skal løses, ikke på et tidligere tidspunkt kan tage et standpunkt, uden at behøve at afvente alt det, de nu anfører som begrundelse for, at de ikke har haft tilstrækkelig tid til bl. a. at stille virkelige ændringsforslag. Jeg mener ikke, vi har tilsidesat landbokommissionen, og jeg mener, at lovforslagene har fået en rimelig behandling i praksis.

Oppositionens forslag om en ændring af 1959-loven om erhvervelse af fast ejendom såvel som de forkøbsretsbestemmelser, der nu er foreslået, i relation til ekspropriation, vil jeg bede justitsministeren omtale, og jeg skal derfor ikke komme nærmere ind herpå.

Derimod synes jeg, det er rimeligt, at jeg siger et par ord om venstres og de konservatives skitse. Det var jo ganske dramatisk at høre det ærede medlem hr. H. C. Toft skildre behandlingen, min behandling af denne skitse. Det ærede medlem sagde, at efter fem minutters læsetid eller læseferie — jeg husker ikke udtrykket — var jeg klar til at tage standpunkt. Ja, hvis vi havde samme indstilling som oppositionen, kunne vi jo klage højlydt over den behandling, man giver os ved at forlange, at vi i løbet af fem minutter skal tage standpunkt til en sådan skitse. Jeg blev indkaldt til samråd; jeg anede ikke, at der forelå en sådan skitse; jeg havde ikke set den. Først da jeg kom derind, fik jeg den stukket ud. Man sagde med det samme, at man ønskede min stillingtagen til de rejste problemer. Jeg kunne selvfølgelig sige, at det var mig fuldkommen umuligt for efter lange og grundige overvejelser, før efter sagkyndige drøftelser i gruppen og regeringen at tage stilling til denne skitse. Men jeg kan sige det på den måde: oppositionen gav mig fem minutter, og det var

nok for mig. Nu bad man mig jo ikke om at udtrykke regeringens stilling til skitsen eller mit partis stilling til den; man bad mig give udtryk for min egen stilling, og det var jeg parat til. Jeg vil gerne tilføje i anledning af at man siger, at jeg også var klar til at gøre rede for den over for pressen, at det var jo ikke så mærkeligt, for skønt oppositionen ikke havde haft tid til eller lyst til at forelægge denne skitse for mig eller for udvalget før på selve mødet, havde man derimod haft god tid og lyst til at forelægge den for pressen i et, så vidt jeg ved offentligt indkaldt pressemøde, hvad der er helt i orden. Derfor er der ikke noget at sige til, at pressen efter den, skal vi sige ensidige orientering, den havde fået af oppositionen, da vi kom ud fra udvalgmødet også ønskede mit syn på spørgsmålet, og det gav jeg altså, både i udvalget og over for pressen, og jeg vil gerne gentage det her.

Jeg troede faktisk ikke, det ærede medlem hr. H. C. Toft var så sensibel, som han gav udtryk for, da han sagde, at vi arrogant afviste skitsen. Jeg kender ikke det ærede medlems syn på arrogance, men i hvert fald havde min behandling af skitsen intet som helst med arrogance at gøre, hvad jeg tror det ærede medlem vil give mig ret i, hvis han altså husker tilbage på, hvordan det foregik.

Venstres og de konservatives skitse er refereret i betænkningen, så jeg skal ikke gå i enkeltheder. Spørgsmålet om skærpsen af 1959-loven beder jeg altså justitsministeren besvare. Jeg sagde med det samme, at det troede jeg ikke kunne lade sig gøre. Det tror jeg stadig væk ikke.

Så er der spørgsmålet om erhvervelse af landbrugsejendomme, og det er jo ganske mærkeligt, at der ikke er optrykt noget herom i betænkningen. Jeg ved ikke hvorfor. Har det en hensigt, eller har det ikke en hensigt? Men jeg har fået denne skitse her udleveret til offentlig brug, og derfor gengiver jeg det her.

Der står her: købes en landbrugsejendom af en person, der ikke har været beskæftiget i mindst 2 år ved landbruget eller dermed beslægtede erhverv, f. eks. skovbrug og gartneri, og som ikke er beslægtet med sælgeren eller dennes ægtefælle, kræves

[Landbrugsministeren.]

det lokale jordbrugsnævns godkendelse. En sådan godkendelse skal gives ud fra hensynet til den nationale sikring af jorden.

Må jeg spørge: betyder det ikke administration? Betyder det ikke i langt, langt flere tilfælde end mit forslag, at der skal godkendelse til, her af et lokalt jordbrugsnævn? — men det gør jo ikke administrationen mindre.

Så står der, at afgørelsen skal træffes ud fra hensynet til en national sikring af jorden. Må jeg spørge de ærede ordførere, som har været betænkelige ved min lem-pelse af forkøbsretsbestemmelsen eller rettere bopælsbestemmelsen: er dette ikke en sådan diskriminering? Jeg forstår overhovedet ikke, at man tillægger en sådan sikring nogen værdi. Den kan ikke opret-holdes. Men det væsentlige for mig er, at man er inde på tanken om regulering, om dirigering, om administrering, for enten man gør det på den ene eller den anden måde, må det for så vidt være lige godt eller lige galt.

Så er der spørgsmålet om samdrift af ejendomme. Her foreslår man samdrift af 2 ejendomme uanset størrelse, når de ligger godt for hinanden, og samdrift af flere landbrugsejendomme, såfremt grundbeløbet normalt ikke overstiger de til landbrugslovens § 24 til enhver tid gældende grundbeløb, og det var, så vidt jeg husker, 65.000 kr. i 1950. Det vil sige, at man her går ind for samdrift af små ejendomme indtil en faktisk grundværdi på mellem 80.000 og 100.000 kr., og det vil sige, at man kan drive 8-10 husmandsbrug sammen. Der står ikke noget om beliggenhed, rationel drift eller noget som helst. Jeg kan sige, at det er jeg ikke et øjeblik i tvivl om, at jeg er afgjort modstander af.

Så vil man ophæve landbrugspligten for de mindste landbrugsejendomme, såfremt ejeren begærer det. Det vil jeg ikke være med til, medmindre der er mulighed for at dirigere jorden hen til de husmandsbrug, der trænger til jord. For at give et bestemt eksempel: jeg vil ikke være med til at ophæve landbrugspligten på et brug på 10 tdr. land, hvis dette brugs jorder så går til et gods eller en proprietærgård. Jeg synes, det er helt urimeligt, hvis det sker,

og det har intet med en strukturtilpasning i landbruget at gøre. Der er altså heller ingen tvivl om min modstand her.

Så er der sammenlægning af landbrugs-ejendomme. Man ønsker sammenlægningsgrænsen øget fra 12 til 30 ha. Må jeg i den forbindelse sige, at venstre er et meget bevægeligt parti. Det er ikke nogen bebrejdelse, det er en konstatering. For 1 år siden gennemførte vi i enighed med venstre de nuværende sammenlægningsgrænser med en revisionsbestemmelse, hvorefter loven skulle revideres efter 3 år. Det var efter en enig indstilling fra landbokommissionen, hvor venstre er repræsenteret — undskyld, en omtrent enig indstilling; det ærede medlem hr. H. C. Toft kan på dette område fuldkommen frikendes, for han var ikke med i denne enighed, hvorfor jeg heller ikke har noget at sige til de konservative i denne forbindelse. Men det er faktisk hurtigt, man har omvendt sig i partiet venstre. Der skal heller ikke her være nogen tvivl om min stilling. Jeg ønsker ikke, at man frit kan sammenlægge f. eks. husmandsbrug på op til 30 ha af den bedste jord. Det betyder, at man af middelgod jord kan sammenlægge op til 80 tdr. land, eller vil man hellere have det i hektar, 40-45 ha, og det vil jeg ikke være med til, for jeg tror ikke, det er en heldig udvikling, medmindre man forinden søger at gøre de landbrug, der virkelig trænger til jord, tilpas store. Og for dog ikke at være helt afvisende sagde jeg, at det kunne vi næppe klare, men vi kunne forhandle om det. At de afsides beliggende landbrugsejendomme med uhensigtsmæssige bygninger uanset størrelse altid skal kunne nedlægges som selvstændige landbrug, såfremt de sammenlægges med andre landbrug, har jeg ikke noget imod. Det kan man allerede efter loven i dag.

Spørgsmålet om decentralisering af jord-lovsudvalgets administration gennem oprettelse af lokale jordbrugsnævn svarede jeg på i udvalget, så det ærede medlem hr. Niels Eriksen kunne for så vidt have sparet sin udtalelse om, at det skulle jeg lytte til. Det kan godt være, at det var sagt stærkere, end det ærede medlem mente det, men det skal jeg ikke dvæle længere ved. Jeg sagde i udvalget, at jeg var modtagelig for en for-handling om det, og det er jeg stadig væk.

[Landbrugsministeren.]

Det er noget, der tager sin tid og kræver sin forberedelse, men jeg er altså ikke på forhånd modstander af dette.

Med hensyn til, at statens tilskud til udstykning skulle bortfalde, må jeg sige, at når vi har gennemført en udlånslov for indeværende år, der indeholder betingelserne for statshusmandsbrug, så kan man da ikke her vedtage, at disse tilskud skal bortfalde. Jeg husker ikke, om det ærede medlem hr. Niels Eriksen stemte for loven; så vidt jeg husker, var han i alt fald lige ved at gøre det.

Hvad angår tilbudspligten vil man uden for byudviklingsområderne have en lempelse af de hidtil gældende bestemmelser om statens forkøbsret til landbrugsejendomme, og da jeg jo foreslår en skærpelse, kan det vel ikke komme bag på nogen, at jeg ikke kan godtage den del af forslaget. Hvad angår jorden inden for byudviklingsområderne vil min kollega, indenrigsministeren, nok svare herpå.

Så kommer jeg til den skitse, som jeg var nødt til at sige ikke kunne administreres, og jeg forstår, at det har bragt det ærede medlem hr. Niels Ravn i harnisk. Det kan måske skyldes, at vi begge var til pressekonference, og dér sagde jeg, at alle medlemmer af statens jordlovsudvalg ville give mig ret i, at dette kunne ikke administreres, og hvis de tvivlede, kunne de bare spørge det ærede medlem hr. Niels Ravn, for blandt hans mange gode egenskaber og hverv er også, at han er medlem af jordlovsudvalget, så han ved fra sit praktiske virke, at det ikke kan administreres i den foreliggende form. Så sagde han, at det skal det heller ikke, for det er en skitse. Men det havde dog ikke gjort noget, om man, når man har sagkyndig bistand, bl. a. af jordlovsudvalgsmedlemmer, havde lavet en skitse, der også, hvis den blev ført ud i livet, kunne administreres.

Hvad angår jordfondens midler sagde jeg, at derom vil jeg forhandle. Det vil jeg stadig væk, hvis deres anvendelse ikke skal afgrænses til de tre formål: sammenlægning og supplerung af for små brug under forudsætning af, at de herved bringes op på en rationel størrelse, oprettelse af gartnerier på brug, der normalt er på højst 3 ha, og opkøb af arealer, der stilles til rådighed for rekreative formål. Nu vel, det er noget, vi

altid kan tale om, og det gav jeg udtryk for også under samrådet med mig i udvalget.

Jeg tror, jeg hermed har svaret på det væsentlige af det, der er fremført i dag, også angående det, der indeholdes i venstres og de konservatives skitse.

Jeg vil gerne, inden jeg slutter, takke udvalget for det arbejde, det har udført; det har efter min mening været en både grundig og saglig behandling. Jeg beklager, at man i udvalget ikke har kunnet blive enig, men jeg erkender fuldt ud det rigtige i det ærede medlem hr. Peter Larsens udtalelse: at det ikke altid kan være formålet med en udvalgsbehandling, at man skal blive enig — selvfølgelig ikke. Formålet må være at få spørgsmålene belyst, og det mener jeg er sket i dette tilfælde. På det grundlag kan man så tage sit standpunkt. Jeg forstår — uden mindste tvivl i mit sind — at oppositionen er imod det, regeringen synes er rigtigt; men det bevirker ikke, at jeg for mit vedkommende ønsker, at denne sag skal forhales yderligere, eller at jeg mener, det vil være forkert at gennemføre lovforslagene netop nu — tværtimod. Jeg mener, at disse loves nødvendighed er åbenbar, selv om ingen regner med, at Danmark bliver medlem af fællesmarkedet i løbet af nogle måneder. Vi må forberede os på medlemskabet, på at være med i et større økonomisk fællesskab i Europa, og det er rigtigere at gøre det i god tid end at vente til sidste øjeblik. Under denne forberedelse må vi søge at sikre både landbrugets og samfundets interesser i den fremtid, der venter os under de ændrede forhold, og det mener jeg sker gennem den lovgivning, som nu forhåbentlig inden længe endelig gennemføres.

Indenrigsministeren (Lars P. Jensen): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere hr. Helge Larsen, hr. Morten Lange og hr. Ove Hansen for den tilslutning, de har givet til det af mig fremsatte forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb. Det ligger lidt tungere, når jeg skal rette takken til det ærede medlem hr. Jacob Sørensen og det ærede medlem hr. Niels Ravn; de andre ærede medlemmer, som havde ordet ved denne behandling, har ikke berørt det af mig fremsatte lovforslag.

[Indenrigsministeren.]

Jeg vil gerne understrege det ærede medlem hr. Ove Hansens indledende bemærkninger, idet han sagde, at den finansieringsbistand både i forbindelse med forkøbsret til fast ejendom og i forbindelse med støtte til kommunernes jordkøb, som lovforslagets § 11 indeholder, var en håndsrækning til kommunerne. Det er jeg helt enig med det ærede medlem i, og jeg vil ligeledes gerne understrege, at der under de forhandlinger, jeg har haft med de kommunale organisationer om denne lovgivning, har været givet udtryk for det samme: at man var tilfreds med dette lovforslag, og at det var en hjælp til løsning af disse kommuners problemer i så henseende. Jeg vil også fremhæve, at i henvendelsen fra de kommunale organisationer til udvalget om visse ønsker, som disse organisationer havde i forbindelse med andre af kompleksets lovforslag, har man ikke nævnt lovforslaget om forkøbsret, og man har over for mig understreget, at når det ikke var nævnt, var det, fordi man ikke havde nogen kommentarer dertil. Jeg vil også gerne gøre opmærksom på, at Købstadforeningens formand i dag i Politiken giver udtryk for, at denne lovgivning har værdi for kommunerne.

Alle de af mig stillede ændringsforslag med undtagelse af ét svarer til de af landbrugsministeren stillede ændringsforslag til lovforslaget om ændringer i statshusmandsloven; det må jo være naturligt, at der er ens regler i de to love, for at administrationen ikke skal blive forskellig fra land til by.

Der er imidlertid ét ændringsforslag, som kun berører det lovforslag, jeg har med at gøre. Som nyt stykke 2 til lovforslagets § 4 er foreslået følgende:

„Når en ejendom, hvortil en kommune har forkøbsret, erhverves af en anden kommune, kan indenrigsministeren bestemme, at forkøbsretten ikke kan gøres gældende.“

Dette ændringsforslag er ikke sat ind for at skabe nogen nydannelse; denne ret har indenrigsministeriet som tilsynsmyndighed

for kommunerne nemlig i forvejen — den står i købstadlovens § 22 — og jeg mente egentlig ikke, det var nødvendigt at sætte denne bestemmelse ind i selve loven, da det var kutyme, når det drejede sig om handel med jord i fri handel. Men da man i udvalget drog spørgsmålet frem og ønskede det klargjort, erklærede jeg, at jeg ikke kunne have noget imod at sætte bestemmelsen ind i loven, så at der ikke kunne herske nogen tvivl.

Til de andre ordførere har jeg ingen bemærkninger. Det ærede medlem hr. Niels Ravn kom ikke med nye ting — hvis jeg må bruge det udtryk — ud over det, der var nævnt ved første behandling. Det ærede medlem holdt sig i dag nærmest til det principielle. Og de ærede medlemmer hr. Helge Larsen, hr. Morten Lange og hr. Mose Hansen berørte ikke dette lovforslag.

Jeg vil derimod gerne gøre et par bemærkninger om den skitse, vi har fået forelagt i udvalget, og som den højtærede landbrugsminister også har omtalt. Det er jo rigtigt, at denne skitse — det blev sagt i udvalget — var et forhandlingsgrundlag, og det må vi vel også erkende, når vi gennemlæser skitsen. Men hvis det var de ærede partiers mening, at denne skitse skulle være et virkeligt forhandlingsgrundlag — og i betragtning af at den i sin opbygning er så løs, som den er — synes jeg, man må sige, at det næsten var efter, at klokken var faldet i slag, at den kom frem. Lovforslagene blev fremsat i folketinget den 23. januar, og de var til første behandling den 6. marts, og jeg kan ikke se, at der er noget i denne skitse, som man ikke kunne være kommet frem med på daværende tidspunkt, enten ved første behandling eller også umiddelbart efter, at udvalget var trådt sammen. Der er hverken i de ændringsforslag, der er stillet af mig, eller i dem, der er stillet af landbrugsministeren, foreslået sådanne ændringer, som kunne betinge, at denne skitse ikke kunne komme frem; derfor betragter jeg skitsen som, skal vi sige en redningsplanke i sidste øjeblik for at have noget — ja, jeg ved ikke,

[Indenrigsministeren.]

om man kan hænge sin hat på en retningsplanke, men så i hvert fald en knage at hænge sin hat på.

Dernæst skriver de ærede partier i betænkningen — og det skal ses i relation til deres skitse —:

„Inden for de områder, hvor byudvikling foregår eller kan forventes at ville finde sted, anerkender mindretallet,“ — altså mindretallet anerkender — „at kommunerne må sikres mulighed for at erhverve jord i tide . . .“

Det er altså det, tilbudspligten skal hjælpe kommunerne til. Det er det ene. Det andet er dette:

„— også for derved at hindre en ublu jordspekulation.“

Mindretallet erkender altså, at der kan være et behov hos kommunerne for hjælp til at fremskaffe jord i tide. Det må være udgangspunktet. Mindretallet erkender, at man også har et behov for at hindre en ublu jordspekulation. Når de to oppositionspartier erkender dette i betænkningen, så er spørgsmålet, om deres skitse tilgodeser noget af de formål, som de to partier er enige om skal tilgodeses. Der mener jeg nej. For det første vil jeg gøre opmærksom på, at selve tilbudspligten er meget snæver. Man har foreslået, at den inden for byudviklingsområder kun skal gælde for arealer over 1 ha. Jeg erkender, at det ærede medlem hr. Niels Ravn i udvalget har sagt, at det var en ting, man kunne forhandle om. I det lovforslag, som jeg har fremsat, står der 0,6 ha, og i sin skitse skriver oppositionen altså 1 ha; det må betyde, at man fra oppositionens side vil have arealstørrelsen forhøjet i forhold til regeringens forslag. Jeg mener, at vort tal er det rigtige, for vi må jo erkende, at et areal på 1 ha er en størrelse, der svarer til 12-15 byggegrunde; det er en meget snæver tilbudspligt, der bliver tale om, når arealet skal være så stort.

Endelig er der et andet spørgsmål, som jeg gerne vil komme ind på, det er spørgsmålet om hjemstavnskommunen. Mindretallet skriver i betænkningen, at arealer på over 1 ha, der ønskes afhændet, skal tilbydes hjemstavnskommunen. Nu må den bestemmelse vel også nok klargøres. For mig er det et af de punkter i mindretallets udtalelse, som er meget uklar og meget

skitse-mæssig; et sådant forslag kunne man godt være fremkommet med noget før. For hvad er hjemstavnskommune? Jeg går ud fra, at det må være beliggenhedskommunen, der skal have tilbuddet. Ellers kunne en mand, der ejer jord, bo i Vejle, og så skulle den kommune have jorden tilbudt, selv om jorden lå i Skibet kommune — for at bruge steder, der er kendte både for det ærede medlem hr. Niels Ravn og mig.

Endelig er der i skitsen en yderligere indsnævring med hensyn til forkøbsretten. Forkøbsretten er jo i det lovforslag, jeg har fremsat, generel for byudviklingsområder, områder med byplan, områder med over 1.000 indbyggere i samlet bebyggelse. Der har kommunerne også forkøbsret, når de lader den tinglyse på ejendommen og indenrigsministeriet godkender det. Det er også en meget stærk indsnævring for kommunerne, at tilbudspligten ikke gælder her.

Så kommer det tredje spørgsmål. Der står i skitsen, at familieoverdragelse er undtaget fra tilbudspligten. For at få klaret, hvor snævert eller hvor bredt det skal forstås, vil jeg spørge det ærede medlem, om man ikke går videre end det, der er fastsat i lovforslagets § 4, nr. 3, vedrørende familieoverdragelse i al almindelighed. Det kan forstås som værende ret bredt, og hvis det er meningen, betyder det jo, at tilbudspligten indsnævres yderligere.

Endelig kommer der det rent principielle i tilbudspligten, skal vi sige i forskellen mellem tilbudspligt og forkøbsret. Jeg må give det ærede medlem hr. Ove Hansen ret i, at denne tilbudspligt vil fordyre jorden for kommunerne. Jeg tror, det ærede medlem brugte ordene: om det var rimeligt, at kommunerne skulle betale mere for jorden, end andre og private skulle betale. Det er mit indtryk, at denne form for tilbudspligt — som jo ikke er identisk med den, man har i statshusmandsloven — er en helt ejendommelig form, man har fundet på. Jeg må mene, at efter dette forslag bliver jorden dyrere for kommunerne, og at man i stedet for at hindre en ublu jordspekulation går med til at forhøje jordpriserne for kommunerne.

Det er jo ikke den pris, som manden tilbyder kommunen jorden til, der er afgørende, men det er det tilbud, kommunen

[Indenrigsministeren.]

giver manden, der er afgørende, En mand der tilbyder et stykke jord til kommunen, må ikke sælge den til lavere pris end den af kommunen tilbude; han er jo ikke forpligtet af det tilbud, han afgiver, som man er det efter statshusmandsloven. Han kan altså uden nogen som helst konsekvenser forlange en helt urimelig pris for jorden, og hvis kommunen vil sikre sig jorden — og det er det ærede medlem og jeg enige i at den bør have mulighed for — må kommunen passe på ikke at byde for lavt, for så får den ikke jorden. Det vil sige, at i selve princippet, i selve teknikken må denne tilbudspligt virke fordyrende på jorden til kommunerne og forhøjende på priserne.

Endelig kommer det store spørgsmål, som jo er ret væsentligt. Det står i betænkningen, at når man har tilbudt kommunen jorden til en bestemt pris, skal vi sige 100.000 kr., og kommunen siger, den vil give 80.000 kr., så må sælgeren, efter hvad der står i betænkningen, ikke sælge den væsentlig billigere, uden at den på ny tilbydes kommunen. Der vil jeg gerne spørge: hvad forlener de ærede medlemmer med ordene „væsentlig lavere“? Hvis manden sælger den 1 kr. lavere end det, kommunen har budt, er det så væsentlig lavere? Efter min opfattelse ikke. Så vil det betyde, at manden må sælge grunden til anden side. Hvis nu ikke der findes noget kriterium for dette og disse ejendomme eller handler skal tinglyses, så vil det sige, at dommerne i de omkring hundrede retskredse, vi har i landet, skal afgøre, om den pris, manden sælger til, er væsentlig lavere end den, kommunen har tilbudt. Så kan man sige, at der må gives vejledende regler for retskredsene. Men det vil selv med vejledende regler være den enkelte dommers skøn; han er uafhængig, han vil vurdere, om det beløb, ejendommen sættes lavere, er væsentligt, og hvis han gør det ved en retskendelse eller ved dom, kan det appelleres til landsret og højesteret. Jeg vil gerne spørge det ærede medlem, om han ikke mener, at i den teknik er der administration som vi sjældent har oplevet før. Det er ikke noget, der giver en lempeligere administration, og det er heller ikke noget, der giver lettere handelsformer. Det er noget, der vil tage tid. Jeg synes, det er et meget

dårligt forslag, man har stillet, og som slet ikke tilsigter det, man siger i betænkningen, og navnlig ikke giver mindre administration end forkøbsretten.

Endelig ligger der jo også dette i tilbudspligten, at hvis en mand har tilbudt kommunen en grund til en vis pris, og kommunen giver et lavere tilbud, må manden gerne sælge til en højere pris — og hvorfor skulle han ikke gøre det? Han kan simpelt hen bruge den pris, kommunen har tilbudt ham, og gå ud på markedet og sige: jeg har af kommunen fået et tilbud på 80.000 kr., og den vil sikkert gerne betale kontant, det er almindelig kutyme i kommunen, men du kan få den for 85.000 kr., og så kan du få lov til at skyldte noget i en årrække.

Jeg mener altså, at med hele denne teknik vil tilbudspligten virke fordyrende på det alt sammen. Dertil kommer, at min konklusion må blive, at kommunerne ikke vil få nogen jord, der vil blive megen administration, megen skrigen og lidt uld, og ordningen vil virke prisfordyrende. Af disse grunde — og de er ret principielle og væsentlige — må jeg på regeringens vegne afvise problemet tilbudspligt.

Endelig vil jeg da også gøre opmærksom på, ærede medlemmer, at det er en ret væsentlig ændring i salgsformen, det er ikke de normale handelsformer, man her vil bruge. Det ærede medlem hr. Jacob Sørensen sagde, at forkøbsretten ville virke tyngende på handelen. Ja, det kan man vel erkende, men jeg vil dog gerne understrege, at min opfattelse er, at den foreslåede form med tilbudspligt vil være endnu mere tyngende for handelen ud fra de forhold, jeg lige har nævnt. Det er en fuldkommen ændring i salgsformen, man her kommer ind på, idet det ikke er mandens tilbud, der er afgørende, men er kommunens tilbud, som er afgørende. Når det er forkøbsretten, der gælder, er det — hvis jeg må bruge udtrykket — 2 frie mænd, der handler, og når de har handlet, og der er skrevet slutseddel og betingelserne mellem de 2 mænd er aftalt, da først træder kommunen ind i rettighederne og overtager dem. Jeg vil mene, at det er mere i pagt med det, som VK forlener med begrebet fri handel.

Det ærede medlem hr. Jacob Sørensen erkendte, at det var nødvendigt, og det

[Indenrigsministeren.]

står også i betænkningen, at styrke kommunerne, og det ærede medlem understregede, at tilbudspligten ikke ville blive 100 pct. — nej, jeg tror, man godt kan gå længere ned og tvivle på procenten — men hvis den blev benyttet rigtigt, kunne den give kommunerne noget. Det er muligt; jeg tvivler på, det vil blive ret meget, men derimod er jeg sikker på — og det er jeg også sikker på jeg har kommunerne med i — at forkøbsretten løser kommunernes jordproblem.

Endelig var det ærede medlem inde på finansieringsbistanden og sagde, at han håbede, at det ville blive tydeliggjort, hvordan denne finansieringsbistand ville virke. Jeg tror, ærede medlem, at det er tilstrækkelig tydeliggjort, hvis man læser lovforslagets § 11, stk. 2, hvor det klart er tilkendegivet under hvilke betingelser finansieringsbistand kan ydes, og jeg erkender, at disse betingelser er ret stærke. Der er i disse betingelser ingen begrænsning i mulighederne for at hjælpe kommunerne, men der er efter min opfattelse en tydeliggørelse af selve paragraffens hensigt.

Jeg takker for den tilslutning, der er givet til ændringsforslagene og til lovforslaget i udvalget.

Ministeren for kulturelle anliggender (Bomholt): Jeg takker for en fredelig og saglig forhandling fra såvel regeringspartierne ordførere som fra oppositionens ordførere. Den eneste undtagelse var det ærede medlem hr. Iver Poulsen, der tog tonen lidt rigeligt højt, men når der er vælgere, der synes, det lyder kønnest, så er der vel ikke noget at sige til det.

Det for mig afgørende motiv er af national karakter. Man har fra alle sider her i tinget haft den opfattelse, at vi igennem fredning af enkelte områder kunne opnå en gradvis opfyldelse af befolkningens behov for rekreative områder, fredede pletter, men denne opfattelse er brudt. Den økonomiske og den tekniske udvikling har taget en sådan fart, at vi ud over spredte fredninger må sikre en samlet planlægning af landets naturværdier og herunder de rekreative områder. Det må nødvendigvis ske nu, det tror jeg alle erkender. Jeg tror, at store dele af befolkningen, også landbefolkningen,

erkender det. De politisk-økonomiske ordninger har selv sagt en stor plads i øjeblikket, men de går relativt hurtigt over i historien. Der er imidlertid en ting, som vedblivende er en nærværende virkelighed, og det er den tilstand, hvori vi overgiver landet til generationerne efter os. Hvis vi forsømmer opgaven, kan den vanskeligt rettes op igen; det vil i hvert fald tage generationer, og der vil i så fald falde en meget hård dom over vor forsømmelse. Der er altså ikke blot her tale om en ensidig fællesmarkedstilpasning, men om et dybere liggende motiv.

Der gives ingen økonomisk mulighed for at yde såkaldte erstatninger til en sådan landsomfattende regulering. Staten kan ikke overkomme en sådan økonomisk opgave uanset de principielle juridiske betragtninger — som den højtærede justitsminister i øvrigt vil tage sig af. Opgaven skal løses ud fra en national nødvendighed og på den mest hensigtsmæssige måde i helhedens interesse. Det har intet med socialisering at gøre, sådan som det ærede medlem hr. Iver Poulsen har villet hævde. Den foreslåede regulering bevarer værdierne på bedst mulig måde også for de enkelte borgere, både denne og kommende generationer.

Vi har stået over for det afskrækkende eksempel ved Tystrup-Bavelse. Vi var fra alle sider enige om, at fredningen burde gennemføres. Da imidlertid erstatning for fredning og køb af jord praktisk taget ville koste det samme efter alt at dømme, foretrak regeringspartierne at købe. Vi havde fælles målsætning, vi var uenige om vejen ad hvilken, men tilbage bliver det klare indtryk, at en sådan vej fremover i almindelighed ikke er farbar. § 22 har vist sig uanvendelig. Forhistorien skal jeg ikke komme ind på. Jeg mener, at den redegørelse, der er givet forskellige steder, bl. a. af det ærede medlem hr. Thestrup, er for kortfattet. Hovedsagen er, at § 22 må ændres, for at vi overhovedet kan komme videre.

Det ærede medlem hr. Thestrup var inde på tanken om, at man her burde benytte overfredningsnævnet på traditionel vis og ikke inddrage fredningsplanudvalgene i arbejdet. Det er klart, at en eventuel bebyggelsesregulering må ske i forbindelse med en planlægning, der må foretages på lokalt og regionalt niveau samt for hele

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

landet og må danne udgangspunkt for meddelelse af dispensationer fra de generelle reguleringsbestemmelser. For at en bestemmelse som § 22 skal kunne anvendes som led i en planlægningsadministration, må dens administration foretages af et planlægningsorgan, ikke af fredningsnævn og overfredningsnævn. Det er jo domstolslignende organer, og de kan ikke uden væsentlige strukturændringer blive planlægningsorganer. Derfor er varetagelsen af § 22 foreslået henlagt til fredningsplanudvalgene. Selv om det efter mindretallets betænkning kunne se ud, som om de ikke er det, må det konstateres, at fredningsplanudvalgene også er folkevalgte organer. De har en bred repræsentation for de lokale interesser, og denne repræsentation vil blive endnu bredere, når udvalgene nu bliver udvidet med bykommunale repræsentanter. Jeg kan give et par eksempler.

I fredningsplanudvalget for Fyn er formanden amtmand J. Høirup; desuden har det som medlemmer amtsrådsmedlem, snedkermester Jens Nielsen, udpeget af Odense amtsråd, amtsrådsmedlem Marius Jensen, udpeget af Assens amtsråd, amtmand K. Friis Jespersen, udpeget af Svendborg amtsråd, sognerådsformand, gårdejer Aksel Rasmussen for de i Odense amtsrådsreds beliggende sognekommuner, sognerådsformand, gårdejer Alfred Nørrelund, udpeget af de i Assens amtsrådsreds beliggende sognekommuner, sognerådsformand, gårdejer Herman Nielsen, udpeget af de i Svendborg amtsrådsreds beliggende sognekommuner. Videre er der en amtsvejsinspektør, som er udpeget af Odense, Svendborg og Assens amtsråd. Endelig er der de tre repræsentanter for henholdsvis boligministeriet, landbrugsministeriet og Danmarks Naturfredningsforening. Man vil se, at der dog er et meget stærkt indslag her fra amtskommunal og sognekommunal side, og hertil kommer altså i fremtiden også repræsentanter for købstæderne.

Endnu mere udpræget er det, synes jeg, i fredningsplanudvalget for Hjørring og Thisted amter; da amterne er af noget forskellig karakter, også naturfredningsmæssigt, kan sammensætningen naturligvis variere noget, men også her er der en solid repræsentation for folkestyret: først amt-

mand K. O. Møller som formand, så et amtsrådsmedlem og gårdejer, atter et amtsrådsmedlem, atter et amtsrådsmedlem, også gårdejer, på ny et amtsrådsmedlem, gårdejer Kristian Lousdal og sognerådsformand Kristian Bjerg. Videre er der sognerådsformand Lars P. Larsen, amtsrådsmedlem Karl Sørensen, forhenværende sognerådsformand for sognerådsforeningen i Thisted amt o. s. v.

Man kan altså ikke sige, at der her er tale om et administrativt ministerielt organ kontra det folkestyrede element. Disse medlemmer er valgt i kraft af deres alsidighed, som sikrer koordineringen med andre bebyggelsesregulerende organer, og hertil kommer, at fredningsplanudvalgene omfatter hele landet og at de råder over et mange steder veludbygget teknisk apparat.

Det kan ikke udelukkes, at det til hjælp for ministeriets virke som ankeinstans kan vise sig rigtigt at have et hjælpeorgan. Det vil blive overvejet.

Om eventuelt hensigtsmæssige ændringer i strukturen af fredningsorganer er det som flere gange nævnt i debatten naturfredningskommissionens opgave at stille forslag, og de synspunkter, der måtte fremkomme fra oppositionens side, vil selvfølgelig indgå i kommissionens overvejelser; det skal jeg om lidt sige et par ord yderligere om.

Man vil efter min mening ikke kunne inddrage det af det ærede medlem hr. Axel Kristensen fremsatte forslag eller skal vi sige den løse skitse, der er fremlagt. Den er for vilkårlig i mange af sine bestemmelser, åbenbart et resultat af hurtigt arbejde, og det skal jeg ikke gå i rette med, men i hvert fald er der kun en enkelt paragraf, § 14, som løseligt berører naturfredningsfeltet. Der tages ikke sigte på grænsetilfælde, som forlanger særlig omhyggelige overvejelser.

Hvad angår naturfredningskommissionen, vil jeg håbe, at de ærede medlemmer helt har gjort sig klart, hvorledes stillingen er: at man standsede over for § 22 og faktisk ikke kunne komme videre i arbejdet, hvorefter kommissionen enstemmigt henstillede, at den videre behandling af problemerne overgik til det af regeringen særligt nedsatte udvalg. Det var også de kommunale repræsentanter, der anbefalede en sådan overgang til regeringsplan i erkendelse af,

[Ministeren for kulturelle anliggender.]

at det var af afgørende betydning for kommissionens videre arbejde, at det politiske problem i § 22 blev klaret. Først når dette er klaret, er der overhovedet saglig, objektiv mulighed for at gå videre i det øvrige naturfredningsarbejde.

Så snart § 22 her er klaret, vil naturfredningskommissionen genoptage sit arbejde, således at man færdigbringer et forslag til revision, som det er krævet, i folketingsåret 1964-65. Ved denne revision bør naturligvis sådanne ændringer foretages, som kan blive følgen af ændringer i de særlige forslag, der går til behandling i september måned. Jeg vil mene, at naturfredningskommissionen i allerførste linje må beskæftige sig med organisationsstrukturen inden for fredningsvæsenet, og så snart der måtte foreligge plan herom, må det naturligvis overlades til regeringens overvejelse, om en sådan plan skal omsættes i lovgivning. I naturfredningskommissionen er som sagt de kommunale organisationer repræsenteret, og det forekommer mig naturligt og rigtigt, at de er med i det arbejde, der skal til for at en strukturplan, en ændring i naturfredningsstrukturen, kan gennemføres.

De ærede medlemmer hr. Thestrup og hr. Ib Thyregod var inde på tanken om at udskyde lovforslaget. Vi kan imidlertid ikke forhale en afgørelse af hensyn til de mennesker, der pr. 23. januar 1963 ikke kan foretage sig videre, før tinget har talt. Folketinget må jo træffe en afgørelse.

Man har været inde på tanken om rekurs til ministeriet og ment, at sagerne i for høj grad gik til ministeriel afgørelse. Jeg vil dog gøre opmærksom på de bestemmelser, der er indeholdt i det ærede medlem hr. Axel Kristensens skitseudkast til lov om landsplanlægning, hvor jo boligministeren i vidt omfang er rekursorgan. Dette gælder således i henhold til § 6, hvorefter boligministeriet tager stilling til regionplanforslag, § 12, hvorefter byudviklingsplaner er godkendt af boligministeren, § 16 a, hvorefter regionalrådenes beslutninger påklages til boligministeren, ligesom efter § 16 b boligministeren er den, til hvem grundejere skal fremsætte anmodninger om ændring i regionplaner eller byudviklingsplaner. Det vil sige, at det ærede medlem hr. Axel Kristensen i

sit forsøg på en konstruktiv løsning er gået ind på samme linje.

Såvel det ærede medlem hr. Thestrup som det ærede medlem hr. Ib Thyregod var inde på tanken om en yderligere forhandlingsmulighed, og jeg er selvsagt — under forudsætning af en reel mulighed for enighed — villig til at forhandle mellem anden og tredje behandling. Forhandlingsområdet er jo, som vi ved, ret begrænset. Det drejer sig om § 22 og dens omstændigheder, og så vidt jeg har forstået, er det tanken at samle opmærksomheden om overgangsforholdene med hensyntagen til de mennesker, der har engageret sig i jordkøb forud for den 23. januar 1963 med særlige interesser for øje. Jeg kan ikke vide, om man fra oppositionens side kan opstille et forslag, der kan indgå i en positiv forhandling, men jeg vil naturligvis overveje ethvert bidrag, der sigter imod enighed.

Jeg har i betænkningen tilsagt i overgangsperioden — det drejer sig jo her om en midlertidig lovgivning — en velvillig administration, en administration så lempelig som muligt i denne periode, altså også sigtende på ved hjælp af dispensationer at klare visse problemer, og jeg ville mene, at en hensyntagende administration i den relativt korte overgangsperiode, der her bliver tale om, må være tilstrækkelig betryggende. Endvidere vil jeg altså pege på, at naturfredningskommissionens første arbejdsfelt er at finde frem til en eventuel ændret struktur. Men skulle der her være ønsker om forhandlinger om specielle enkeltheder vedrørende overgangsbestemmelserne, vil jeg naturligvis gerne høre derom.

Finansministeren (Poul Hansen): Jeg vil gerne takke de ærede ordførere, som har givet tilslutning til de to lovforslag, jeg har til behandling her, og til de stillede ændringsforslag.

Om forslaget til ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af fast ejendom vil jeg gerne i anledning af de faldne bemærkninger herom sige, at selve hovedloven jo skal revideres forud for den 13. almindelige vurdering; det vil sige, at den skal til revision i næste folketingsår. Regeringen er indstillet på, at der ved denne lejlighed kan ske en rettelse af de regler,

[Finansministeren.]

som har vist sig uheldige, herunder bestemmelsen om, at der skal ske omvurdering, når der tilbygges for 5.000 kr. eller mere.

Jeg er også indstillet på i den sammenhæng at overveje det spørgsmål, som det ærede medlem hr. Aage Fogh rejste, nemlig at der skal foretages vurdering, når der fra det offentlige foreligger bindende bud på en ejendom. Jeg vil dog ikke lægge skjul på, at der blandt de sagkyndige i administrationen er tvivl om, at en sådan bestemmelse kan formes og administreres på en tilfredsstillende måde. Men som sagt, vi vil gerne undersøge og overveje dette spørgsmål.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh spurgte endvidere, om arealer, der er beliggende i yderzonen, og som tidligere er købt til høje priser, automatisk vil blive opvurderet ved den 13. almindelige vurdering. Jeg ser mig ikke i stand til at svare på dette spørgsmål på stående fod, men det er jo også vedrørende denne sag sådan, at skulle en sådan automatisk vurdering ikke finde sted på grundlag af de gældende bestemmelser, vil vi have mulighed for at tage dette spørgsmål op i forbindelse med revisionen af vurderingsloven.

Inden jeg gør bemærkninger om lovforslaget om særlig indkomstskat, vil jeg gøre opmærksom på den aftale, der har fundet udtryk i udvalgets betænkning om, at der gennemføres lovændringer, så landbrugsjord fremtidig ikke behæftes med grundstigningsskyld. Der står i betænkningen, at det drejer sig om jord, der anvendes og/eller vurderes som landbrugsjord.

Jeg vil gerne have sagt, at denne lidt ejendommelige formulering er udtryk for, at det kriterium, der skal anvendes for udskillelse af den jord, der skal fritages for grundstigningsskyld, ikke er endeligt fastlagt, og at der nok i hvert fald indtil videre mellem partierne vil være delte meninger derom. Jeg skal ikke lægge skjul på, at hvis jeg alene skulle have skrevet den nævnte betænkning, ville jeg have anvendt ordene, at det var jord, der anvendes og vurderes som landbrugsjord.

Der er fra venstre og det konservative folkepartis side krævet, som det er sagt, en kritisk, forenklerende gennemgang af ejendomsbeskatningen, og man har ønsket, at

der derom skulle nedsættes et ekspertudvalg. Jeg for mit vedkommende er helt enig i, at en forenkling på dette område tiltrænges, og jeg er også indstillet på, at det arbejde, som man ønsker, skal gøres. Hvad der endnu ikke står mig helt klart er, hvilken form vi skal betjene os af, om man skal nedsætte et særligt udvalg eller lade administrationen foretage dette arbejde. Det bliver vel nok under alle omstændigheder på en eller anden måde i form af en arbejdsgruppe, og vi må jo så se, hvor langt vi kan nå i retning af forenkling og simplificering både i det forberedende arbejde og siden her i tinget. Når jeg føjer det sidste til, er det, fordi de ønsker, som man fra oppositionens side har med hensyn til forslaget om særlig indkomstskat, i hvert fald ikke virker i retning af forenkling og simplificering af administrationen, og det kan jo nok give lidt tvivl om, hvorledes resultatet kan blive, hvis vi skal være enige derom. Men som sagt, jeg er enig i, at dette arbejde skal gøres, og at det skal tages op meget hurtigt.

Det ærede medlem hr. Haunstrup Clemmensen fandt under omtalen af dette spørgsmål, at jeg ikke var i besiddelse af tilstrækkelig hurtighed og handlekraft, og det kan jo være rigtigt. Jeg har nu indtryk af, at når det drejer sig om lovforslaget om indkomstskat, finder det ærede medlem, at der handles for hurtigt. Sådan kan det jo være lidt vanskeligt at gøre de ærede medlemmer tilpås i enhver situation.

Vi har på de punkter, som jeg her har nævnt, og gennem de ændringsforslag, jeg har stillet, givet udtryk for regeringens forhandlingsvilje over for de spørgsmål, det her drejer sig om. Som det er fremgået af de tidligere indlæg og i og for sig også af betænkningen, kan venstre og det konservative folkeparti tiltræde sigtet med lovforslaget om særlig indkomstskat, tiltræde, at man inddrager til det offentlige en del af de ekstraordinære fortjenester, der indvindes ved salg af fast ejendom. Jeg synes, det er værdifuldt, at de to partier er enig med regeringen i dette sigte, at der altså her er en principiel enighed til stede, selv om man så dertil knytter en mængde kritiske bemærkninger over for det fremsatte forslag og har opstillet en række betingelser og forbehold. Det kan jo

[Finansministeren.]

gøre det vanskeligt at nå til enighed. Men bag dette er altså erkendelse af, at der er problemer, der skal løses.

Det ærede medlem hr. Viggo Hauch mente, at jeg havde været lige så uheldig ved udformningen af det lovforslag, som skovduen havde været med at bygge rede. Jeg er utvivlsomt set fra det ærede medlems synspunkt en dårlig redebygger; i hvert fald er jeg jo ikke indstillet på at lade redens lunende edderdun gå så beskyttende højt op om de store fortjenester, som det ærede medlem er det. Jeg finder, at forslaget, som det er fremsat, tager rimelige hensyn, idet jeg erkender det yderligere betryggende i ændringsforslaget vedrørende mageskifte. Det er jo derfor, jeg har fremsat det. Det har også den fordel, at det er en bestemmelse, som er enkel at administrere.

Når man fra oppositionens side derudover vil have særlige regler vedrørende ekspropriationserstatning, hvad angår ejendomme, som er erhvervet ved familieoverdragelse, og når der bliver tale om generhvervelse af ejendomme, forstår jeg det som et ønske om at undgå urimeligheder. Jeg vil i hvert fald vægre mig ved at tro, at det er betingelser, der er opstillet for at lægge hindringer i vejen for forhandling. Jeg vil gerne sige, at jeg dér synes, man går videre end påkrævet. Hvis man ved ekspropriationer opnår en så stor erstatning, at der bliver tale om beskatning i henhold til dette lovforslag, så må jeg sige, at jeg har meget svært ved at se noget urimeligt deri, og jeg kan meget let se, at hvis man undtager ekspropriationserstatninger, vil det være meget vanskeligt for det offentlige at erhverve arealer ved almindelige køb. Jeg kan heller ikke se, at det skulle være nødvendigt, at hvor en ejendom er overtaget ved familieoverdragelse måske på billige vilkår og den så senere afhændes, skulle der tages særlige hensyn hertil, for man har jo her på forhånd fået fordelene i den ene ende. Jeg synes, det er meget, hvis man så også bagefter, hvis jeg må bruge det udtryk, skal have fordelene i den anden ende.

Hvad angår de tilfælde, man har beskæftiget sig med, hvor den, der sælger sit hus eller sin erhvervsvirksomhed, må erhverve sig en ny ejendom enten til bolig eller til

erhverv, og hvor man mener, at dér skulle der tages særlige hensyn, må jeg sige, at indtil dette øjeblik foreligger der ikke for mig tilfælde, eksempler, dokumentation for, at noget sådant er påkrævet, og da bestemmelser på det område er meget, meget svære at gøre enkle og meget svære at administrere, synes jeg ikke, der er grund til at indføje sådanne bestemmelser. Det var noget andet, hvis det virkelig kunne dokumenteres, at der forelå et påtrængende problem her. I det hele vil jeg gerne sige om de betingelser eller hvad jeg skal kalde det, som er stillet fra oppositionens side, at de har sammenlagt den virkning, at de gør lovgivningen mere kompliceret og ikke mindst gør administrationen mere kompliceret, og jeg for mit vedkommende er i hvert fald ikke særlig glad ved at optage bestemmelser, som jeg enten finder unødvendige eller ikke særlig rimelige, når de tilmed medfører, at administrationen bliver vanskeliggjort.

Der er jo endelig også det at sige, at bestemmelsen i statsskattelovens § 37 om, at finansministeren kan eftergive eller nedsætte indkomstskatten til staten, når forholdene i ganske særlig grad taler derfor, også gælder for den særlige indkomstskat. Denne bestemmelse kan altså i ganske særlige tilfælde, hvis der skulle opstå et tilfælde med særlig urimelighed, men altså også kun i særlige tilfælde, bringes i anvendelse her, i alt fald i tilfælde, hvor en beskatning ville være af uforholdsmæssigt tyngende art for skatteyderen.

Det fremgår af det, jeg her har sagt, at jeg hverken finder oppositionens betingelser rimelige eller nødvendige. Jeg håber, at det også fremgår, at jeg har overvejet dem. Det var jo det, der blev bebrejdet mig, at vi havde behandlet disse ting meget overfladisk og ikke ville se på dem. Dertil kommer, at der jo blandt de nævnte betingelser er indsat den betingelse, at grundstigningsskylden skulle fikseres. Jeg håber, man fra oppositionens side vil forstå, at en sådan betingelse er direkte uantagelig for regeringen. Jeg må derfor sige, at hvis disse betingelser og forbehold, som er taget fra oppositionens side i betænkningen, skal betragtes som ufravigelige, som et urokkeligt ultimatum, ja, så er der ikke mere at forhandle om.

[Finansministeren.]

Jeg værdsætter, at de ærede ordførere tog forsigtigt på sagen her i dag, men jeg synes næsten, de tog for forsigtigt på den. Det ville jo af hensyn til de forhandlinger, der nu videre skulle foregå, være af værdi i det mindste at få lidt fornemmelse af, hvor ufravigelige de opstillede betingelser er; det kan sige os lidt om, hvor store anstrengelser vi skal lægge ind i de kommende forhandlinger, og det vil sige os lidt om, hvor stor forhandlingsviljen i virkeligheden er hos oppositionspartierne.

Det ærede medlem hr. Herluf Rasmussen nævnedes det punkt blandt venstres og de konservatives betingelser, som drejer sig om, at udlændinge og — skal jeg sige — udlandsdanskere ikke bør kunne unddrage sig skattepligt i henhold til denne lov. Det er givet, at det er et punkt, som må interessere mig og må interessere regeringen. Dette problem foreligger jo imidlertid ikke blot i forhold til denne beskatning, men også på andre skatteområder, og det er min hensigt at optage dette spørgsmål mere generelt til overvejelse i forbindelse med de overvejelser i øvrigt, som regeringen i den kommende tid vil foretage vedrørende vor skattelovgivning som helhed.

Jeg skal med disse bemærkninger anbefale de af mig stillede ændringsforslag og derefter de to lovforslag til vedtagelse.

Teichert: Jeg vil gerne takke den højtærede landbrugsminister for det svar, han gav det høje ting.

Jeg ville ikke have lagt beslag på tingets tid her ved anden behandling og i anden omgang, hvis ikke de ærede ordførere for venstre og de konservative ligefrem opfordrede til det. Jeg synes, at den argumentation, man fra den side fremfører imod de foreliggende jordlovsforslag, tyder på, at man har den opfattelse, at det er meget svært at være opposition i folketinget i denne tid: i det ene øjeblik fremsætter regeringen lovforslag i allersidste øjeblik; så klager man over den måde, man må behandle sagerne

på, fordi regeringen har været for sent på den; men når så regeringen i det foreliggende tilfælde er i god tid på vej for at have sagerne i orden, når det øjeblik foreligger, hvor det vil have praktisk betydning, og i god tid tilrettelægger arbejdet, så er det heller ikke rigtigt.

Det ærede medlem hr. Peter Larsen gentog i sin indledning udtalelser, som vi alle har hørt, gud ved hvor mange gange, og det kan jo være godt nok; men det er en realitetsbehandling af forslagene, vi andre ønsker; derfor kunne han godt have sparet tinget for disse gentagelser af venstres ønsker om at bevare landbrugets frihed og styrke og om at fremme muligheden for den udvikling, som nu er nødvendig for landbruget. Jeg kan i alt fald ikke anbefale det mindre landbrug at lytte særlig til venstre eller til de konservative. Hvis man — jeg har sagt det tidligere — lytter til de lokketoner, der lyder fra den kant, vil man ret hurtigt opdage, at så er der i hvert fald ikke mange muligheder for det mindre landbrug for at klare sig fremover.

Det ærede medlem hr. Peter Larsen sagde bl. a., at vi ville hindre udviklingen, og at det ville være skadeligt for landbruget i sin helhed, men særlig for det mindre landbrug, og det ærede medlem spurgte, om socialdemokratiet er interesseret i at lave landbruget om til et gammelmandserhverv. Må jeg have lov at spørge: hvad er det, der besværliggør generationsskiftet? Hvad er det, der besværliggør det for unge mennesker at overtage landbrugene? Jeg tror ikke, jeg behøver at spørge særlig meget, for jeg ved, de ærede medlemmer kender vilkårene for de unge mennesker. De unge er meget forsigtige med at overtage en ejendom, fordi vilkårene, ejendomspriserne, er alt for skræppe til, at de har nogen rimelig chance for at klare deres forpligtelser fremover. Mon ikke de ærede medlemmer hr. Peter Larsen og hr. H. C. Toft, der nu fremsætter forslag om tilbudspligt, skulle prøve at bruge den ved de private handler, der foregår, når

[Teichert.]

der er ejendomme til salg? Prøv da at sige til de unge mennesker: lad os høre et bud; giv mig et tilbud på min ejendom, giv mig en pris, der er sådan, at du mener, du kan klare dine forpligtelser. Mon ikke det ret hurtigt ville vise sig, at vi alle er jyder for Vorherre? Mon ikke vi ret hurtigt ville kunne indse, at det nok alligevel er bedst at følge den gamle praksis, hvor vi siger til hinanden: den, der har grisen, forlanger prisen? Det tror jeg ganske bestemt.

Man har også omtalt ændringen i administrationen af jordlovene. Det er stadig statens jordlovsudvalg, man er ude efter, og jeg vil da gerne spørge: hvad er det, man tænker på? Hvilken kritik har man at udsette på de lokale medlemmer? Der er jo både venstremænd og konservative iblandt. Formanden for statens jordlovsudvalg, medlem af venstre, har været formand i 15-16 år, og på falderebet bruger man en udtalelse fra ham som motivering for, at administrationen nu må ændres. Jeg tror, det ærede medlem hr. Niels Eriksen har gjort formanden for statens jordlovsudvalg en bjørnetjeneste ved at bruge disse udtalelser i denne forbindelse.

Venstre hævder stadig, at det er nødvendigt med et jordbrugsnævn eller landbrugsnævn — hvad nu barnet skal hedde — og kommer i den forbindelse med eksempler fra Norge og Sverige. Der har man imidlertid ikke det samme administrationsapparat, som vi har, så jeg kan ikke forstå, at man kan bruge det som sammenligningsgrundlag. Jeg er imidlertid enig i den højtærede landbrugsministers opfattelse, at kan man finde noget bedre, hvorfor så lægge det hindringer i vejen? Jeg tror det nu ikke.

Til det ærede medlem hr. H. C. Toft har jeg endnu en bemærkning. Det ærede medlem siger her i folketinget, at han ikke vil være med til at sikre dansk jord på danske hænder; det vil i hvert fald ikke få det konservative folkepartis støtte. Det forbavser ikke mig; vi kender det konservative folkeparti gennem tiderne, og vi ved, at der er måde med, hvad man vil ofre på det alter.

Det var blot disse bemærkninger, jeg ønskede at fremkomme med over for oppositionen.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Uanset debatten har været temmelig fredelig og også — tør jeg sige — i mange henseender meget saglig, er der nu og da blevet anvendt temmelig stærke ord om regeringsforslagenes grundlovsstridighed, socialiseringstendenser, ønsker om regeringer o. s. v. Det ærede medlem hr. Iver Poulsen er jo ekspert i at devaluere ordene.

Jeg finder anledning til at sige, at disse lovforslag ikke tilsigter en socialisering, hverken af landbrugsjorden eller af dansk jord i almindelighed. Hensigten med dette kompleks af lovforslag har den højtærede statsminister redegjort for, da forslagene den 23. januar i år blev fremsat i det høje ting.

Må jeg så i øvrigt tage mit udgangspunkt i den betænkning, der er afgivet vedrørende de landbrugsministerielle og den højtærede indenrigsministers lovforslag. Jeg skal ikke falde for fristelsen til at kommentere den historieskrivning, hvormed mindretallet indleder sin udtalelse i betænkningen, men jeg har svært ved at se, at den forhandlingskitse, som man nu ønsker forhandlet, ikke kunne være fremlagt for længe siden. I de lidet vidtgående ændringsforslag, der siden er stillet af regeringen, er der intet, der hindrer, at denne forhandlingsskitse kunne være fremsat for længst, og skitsen er på intet punkt påvirket af disse ændringsforslag og kunne ikke blive det.

I betænkningen beklager man sig meget stærkt over behandlingen, og man peger på, at man har ment det nødvendigt at fremsætte krav om en udtalelse fra de juridiske professorer. Man har stillet et spørgsmål, der lyder således:

„Udvalget udbeder sig en udtalelse fra de retsvidenskabelige professorer ved universiteterne om, hvorvidt den foreslåede udformning af forkøbsretten i forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb og forslag til lov om oprettelse af supplerende af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven — er i overensstemmelse med grundlovens § 73, stk. 1, efter at de af henholdsvis indenrigs- og landbrugsministeren stillede ændringsforslag er indføjet i forslagene tekst.“

Det er klart, at regeringen ikke har ment at kunne modsætte sig, at dette spørgsmål

[Justitsministeren.]

blev stillet, uanset at vi har peget på, at det er blevet stillet på et så sent tidspunkt, at det må blive vanskeligt for professorerne at foretage de undersøgelser, som er nødvendige, før de kan afgive et svar, de selv kan være tilfreds med og anse sig for forpligtet af.

Men når mindretallet i betænkningen tilføjer, at mindretallet forbeholder sig sin stilling til denne lovgivnings juridiske grundlag, indtil svaret fra retsvidenskaben foreligger, så rejser sig det spørgsmål: hvad vil mindretallet, hvis besvarelsen på spørgsmålet bliver ja? Indebærer dette, at mindretallet da ikke vil gøre brug af bestemmelsen i grundlovens § 73, stk. 2? Jeg gør i denne forbindelse opmærksom på, at bestemmelsen i forretningsordenens § 16, stk. 3, bragte man nu ikke i anvendelse, og det er et klart udtryk for den tvivl, man selv var i.

Det er givet, at hvis svaret på spørgsmålet til professorerne bliver deres nej, så har oppositionen fået den juridiske underbygning, som den ønsker. Men hvorledes vil situationen være, hvis professorerne har delte meninger? — og det er vel det sandsynligste. Vil oppositionens stilling da være den, at det bliver et problem om stemmeoptælling ved de to fakulteter?

Jeg vil gerne gøre et par bemærkninger om det, der står i mindretallets betænkning vedrørende 1959-loven. Må jeg blot indledningsvis understrege, at hvis vi i regeringspartierne havde troet, at det nationalpolitiske problem lod sig løse alene gennem en skærpelse af 1959-loven, havde vi nok fundet ud af det, og så havde vi sikkert foreslået det. Vi har derimod vore tvivl om, hvorvidt denne fremgangsmåde er anvendelig. Jeg tror, at en sådan skærpelse utvivlsomt er en omgåelse af allerede bestående internationale forpligtelser. Jeg har i markedsudvalget haft lejlighed til at redegøre for, hvorfor vi i regeringen har den opfattelse, og det står mig da i hvert fald klart, at skal vi tiltræde fællesmarkeds-traktaten, så bliver omgåelsen umiddelbar.

Forholdet er dette — jeg tror, det ærede medlem hr. Peter Larsen strejfede det — at de seks i henhold til artikel 54, stk. 1, allerede i oktober 1961 har vedtaget en såkaldt almindelig plan for ophævelse af

begrænsningerne i etableringsfriheden. Jeg vil gerne pege på, at i denne plan nævner man blandt de begrænsninger, som skal ophæves, sådanne betingelser for adgang til eller udøvelse af selvstændig erhvervsvirksomhed, som, selv om de er anvendelige uden hensyn til nationalitet, udelukkende eller hovedsagelig hindrer udlændinge i adgangen til eller udøvelsen af denne virksomhed. Det er klart, at en sådan skærpelse af loven af 1959 vil være utvetydigt vendt mod udlændinge, fordi de aller fleste danske statsborgere rent faktisk opfylder betingelserne for at erhverve fast ejendom uden tilladelse. Derfor er det fra vort synspunkt forbundet med en risiko at antage, at etableringsretten kan gøres afhængig af bopæl i etableringslandet. Vi kan ikke grundlægge vor lovgivning på en antagelse af denne karakter.

Men navnlig hæfter jeg mig ved, at man i betænkningen direkte siger:

„En sådan skærpelse er i overensstemmelse med principper, der er tiltrådt af Romunionen.“

Jeg vil meget bede om, at de, der har forfattet disse ord, lidt nærmere vil redegøre for, hvorpå de juridisk støttes. Jeg kunne forestille mig, at man i tankerne har haft direktivet af 2. april 1963, for det er rigtigt, at dette direktiv taler om, at 2 års virksomhed som landarbejder i det pågældende land skulle give adgang til at etablere sig som selvstændig landmand. Tør man virkelig af denne enkelte bestemmelse i direktivet drage de vidtgående slutninger, som denne udtalelse i betænkningen er udtryk for? Da overser man jo, at det i direktivet samtidig står ganske klart, at hvor det drejer sig om ødegårde, kan en bopælsbetingelse ikke stilles. Man har vel ikke ladet sig forvirre af, at tallet 2 også optræder her? Det, der er tale om, er gårde, der har været øde i 2 år, men det er ikke således, at ansøgerne skal have stået i 2 år og ventet på dem. Hvorledes tror man at disse begrænsninger i etableringsfriheden kan opretholdes ved erhvervelse af fast ejendom, hvor det drejer sig om industrielle formål? Jeg har villet pege på dette, fordi jeg synes, det er for let-sindigt at bygge sin nationale politik på dette grundlag, og jeg synes ikke, det er rigtigt, når jeg tænker på, hvor ofte og hvor

[Justitsministeren.]

indgående vi har diskuteret dette punkt under forhandlingerne i markedsudvalget sidste efterår.

Der findes dernæst i betænkningen en udtalelse, der også tangerer 1959-loven, idet der står:

„Den af mindretallet foreslåede skærpelse vil i alle tilfælde også efter 1970 have virkning for udlændinges erhvervelse af sommerhus eller sommerhusgrund til eget brug.“

Denne fremstilling er ikke korrekt, thi enten man har skærpelsen eller ej, vil loven af 1959 kunne hindre udlændinges erhvervelse af sommerhuse eller sommerhusgrunde. Derfor har der ingen tvivl været.

I fortsættelse heraf siger mindretallet, at det erkender, at det er tvivlsomt, hvorvidt bestemmelsen efter 1970 kan anvendes over for udlændinges køb af landbrugsejendomme, såfremt Danmark bliver medlem af EEC. Den tvivl deler regeringen ikke. Der er efter vort skøn ingen tvivl om, at 1959-loven efter 1970 ikke kan opretholdes over for landbrugsejendomme, og det er sandsynligt, at direktiver fra fællesmarkedets organer forinden den tid, hvis Danmark er medlem, også gør loven illusorisk, og der rejser sig jo så over for mindretallet, som skriver dette, spørgsmålet: hvad vil man da? Vil man derefter have givet op i dette spørgsmål, eller hvad tænker man sig?

Jeg skal ikke knytte kommentarer til den del af betænkningen, der omfatter tilbudspligten, ud over nogle ganske få. Jeg har haft lejlighed til i Aktuelt at kommentere den, og jeg var naturligvis ustyrlig glad, da jeg konstaterede, at det ærede medlem hr. Jacob Sørensen havde læst min kritik. Det ærede medlem hæftede sig ved ordet „væsentlig“, og som han selv sagde, det er meget uvæsentligt; det er jeg ganske enig i. Jeg vil gerne understrege over for det ærede medlem, at der er ingen mulighed for, at vi kan føre realitetsforhandlinger om denne tilbudspligt, før man har ryddet de værste misforståelser af vejen. Vi kan ikke optræde som medhjælpere.

Det ærede medlem hr. Niels Ravn gjorde et par bemærkninger specielt vedrørende forkøbsretten. Jeg nævner det i denne forbindelse, idet det ærede medlem kom ind på problemet om, hvorledes stillingen er,

hvor der er tale om at udøve forkøbsretten, men hvor ejendommen omfatter løsøre og inventar. Det er klart, at forkøbsretten omfatter tilbehør til ejendommen, og dette begreb, tilbehør, vil på samme måde som efter den gældende regel i statshusmandslovens § 8 bliver fortolket vidt. Det har vi understreget ved ændringsforslag nr. 5 til den nye § 8 d, og jeg føjer til, at i de sjældne tilfælde, der omfatter løsøre, der falder uden for tilbehørsbegrebet, åbner ændringsforslaget sælgeren mulighed for at træde tilbage.

Det ærede medlem hr. Mose Hansen beskæftigede sig også med forkøbsretten, og det ærede medlem kritiserede den meget stærkt, men sagde også — og vistnok flere gange — at en sådan statslig forkøbsret kunne give anledning til magtmisbrug. Det forekommer mig, at vi må have et rimeligt krav på, at det ærede medlem med eksempler illustrerer, hvorledes en forkøbsret af denne karakter kan give anledning til statsligt magtmisbrug.

Det interesserede mig, at det ærede medlem hr. Mose Hansen også motiverede sin uvilje mod forkøbsretten med en henvisning til, at den skabte højere priser. Jeg har bemærket mig, at andre modstandere af forkøbsretten benytter den stik modsatte motivering for deres modstand, nemlig at forkøbsretten som generelt fænomen vil lægge et pres på prisudviklingen og derigennem rejser problemet om ekspropriation. Begge dele er lige langt fra sandheden.

Jeg har dernæst et par bemærkninger at gøre til det ærede medlem hr. Thestrup. Jeg kunne måske indledningsvis sige til det ærede medlem, at jeg tror, det ærede medlem skal overveje — hvad jeg tidligere har nævnt for ham i forbindelse med disse problemer omkring forkøbsretten — om der ikke er noget, der taler for, at det ærede medlem studerer, hvad der egentlig skete, dengang vi fik den såkaldte fredsskovsforordning af 1805. Den indebar et meget voldsomt indgreb over for ejendomsretten, og den indebar ingen erstatningspligt. Hvis man ikke havde gennemført denne bestemmelse, havde vi ikke haft de skove i Danmark, vi har i dag. (Poul Møller: Da var der ingen grundlov!). Det kommer jeg til, ærede medlem. Jeg har blot villet nævne dette, fordi jeg synes, det er vigtigt, at det ærede medlem

[Justitsministeren.]

hr. Thestrup, når han tog på denne sag, som han gjorde ved første behandling, tænker på, hvad konsekvenserne kan være, hvis man indfører vidtgående privaterstatning i spørgsmål af denne karakter.

Jeg vil gerne minde det ærede medlem om, at man i november 1928 gennemførte en byggelinjelov under en venstre regering, enstemmigt vedtaget i rigsdagen, en lov, som indebar meget vidtgående indgreb over for de private ejere, og som kun gav erstatning, hvis der blev stillet krav om direkte afståelse af arealer, der lå mellem den hidtidige og den nye vej- eller gadelinje, eller hvis den bebyggelige del af ejendommen blev for lille eller uhensigtsmæssig til bebyggelse og ejeren kunne godtgøre et påviseligt tab, altså en yderst snæver erstatningsregel over for meget vidtgående reguleringer af ejendomsretten.

Jeg minder om naturfredningsloven af 1937, som blev enstemmigt vedtaget i landstinget. Når der var 4 stemmer imod i folketinget, har de vel næppe været konservative. Den indeholdt byggeforbud ved strand og skov. Tror det ærede medlem ikke, at skuffelsen for ejerne kunne være lige så dyb, de skuffede forventninger og de ødelagte forberedelser nøjagtigt de samme som ved det forslag, der nu er tale om at gennemføre — de skuffelser, det ærede medlem dvælede så stærkt ved?

Jeg nævner i denne forbindelse byplanloven af 1938, som trods konservative betæneligheder, som fandt udtryk i betænkningen, alligevel gennemførtes enstemmigt, og det interessante var, at byplanloven af 1938 afløste loven af 1925, simpelt hen fordi 1925-loven i kraft af sine erstatningsregler havde gjort loven uanvendelig. Derfor ophævede man erstatningsreglerne og fastholdt rådighedsindskrænkningerne; jeg nævner det udtrykkeligt.

Jeg kunne nævne den københavnske bygge lov af 1939 og loven af 1957 om bestyrelsen af de offentlige veje, men jeg skal holde mig til dem, som det ærede medlem selv nævnte, nemlig bygge loven for købstæderne og landet af 10. juli 1960, der blev vedtaget med alle stemmer mod 1, idet dog 35 medlemmer, nemlig partiet venstre, undlod at stemme. Jeg vil vende tilbage til, hvorfor partiet undlod at stemme. Denne

lov indeholdt meget vidtgående bestemmelser om indholdet af bygningsreglementer og bygningsvedtægter — særdeles vidtgående. Der står f. eks. i § 5, stk. 2:

„I områder, hvor bygningsmyndigheden udøves af amtsrådet, kan amtsrådet meddele forbud mod udstykninger til sommerhusbebyggelse eller udstykninger m. v., som vil komme i strid med en forsvarlig og hensigtsmæssig byudvikling.“ Og i § 20 står der:

„I områder, hvor bygningsmyndigheden udøves af amtsrådet, må andre bebyggelser end de i § 2, stk. 6, nævnte — det er avls- og driftsbygninger for landbrug samt småhuse — „kun opføres med amtsrådets forudgående godkendelse. Amtsrådet kan, uanset at en bebyggelse i øvrigt opfylder lovens bestemmelser og i medfør af loven udfærdigede bestemmelser, nægte godkendelse af den pågældende bebyggelse, når den vil komme i strid med en forsvarlig og hensigtsmæssig fremtidig byudvikling.“

Jeg gør opmærksom på, at netop bestemmelsen i § 5, stk. 2, i sin oprindelige affattelse gik videre, men man begrænsede den til alene at gælde områder, hvor bygningsmyndigheden blev udøvet af amtsrådet, mens man på byudviklingsområderne gik en anden vej, i øvrigt under påpegning af erstatningsreglen i byplanlovens § 15 a.

Jeg vil over for det ærede medlem rejse følgende spørgsmål: mener det ærede medlem, at bestemmelserne i dette lovforslag, lovforslaget om ændringer i naturfredningsloven, er mere vidtgående end de bestemmelser, der tidligere praktisk talt enstemmigt er gennemført, og som måtte berede de pågældende ejere samme skuffelse?

Når venstre ikke accepterede denne lov, var det ikke med den begrundelse, at der savnedes erstatningsregler, men alene med den begrundelse, at administrationen fik for megen magt.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Thestrup, at netop i denne situation, hvor nødvendigheden af reguleringer af ejendomsretten er større end tidligere, forekommer det mig ikke rimeligt via erstatningsregler at ville standse en udvikling, som også det ærede medlem anser det for ubetinget nødvendigt at standse.

Såvel det ærede medlem hr. Thestrup

[Justitsministeren.]

som det ærede medlem hr. Ib Thyregod hæftede sig meget stærkt ved overgangssituationen. Jeg vil gerne, idet jeg henviser til de bemærkninger, den højtærede kulturminister fremsatte, sige, at regeringen er særdeles villig til mellem anden og tredje behandling at diskutere problemet om disse overgangsbestemmelser. Men jeg understreger, at der ligger heri ingen erkendelse af, at der er tale om en ekspropriation. Der bliver alene tale om at nå frem til enighed om en billighedserstatning, hvor dette ud fra almene betragtninger kunne synes rimeligt over for den enkelte.

Også i forbindelse med dette lovforslag har man ønsket at stille et spørgsmål til professorerne ved de juridiske fakulteter i København og Århus. Spørgsmålet lyder således:

„Er fakultetet af den opfattelse, at erstatningsbestemmelserne i naturfredningslovens § 22, stk. 2, byplanlovens § 15 a og byudviklingslovens § 14 må ses som udslag af den forfatningsbestemte pligt, jfr. grundlovens § 73, til at yde erstatning til ejendomsafståelse, jfr. Poul Andersen: Dansk Statsforfatningsret (1954) pag. 740-46?“

Det interesserer mig, hvad der ligger i ordene: „må ses som udslag af“. Tanken er vel ikke, at professorerne skal undersøge lovgivernes motiver. Spørgsmålet er naturligvis captiøst — vel ikke mere end at professorerne kan finde ud af, at det er captiøst. Hvis spørgsmålet blev besvaret med et ja, således som det er stillet, ville diskussionen om, hvorvidt disse bestemmelser er grundlovsstridige eller ikke, være uendeligt. Spørgsmålet er udpræget defensivt. Havde man sagt „nødvendiggjort af“, havde situationen været en anden. Det, vi diskuterede i udvalget, var jo i øvrigt lovforslaget, og efter at man har stillet spørgsmål 2, er reelt spørgsmål 1 overflødig.

Jeg vil gerne afsluttende sige, at vi er altså villige til at drøfte overgangsbestemmelserne i naturfredningsloven.

Peter Larsen: Det ærede medlem hr. Teichert fremsatte i sine sidste udtalelser en ret interessant bemærkning. Det ærede medlem sagde, at det, regeringspartierne var interesseret i, var en realitetsbehandling

af disse spørgsmål, og deri ligger jo i virkeligheden det synspunkt, at det, vi fra vor side er kommet med, ikke er udtryk for noget reelt. Det er, ligesom man aner, at der bag den betragtning ligger det synspunkt, at når det er flertallet, der kommer med det, så er det realistisk; når det er andre, så har det en helt anden baggrund. Vedrørende dette jordlovs-kompleks må jeg dog have lov at hævde, at det er regeringen, der kommer med det nye, med afvigelsen fra den hidtidige linje, i modsætning til de synspunkter, vi har fremsat, som er en videreførelse af de traditioner, man hidtil har bygget på.

Det ærede medlem har også fået for vane at hævde, at det mindre landbrug skal være betænkelig ved at lytte til den tale, vi fra venstres side fører. Over for dette vil jeg gerne pege på, at der ikke i den skitse, vi sammen med de konservative har fremsat, ligger nogen antydning af, at man ønsker at komme de små brug til livs. Hvad er det, der er de små brugs problem i øjeblikket? Det er først og fremmest, at ejendommene er for små i mange tilfælde. Hvorfra er det, at brugerne søger arbejde andre steder? Det er først og fremmest fra de mindre brug. Og når talen er om afkastningsevne, så er det også dér, problemet navnlig er brændende. Jeg betragter imidlertid det ærede medlems udtalelse på den måde, at han er bange for, at det mindre brug igennem de tanker, vi har gjort os til talsmænd for, skal finde et andet tilhørsforhold, og jeg tror også, dette er rigtigt.

Den højtærede justitsminister kom i sine betragtninger ind på en analyse dels af betænkningen, dels af vore tanker vedrørende 1959-loven, og ministeren gjorde gældende, at hvis regeringen havde troet på denne, så havde man nok selv ført et forslag om en udvidelse af denne lov frem på linje med de andre. Jeg vil gerne her fremhæve, at den omstændighed, at man ikke har gjort det, kan også tyde på, at man ønsker at gå andre veje, at man ønsker at gå de veje, der betyder, at man samtidig kan tjene andre og mere politisk betonedede formål. For ministeren nævnte jo også, at der i de seks er særregler for landbruget, og at der er en 2 års regel. Nu nævnte den højtærede justitsminister, at der i regeringen ikke var nogen tvivl

[Peter Larsen.]

om, at reglerne i skitsen vedrørende landbruget ikke kunne holde efter 1970. Vi må vel have lov til at sætte et spørgsmålstegn derved. Vi ved endnu ikke, hvor lang tid der går, før man fører de endelige landbrugsordninger ud i livet, og om man på dette specielle område vil være færdig i 1970. Men da vi er inde på en tanke af lignende karakter, er det jo netop derfor, at vi har søgt at opstille et organ, der skulle kunne virke, hvis det andet indtraf i 1970; og i denne forbindelse vil jeg gerne nævne, at det glædede mig overordentlig meget, at den højtærede justitsminister ikke kommenterede de bemærkninger, vi gjorde vedrørende de norske forhold. Jeg tager det som udtryk for, at den højtærede minister er enig med de norske embedsmænd i, at denne ordning vil kunne holde deroppe, og derfor er det, vi fra oppositionens side mener, at vi herved kunne tillempere reglerne, så de kunne gælde her.

Må jeg til den højtærede landbrugsminister sige, at han gav jo tydeligt udtryk for, at han ikke delte min bekymring for industriens forhold, og gjorde her gældende, at det går jo meget godt. Det kan jeg i og for sig ikke være uenig i, men dette, at det går godt i øjeblikket, er et højest ejendommeligt og dårligt argument for at komme med et forslag om ændring; der får det til at gå dårligere, og jeg forstår slet ikke, når det går så godt i øjeblikket, hvorfor man så absolut vil komme med en ændring, som ministeren ikke kan være uvidende om at industrien er meget betænkelig ved, og det var denne betænkelighed, jeg gav udtryk for at vi fra venstres side delte.

Den højtærede landbrugsminister talte endelig sådan lidt hånligt om den skitse; oppositionen har fremlagt, og kommenterede her vore tanker vedrørende erhvervelse af ejendom og gav udtryk for, at som de var formuleret, ville disse bestemmelser også kræve en hel del administration. Dertil vil jeg gerne føje, at for det første venter venstre ikke det store ryk udefra, selv om vi kommer med i fællesmarkedet. Hvor meget arbejde disse jordbrugsnavn vil få, afhænger af, hvor mange der kommer udefra. Forskellen mellem regeringens og vore synspunkter er den enkle, at regeringen på

nuværende tidspunkt vil bygge hele administrationsapparatet op, så man på alle områder skal administrere, kontrollere og bestemme, som det er fremhævet, en gennemgribende foranstaltning, hvor vi i stedet vil skabe et organ, der kan træde i funktion, hvis der bliver behov for det. Det er en væsentlig forskel fra det, regeringen her tilstræber.

Ministeren var så inde på, at venstre var et meget bevægeligt parti. Jeg tager dette til indtægt, for det må være et dårligt parti, der ikke er i stand til med bevarelse af sit principielle grundlag at forme sin politik, så den passer til den nye tids krav. Jeg kan i denne forbindelse ikke dy mig for at minde den højtærede landbrugsminister om det gamle ord: hvad hjertet er fuldt af, løber munden over med, for jeg vil dog have lov til at hævde, at selv om venstre tilstræber en fornyelse, så holder vi dog ikke i den grad udsalg af gamle standpunkter, som det radikale venstre har gjort på sit landsmøde. Jeg skal ikke kommentere dette yderligere ved denne lejlighed, men nævner det blot til sammenligning med den bevægelighed, der nu engang må være i et parti.

Der er intet nyt fra venstres side i den landbrugspolitik, vi skitserede. Vi erklærede os enig med landbokommissionen sidste sommer, men ministeren ved, at det var et kompromis, og at venstre, hvis der var mulighed for det, ville have haft højere sammenlægningsgrænser. Det er ønsket om disse højere sammenlægningsgrænser, der er kommet til udtryk i de skitseforslag, vi har stillet for at undgå den megen administration og de mange dispensationer, som jordlovsudvalget behandler daglig, netop fordi de generelle regler for sammenlægning ikke er tilstrækkelige til løsning af det problem, vi står i.

Den højtærede minister sluttede med at sige, at han anså det for vigtigt og nødvendigt, at lovforslagene gennemføres nu. Det vil altså sige, at vi står over for en snarligt fuldført kendsgerning. Vi erkender fra venstres side, at regeringen har flertallet og kan gøre, hvad den vil, men vi vil spørge, om det er klogt at spille stærk mand her. Er det klogt at uddybe modsætningerne i befolkningen på den måde, som regeringen her lægger op til? Vi tror ikke, at befolk-

[Peter Larsen.]

ningen ønsker denne hårde kurs, ønsker disse store indskrænkninger i rådighedsretten til jord og ejendom, indskrænkninger og bestemmelser, der vil skabe alt for mange vilkårlige afgørelser og vil indebære irritationsmomenter og usikkerhed — en usikkerhed, som kunne have været undgået. Men man har altså åbenbart behov for at føre disse lovforslag igennem og behov for stærke ord i mangel af bedre argumenter. Jeg tænker her på den udtalelse, den højtærede handelsminister fremsatte i kronikken i dagbladet Aktuelt i mandags, hvori han tydede oppositionens holdning derhen, at den viser, at vi — oppositionen — ønsker at sabotere. Hvad kan et mindretal gøre over for et flertal i denne sal? Vi har intet ønske om at sabotere, men når man bruger så stærke ord, vil jeg blot stiltørdigt minde om, at de, der bruger dem, stempler sig selv.

Flere ministre har i dag talt om en fortsat behandling i udvalgene. Jeg må sige, at det på os virker som sukkersød tale. Er der realiteter i det? Er disse udtalelser udtryk for en reel vilje til en virkelig forhandling? Vi synes, vi må have dette spørgsmål klaret, for også i politik gælder det, at man ikke alene i tale, men også i gerning må vise sin gode vilje.

Den højtærede landbrugsminister sagde, at man kun havde levnet ham 5 minutter til at sætte sig ind i vor skitse. Vi synes, at han nu skal have anledning til at få mere tid til overvejelse. På område efter område er der rejst tungtvejende saglige indvendinger mod regeringspartierne forslag, uden at disse indvendinger, hverken under den hidtidige udvalgsdrøftelse eller her i dag, er blevet afkræftet. En væsentlig del af oppositionens forhandlingsoplæg blev blankt afvist i udvalgene, uden at regeringsrepræsentanterne havde drøftet dem med deres ministerkolleger eller folketingsgrupper. Under hensyn hertil, og fordi vi finder, at lovforslagene ikke er modne til at gøres færdige ved en anden behandling, hvor man i virkeligheden gennem en afstemning låser lovforslagene principper fast, og fordi vi, inden dette sker, ønsker at give udvalgenes medlemmer adgang til en grundigere undersøgelse og overvejelse af vore forhandlingsoplæg og dermed tingets

medlemmer adgang til et bedre grundlag for stillingtagen, samt endelig fordi vi finder, at den hidtidige behandling af hele dette spørgsmål ikke opfylder de selvfølgeligelige krav til saglig forsvarlighed, som befolkningen med rette må kunne stille til lovgivningen på et så væsentligt område, skal jeg på venstres og det konservative folkepartis vegne i henhold til forretningsordenens § 7, stk. 6, foreslå, at lovforslagene behandling standses, og at de henvises til fornyet udvalgsbehandling, hvori må indgå de af de to partier fremsatte forhandlingsoplæg.

Formanden: Der er nu stillet forslag om, at lovforslagene behandling standses, og at de henvises til fornyet udvalgsbehandling. Der vil være at foretage afstemning herom.

Peter Larsens forslag
forkastedes med 91 stemmer mod 69.

Derefter genoptoges forhandlingen om lovforslagene.

Niels Eriksen: Jeg beklager meget, at regeringspartierne ikke ville stemme for vort forslag. Jeg synes, at der efter forhandling skulle være en vis mulighed for, at vi kunne nå til enighed om vigtige punkter; men det ønsker regeringen altså ikke. Jeg skal derfor, i betragtning af det sene tidspunkt, indskrænke mig til ganske få bemærkninger.

Jeg vil gerne takke landbrugsministeren, fordi ministeren her i tinget har givet tilsagn om at medvirke til, at vi får en decentralisering af jordlovenes administration. Jeg har gerne villet have det fastslået her, fordi det er et spørgsmål, der for mig er meget væsentligt. Den højtærede landbrugsminister kom med nogle udtalelser i anledning af mine betragtninger over landbokommissionen og organisationerne; hertil skal jeg sige, at det er rigtigt, at vi i landbokommissionen har fået oplysninger om, hvordan man havde praktiseret en sådan lovgivning i andre lande, og det anførte jeg også i min tale . . .

Formanden: Jeg henstiller, at man hører talerne i ro.

Niels Eriksen: ... og det er også rigtigt, at vi fra venstres og de konservatives side ikke ville tage stilling i landbokommissionen, men ønskede sagen henvist til markedsudvalget ud fra den naturlige betragtning, at vi i mit parti forventede at kunne få yderligere oplysninger om, hvordan man havde ordnet forholdene i andre lande. Ministeren erkendte, at spørgsmålet om at gøre forkøbsretten gældende for alle landbrug overhovedet ikke har været behandlet i landbokommissionen. Det synes jeg er utilbørligt: at træffe en så vidtgående beslutning uden overhovedet at spørge denne forsamling, som dog i disse spørgsmål skulle være den mest sagkyndige. Derfor finder jeg dette angribeligt.

Den højtærede justitsminister sagde, at det ikke var hensigten at socialisere Danmarks jord gennem anvendelse af forkøbsretten, og det kan jo være beroligende, men jeg vil dog gerne sige, at den bemyndigelse, landbrugsministeren her får, indebærer muligheden. Det er vel i virkeligheden den mest vidtgående bemyndigelse, der nogen sinde i dette ting er givet en minister.

Ellers vil jeg gerne sige til den højtærede minister, der mente at vide, hvordan jeg agtede at stemme om de forskellige lovforslag, at ministeren må have et usædvanlig stærkt syn, når han kan se, hvad der rører sig i min sjæl; men for at aflaste ministerens tankevirksomhed, skal jeg dog her sige, at jeg fortsat vil stemme imod hele dette lovkompleks, som jeg tror er til skade både for dansk landbrug og skadeligt for vor erhvervsmæssige udvikling i det hele taget.

Jacob Sørensen: Jeg vil gerne takke ministeren for den detaljerede gennemgang af de tanker, som vi i vor forhandlingskitse har gjort gældende med hensyn til tilbudspligten. Jeg er dog stadig væk uenig med den højtærede minister i konklusionen, idet jeg mener, at vore tanker kunne føre til en lovgivning, der fuldt ud ville give kommunerne det, de har brug for, og det på en sådan måde at kommunerne blev

stillet langt friere og mere tilfredsstillende. Jeg mener også stadig væk, at risikoen for høj pris er større ved forkøbsretsprincippet end efter vort forslag. Det tror jeg ud fra den forudsætning, at jeg regner med og er sikker på, at gennemførelsen af reglerne om tilbudspligt vil føre til, at de fleste handler, som kommunerne foretager med indkøb af jord, vil komme til at foregå på ganske normal måde. Efter at sælgeren har meddelt kommunen, at nu skal ejendommen sælges, vil det i de fleste tilfælde komme til normal handel mellem sælgeren og kommunen.

Men jeg forstår altså på den højtærede minister, at der ikke er grundlag for en fremtidig drøftelse ud fra de tanker, vi har gjort os, og det må vi så tage til efterretning.

Viggo Hauch: Ved den afstemning, som vi for et øjeblik siden afholdt her i tinget, synes jeg, visse ting blev klaret. Regeringspartierne har i dagens forhandling kredset meget om, i hvilket omfang den fredelige og saglige debat, der var ført fra oppositionspartiernes side, var udtryk for virkelig forhandlingsvenlighed, og i hvilket omfang de forudsætninger, som vi har stillet op i vore forhandlingskitser, var udtryk for ultimata til regeringen.

Nu har regeringen jo selv givet svaret, som viser, at det er ganske unødvendigt for regeringen at stille disse spørgsmål. Udvalgsarbejdet har — i hvert fald i det udvalg, jeg har haft med at gøre — klart vist, at de lovforslag, som den højtærede finansminister har fremsat for folkettinget, mangler adskilligt i tilbundsående undersøgelser, før det vil være rigtigt at gøre dem til lov. Vi har gerne villet medvirke til at prøve på i fællesskab at nå de mål, som der under tidligere forhandlinger fra begge sider er givet udtryk for at vi godt ville nå. Det har bevirket, at vi har ført vor tale på en sådan måde, at intet skulle forhindre os i under et udvalgsarbejde at komme hinanden nærmere. Men uanset at også rege-

[Viggo Hauch.]

ringens medlemmer har sat sordin på deres tale her i dag, viser deres stillingtagen til vort forslag om fortsat udvalgsbehandling, at det ikke har hjulpet meget. Jeg finder det beklageligt, fordi jeg tror, at det lovkompleks, som regeringen her forsøger at få vedtaget, og som regeringen selvfølgelig også kan få vedtaget med den spinkle majoritet, det har her i tinget . . . (*Statsministeren* [J. O. Krag]: 22 stemmers flertal!). Det interesserer mig meget, når jeg har den højtærede statsministers 1. maj-tale i tankerne, så her at bemærke, at den højtærede statsminister fryder sig over et flertal på 22. Det er udtryk for en stor smidighed, noget i retning af det, den højtærede landbrugsminister talte om for oppositionens vedkommende, at den højtærede statsminister kunne udtale sig om socialistisk folkeparti den 1. maj, som han gjorde, og så i dag fryde sig over den store majoritet i folketinget ved hjælp af socialistisk folkeparti.

Men jeg lægger ikke skjul på, at vi fra vor side har ønsket hidtil at tale mere om det, som kan forbinde os, end om det, som skiller os i den lovgivning, som regeringen har foreslået, og som, således som jeg sagde, er en indgribende lovgivning. Jeg tror, det er første gang i lang tid, at en så indgribende lovgivning i jordpolitikken, i skattepolitikken som den, der her er lagt op til, tvinges gennem folketinget uden bredere tilslutning end den, den tilsyneladende kan få, medmindre regeringen vil gøre alvor af de antydninger, der har været om fortsat udvalgsbehandling mellem anden og tredje behandling. Jeg er ikke sikker på, om ikke de love, der her eventuelt bliver vedtaget, ikke er mere indgribende i Danmarks erhvervsliv i den kommende tid, end regeringens medlemmer gør sig klart.

Jeg skal vende mig til et par bemærkninger, som den højtærede finansminister gjorde. Jeg anede ligesom et forbehold hos den højtærede finansminister. Efter at ministeren havde udtalt sig om, hvilke af vore forudsætninger han ville kunne gå ind for, så mærkede jeg et forbehold, da han talte om det, vi enedes om at skrive i betænkningen om grundstigningsskyld på landbrugsjord. Jeg vil ikke vanskeliggøre, at vi kan blive enige senere, men vil sige,

at det kom mig egentlig lidt overraskende, at den højtærede finansminister fandt anledning til her så klart og skarpt at sige, at hvis han ikke havde skullet tage dette hensyn til oppositionen, ville han have givet det en anden udformning. Jeg har ikke lagt skjul på, at det, der var oppositionens opfattelse, det, der var oppositionens forudsætning under omsforliget sidste år, var, at vi var én gang for alle færdige med spørgsmålet om grundstigningsskyld for landbrugs- og gartnerjord, og det vil fremdeles være vor opfattelse.

Finansministeren synes at mene — og det sagde han med den afvæbnende venlighed, som finansministeren ofte bruger — at vi ville bygge edderdun op om de store fortjenester ved spekulation i jord. Jeg vil gerne sige ganske klart og tydeligt, at det er ikke tilfældet, og det tror jeg også den højtærede finansminister ved. Der er kommet tilfælde frem, som også vi mener der må gøres noget over for.

Den højtærede finansminister synes også at mene, at når vi taler for særlige hensyn ved familiehandler, er det, fordi vi vil skaffe ejerne af familieejendomme fordele i begge ender af deres besiddelsestid. Det er ikke det, der er vor hensigt. Det, vi stræber efter, er ikke at give finansministeren mulighed for at beskatte folk på alle leder og kanter. Vi vil undgå urimeligheder, og derfor vil vi have en sikkerhedsmargen i loven, og vi vil ikke have en sikkerhedsmargen i en eventuel dispensationsmulighed for den højtærede finansminister eller andre ministre.

Der er tilsyneladende en principiel forskel på den høje regerings og på vor opfattelse af lovgivningen. Regeringen synes at mene, at man kan vedtage en lov, og så kan man altid lappe på den, hvis der opstår urimeligheder ud af den. Vi har jo haft fremme i udvalget adskillige urimeligheder, som er opstået af kapitalvindingsloven og også af grundstigningsskyldloven og andre love, der tidligere er vedtaget. Vi har påvist sådanne urimeligheder, og det skal erkendes, at den højtærede finansminister på visse punkter er gået ind på vor tankegang og har lovet at overveje lettelser i den retning, vi gerne vil have, men vi har den principielle opfattelse, at lovgivnings-

[Viggo Hauch.]

arbejdet er noget alvorligt, og vi skal derfor søge at indrette lovgivningen således, at urimelighederne ikke opstår. Dét vil jeg have lov til at fremhæve, at der i den lovgivning, som de to regeringspartier har gennemført, er spor, som skræmmer. Det er der ikke mindst i grundstigningsskyldlovgivningen. Den har udviklet sig til at blive noget andet end det, den var tænkt som, og den har udviklet sig til at blive næsten umulig at administrere. Det er derfor ikke tilfældigt, vi har rejst dette spørgsmål. Den højtærede finansminister behøver ikke at spørge, om det er et ultimatum. Vi har sat det som en forudsætning ved forhandlingen om en løsning af disse spørgsmål, og selvfølgelig enhver forudsætning er vi også rede til at forhandle om.

Men når den højtærede finansminister så taler om vort forslag om at beskytte flytninger og siger, at der ikke for ministeren foreligger konkrete eksempler på, at en sådan beskyttelse er nødvendig, vil jeg dertil gerne sige, at de skal nok komme, hvis den højtærede finansminister får sin lov gennemført, som den nu foreligger. Der skal lægges et nyt grundbeløb fast for kommende kapitalvindingsafgifter ved den 13. almindelige vurdering, og det skal ligge fast i fremtiden; så skal det nok vise sig, at vanskelighederne vil komme, og eksemplerne vil også komme. Det, der er vor betragtning, er, at man ikke skal beskatte en mand, hvis han sælger en ejendom og er i den situation, at han ikke får mere for den, end hvad genanskaffelsesværdien for en tilsvarende ejendom er; så mener vi at have sikkerhed for, at det ikke bliver en skat hverken på flytning eller på inflation, og derfor er det en af de ting, som vi håber og tror på at den højtærede finansminister vil være rede til at diskutere i det kommende udvalgsarbejde.

Der er en ting til, som jeg vil fremhæve i denne forbindelse, når vi skal tale om det, der skiller os, og det er dette, at regeringen eller den højtærede finansminister ved den måde, det hele er konstrueret på, stiller ejerne af fast ejendom over for et valg ved den 13. almindelige vurdering mellem ikke at kræve deres vurdering sat op og se en uvis fremtid i møde, for så vidt angår den kapitalvindingsskat, de kan komme af med,

eller også at bede om at få vurderingen forhøjet temmelig kraftigt og derved fordyre deres egne leveomkostninger med højere skatter på deres ejendom. Jeg beder nu alligevel endnu en gang den højtærede finansminister overveje disse ting, også i forbindelse med grundstigningsskylden, for jeg er ikke utilbøjelig til at tro, at den højtærede finansminister ved at få sine forslag ført igennem, som han har fremsat det; bl. a. vil komme til at ramme mange ganske almindelige mennesker, der sidder rundt om med deres ejendomme, hvor de har siddet i mange år, men på grund af grundstigningsskyld og den øvrige udvikling, kan de ikke blive på deres ejendom den dag, de går på pension; og en sådan udvikling kan vi fra vor side absolut ikke række hånd til.

Ib Thyregod: Jeg har kun et par enkelte bemærkninger dels til den højtærede kulturminister, dels til den højtærede justitsminister.

Den højtærede kulturminister nævnte naturfredningskommissionen og oplyste, at kommissionen skulle arbejde videre. Det havde i og for sig været ønskeligt, om kommissionen var fremkommet med et forslag til de erstatningsbestemmelser, som vi har diskuteret i dag. Var det således, at man havde indvendinger mod § 22, mener jeg, det havde været rimeligt, at man havde formuleret udkast til en ny erstatningsbestemmelse, men et sådant foreligger altså ikke. Lad mig i denne forbindelse sige, at det er naturligvis udmærket, at den højtærede kulturminister vil give dispensationer i den kommende tid for overgangstilfælde, men det er alligevel sikrere og bedre for os, når vi vedtager en sådan lov, at der findes ganske klare og bestemte, koncise regler for, hvorledes de enkelte tilfælde skal bedømmes. Her er det, erstatningsspørgsmålet kommer ind i billedet.

Den højtærede justitsminister nævnte en række tilfælde, også tilfælde, der var vedtaget under en venstregering, hvor der var foretaget indskrænkninger i ejendomsretten uden erstatning. Det er da ganske klart, at der foreligger tilfælde; f. eks. i den oprindelige naturfredningslov om skovbyggelinje og strandlinje og også i den

[Ib Thyregød.]

sidste naturfredningslov fra 1961, hvor man har fastsat sådanne almindelige indskrænkninger; det er ikke herom, diskussionen har stået. Men der er en væsentlig forskel på et sådant forbud mod byggeri i nærheden af skov eller strand o. lign. og et almindeligt for hele landet gældende forbud mod byggeri, medmindre der gives tilladelse til det. Det er navnlig farligt, hvis en sådan regel skal anvendes over for tilfælde, hvor en udvikling allerede er i gang, hvor der allerede er udstykket og solgt grunde til personer, som har købt dem med det formål at bygge el. lign. Det er de tilfælde, vi først og fremmest tænker på, og vi må jo så håbe, at vi kan finde frem til en rimelig løsning vedrørende disse spørgsmål mellem anden og tredje behandling.

Landsbyggeoven blev også nævnt. Dels findes der i landsbyggeoven erstatningsregler, dels er det således, at når venstre undlod at stemme for denne lov, var det i det hele taget på grundlag af visse principper, som landsbyggeoven indeholdt.

Må jeg så endelig sige om § 22 i naturfredningsloven, som vi jo har forespurgt de juridiske fakulteter om, at det er jo ikke denne bestemmelse isoleret og alene, det drejer sig om, men om denne bestemmelse i relation til de andre bestemmelser i byplanloven og byudviklingsloven, der nævnes. Det er disse bestemmelser set i sammenhæng, som vi har ønsket at få forelagt de juridiske fakulteter. Man har her opbygget en beskyttelse for de pågældende ejere, der rammes af byudviklingsplaner eller fredningsforanstaltninger eller byggeforbud, man har oparbejdet den gennem en række love efterhånden, vedtaget af et enigt folketing, og regeringen vil nu med ét slag ophæve disse beskyttelsesforanstaltninger, og vi mener, at det er et så vigtigt principielt spørgsmål, der her foreligger, at man må finde det rimeligt, at man først og fremmest får de juridiske fakulteters udtalelse om disse spørgsmål, således at man kan bedømme, om den lovgivning, der her søges gennemført, er i overensstemmelse med grundloven.

Jeg skal ikke her optage nogen længere diskussion med den højtærede justitsminister om dette spørgsmål. Jeg synes, det

vil være rigtigt at vente til tredje behandling, til de juridiske fakulteters udtalelser foreligger om disse spørgsmål; så vil man bedre kunne bedømme dem.

H. C. Tøft: Inden mine kommentarer til den afstemning, der for lidt siden fandt sted, har jeg et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Teichert, der i væsentlig grad må have misforstået min tale i formiddags, idet det ærede medlem her fra talerstolen for et øjeblik siden sagde, at jeg i formiddags i mit indlæg havde sagt, at det konservative folkeparti ikke ville sikre dansk jord for danske hænder.

Jeg vil derfor gerne citere af min egen tale, som det ærede medlem kan læse i fortrykket, når det foreligger, hvad jeg i formiddags sagde herom:

„Det konservative folkeparti har et selvfølgelig ønske om at bevare dansk jord for danske; ja, vi betragter det som en væsentlig opgave for os at sikre dette.“
Senere i min tale sagde jeg:

„Regeringspartierne satte sig fast på, at det, regeringen foreslog, skulle gennemføres, hvad enten det viste sig, at det var viist eller galt. Vore synspunkter ønskede man ikke at drøfte og gennearbejde, selv om man ud fra disse kunne sikre det, som både de og vi ville sikre: jorden for danske i videst muligt omfang.“

Jeg håber, at det hermed er sagt så tydeligt til det ærede medlem, at det ærede medlem herefter fuldt ud har opfattet, hvad der er det konservative folkepartis synspunkter.

Jeg har dernæst en enkelt bemærkning vedrørende bopælspligten til den højtærede landbrugsminister. Den højtærede landbrugsminister sagde, at bopælspligten var ikke vendt mod danske landmænd, og det har jeg heller aldrig haft opfattelsen af. De landmænd, som bor på landet, har jo fri adgang til, når de bor på en landbrugsbedrift, at erhverve en landbrugsejendom, fordi de opfylder bopælskravet. Men når den højtærede minister hævder, at når bopælspligten indføres, er det ikke for at genere danske landmænd, så fremførte jeg jo i formiddags, at hvis en landmand havde været ved landbrugserhvervet i 20 år, men var flyttet ind til byen, men måske fordi han var blevet bedre økonomisk stillet,

[H. C. Toft.]

igen ønskede at erhverve en landbrugsejendom i sin hjemegn i Jylland, så forlanger den højtærede minister i sit ændringsforslag, at han skal tage bopæl derpå, medens den unge mand, der kun havde været ved landbruget fra sit 14. til sit 17. år og dertil på et 5 måneders landbrugskursus, havde fri adgang til at erhverve landbrugsejendom uden at opfylde bopælspligten. Derudover tilføjede jeg, at ca. halvdelen, måske over halvdelen, af alle danske landbrugere i dag ikke har været på landbrugsskole, og hvis de flyttede fra erhvervet i ganske kort tid, et år eller to, skulle de, hvis de vil erhverve en landbrugsejendom igen, opfylde bopælspligten. I modsætning hertil gjorde jeg den højtærede landbrugsminister opmærksom på — og jeg fik ingen benægtelse af det — kunne en hollandsk købmand, der i sin ungdom havde været 3 år ved landbruget og 5 måneder på landbrugsskole og nu boede i Amsterdam, efter forslaget få lov til at erhverve en landbrugsejendom uden at opfylde bopælspligten. Jeg synes, det er en dårlig, en ringe behandling af danske, der gennem 20 år har været i praktisk arbejde ved landbruget, i forhold til den hollandske købmand, der ikke har tilknytning til Danmark.

Jeg vil dernæst sige, at selve forslagene, som de nu foreligger fra regeringen, kan vi ikke medvirke til. Jeg vil tilføje, at de ændringsforslag, der er stillet, vil vi heller ikke medvirke til, hvis de kommer til afstemning her i salen.

Må jeg dernæst om forslagene behandling have lov til at sige, at når den højtærede landbrugsminister sagde, at de havde været til behandling i landbokommissionen, så er det for det første ikke rigtigt, når det drejer sig om statshusmandslovsforslaget og lovsforslaget om forkøbsret; de har ikke været drøftet i landbokommissionen. Og må jeg dernæst tilføje, at når den højtærede landbrugsminister siger, at venstre og det konservative folkeparti ikke kunne tage standpunkt i kommissionen, så er det rigtigt. Hvorfor, højtærede landbrugsminister? Fordi vi opfylder de aftaler, vi træffer med regeringen. I sommerens økonomisk-politiske forlig var der den aftale, at spørgsmålet vedrørende jordlovgivningen i forbindelse

med vor indtræden i fællesmarkedet skulle drøftes og forhandles i markedsudvalget. Det ville da være urimeligt, om jeg som en enkelt repræsentant for det konservative folkeparti også i landbokommissionen skulle tage stilling, når vi havde truffet denne aftale. Selvfølgelig holder vi vore aftaler. Derfor var det rigtigt, at der blev ført forhandlinger i markedsudvalget.

Så hævder den højtærede landbrugsminister, at vi fremsatte ønske i markedsudvalget om, at forslagene skulle fremsættes fra regeringens side i folketinget. Jeg tror, den højtærede landbrugsminister har glemt, hvordan forløbet var. I det pågældende møde i markedsudvalget var jeg selv til stede, og jeg husker selv tydeligt, hvordan den højtærede statsminister gjorde op, at nu havde man fået belyst en masse spørgsmål, drøftet mange problemer, men der var ikke fra nogen side kommet bestemte tanker frem om, i hvilken retning det skulle gå, og den højtærede statsminister sagde, at det ville være fornuftigst, at der nu udarbejdedes forslag, som regeringen fremkom med. Vi tiltrådte denne tankegang, mente, det var den rigtige måde, fra oppositionspartiernes side. Inden jeg gik på denne talerstol, har jeg spurgt andre markedsudvalgsmedlemmer, om det ikke var rigtigt, sådan som jeg har refereret, og jeg har fået bekræftet, at det var et fælles ønske, en fælles aftale i markedsudvalget, at regeringen skulle fremsætte lovforslagene her i folketinget.

Derefter bebrejdede den højtærede landbrugsminister os, at vi ikke var fremkommet med vore synspunkter på et tidligere tidspunkt, at vi ikke var fremkommet med det, der er fremlagt som forhandlingsgrundlag, på et tidligere tidspunkt. Det må da være fremgået af min tale i formiddags, at det, vi tilstræbte og ønskede, det var, hvis regeringen kom med ændringsforslag til de lovforslag, der var fremsat, at vi så ved forhandling kunne nå til bred enighed her i folketinget om den jordlovgivning, der skulle være nødvendig. Da vi fik ændringsforslagene, kunne vi konstatere, at her var ingen muligheder. Hvis regeringen fastholdt den linje, den havde tilrettelagt ved lovgivningen, havde vi ingen mulighed for at påvirke regeringen i en sådan grad over mod vore synspunkter, at der var

[H. C. Toff.]

mulighed for at finde frem til en enighed.

Vi fremlagde så — for på ny at søge at få forhandlinger i gang — vor forhandlingsskitse, en skitse, der blev udleveret til udvalgets medlemmer i det møde, hvor de tre højtærede minister var til stede; men når landbrugsministeren i dag siger, at vi forlangte, at den højtærede minister på 5 minutter skulle tage stilling, så er det ganske forkert. Jeg ved godt; at det ikke er almindeligt, at man refererer gangen i udvalgsarbejdet, men når den højtærede landbrugsminister har givet sig i lag med denne opgave og påstår, at vi har forlangt, at der i løbet af 5 minutter skulle gives besked, så er det ganske urigtigt. Forholdet var dette, at under udvalgsarbejdet fremlagde vi skitsen, medens ministeren var til stede. Udvalgets formand, det ærede medlem hr. Carl Petersen, sagde: vi kender jo ikke disse forslag; vi må hellere lave en pause på 5 minutter, så vi kan sættes os ind i dem, læse dem. Derefter skete der det, at den ærede formand for udvalget gav den højtærede landbrugsminister ordet, hvorpå denne kommenterede skitsen, således som jeg har refereret det i formiddags. Vi har ikke forlangt, højtærede landbrugsminister, at en afgørelse og udtalelse om det skulle fremkomme på 5 minutter. Tværtimod havde vi da håbet, at den højtærede landbrugsminister villé nøje undersøge og overveje, om der ikke her var et grundlag for senere at kunne finde frem til en fællesløsning for de fire gamle partiers vedkommende her i folketingssalen.

Jeg har med dette prøvet på at referere gangen i udvalgsarbejdet, prøvet på at trække op, hvordan vi har været med i forhandlingerne, hvilke synspunkter vi har draget frem. Men når jeg så kommer til det, som skete for et øjeblik siden her i salen, hvor man nu nedstemte forslaget om, at man også skulle forhandle om vor skitse, afbryde anden behandling og viderebehandle også vor skitse, vore tanker som arbejdsgrundlag, må jeg sige til den højtærede statsminister og også til de øvrige medlemmer af regeringen, at inden de begiver sig ud på rejse, efter at folketinget er hjemsendt, ud for at holde grundlovstaler, vil jeg bede dem om at sætte sig lidt ind i, hvad et fremtrædende tidligere medlem og

statsminister har sagt, da vi behandlede grundloven her i 1953, hvor han understregede vigtigheden af, at man, når man nu afskaffede landstinget, skulle give lejlighed til og mulighed for en grundig udvalgsbehandling til en gennemprøvelse af alle de tanker, der kunne føres frem. Den måde, som regeringen her har behandlet oppositionen på — og partiet de uafhængige har tilsluttet sig vore synspunkter — behandlet 77 medlemmer af folketinget på, hvor man overhovedet ikke vil drøtte de spørgsmål, de tanker, vi har fremlagt, viser, at regeringen mener, den har en sådan magtfuldkommenhed, at den tror at kunne overgå selv de bedste kræfter i vort land.

Når regeringen har afvist os, når regeringen ikke vil forhandle med os, mener jeg ikke, det er i den folkestyrets ånd, som dette folketing skal arbejde i, og derfor er det jeg beder den højtærede statsminister og andre, inden de holder grundlovstaler, om at læse, hvad nu afdøde statsminister Hans Hedtoft sagde ved grundlovens behandling her i folketinget.

Niels Ravn: Jeg stillede i min tale i formiddags en lang række spørgsmål til de højtærede ministre, hvor jeg bad om at få oplysninger om uklarheder og uoverensstemmelser i de lovforslag, vi nu skal gennemføre. Jeg konstaterer, at jeg ikke har fået noget svar på de af mig rejste spørgsmål. Intet understreger vel klarere, hvor berettiget den afstemning var, vi foretog for lidt siden om, at disse forslag blev vist tilbage til fornyet grundig udvalgsbehandling, for den slags ting kan nu engang ikke opklares under en debat her i det høje ting.

Når dette er sagt, har jeg derfor kun ganske få bemærkninger til det, de højtærede ministre fremførte over for, hvad jeg tidligere har sagt.

Den højtærede landbrugsminister fremkom med en udtalelse om, at administrationen jo havde kunnet klare problemerne gennem snart mange år. Det er rigtigt, højtærede ministre, men det er jo ikke de love, vi nu står i færd med at gennemføre, man har skullet administrere ud fra; det er de indtil nu gældende love. Ingen har benægtet, at det var muligt at administrere ud fra dem. Det, jeg har benægtet, er — og det gør jeg fortsat — at det vil være muligt

[Niels Ravn.]

at administrere ud fra de love, vi nu står i færd med at gennemføre, i hvert fald med den udformning, forkøbsretsparagrafferne har i øjeblikket.

Så siger den højtærede landbrugsminister til mig og henviser i denne forbindelse til, at jeg er medlem af statens jordlovsudvalg og derfor bør vide besked, at tilbudspligten ikke kan administreres. Ja, jeg kan svare som medlem af statens jordlovsudvalg. Jeg indrømmer, det er sjældent, vi får tilbud. Det normale er, at det er forkøbsretten, vi skal ud og tage stilling til, hvor der er afsluttet en handel, hvor der foreligger et betinget skøde, der kun mangler jordlovsudvalgets afkald. Men det hænder dog, og det er også hændt i min tid, at vi kommer ud for tilbud, og det har i hvert fald indtil nu været muligt også at administrere, når det er disse tilbud, det drejer sig om. Jeg har selv været ude for det for ikke så længe siden. Så kan vi diskutere kriterierne for disse tilbud, men det er igen noget, der egner sig bedst til udvalgsbehandling, hvorledes de skal udformes.

Jeg vender mig så til den højtærede indenrigsminister, fra hvem vi i hvert fald fik fastslået, at den højtærede minister nu har opdaget, hvad det egentlig er vi vil, at også vi vil klare jordbehovet for kommunerne, at også vi ønsker grundspekulationen bremset.

Det var det positive, jeg fik ud af den højtærede indenrigsministers indlæg. Så kom den højtærede minister med en række detaljspørgsmål: om det skulle være 6.000 m² eller andet o. s. v. o. s. v. Ja men igen, højtærede minister, alt sammen ting, der ikke skal afgøres ved drøftelse her i salen, men ved udvalgsforhandlinger og udvalgsdrøftelser, hvis man virkelig for alvor ønsker at deltage i sådanne drøftelser, men det er det, det har skortet på indtil nu.

Enkelte ting vil jeg dog gerne protestere imod, og det er, når den højtærede indenrigsminister hævder, at den af os foreslåede tilbudspligt vil fordyre jorden for kommunerne. Den vil i hvert fald ikke fordyre jorden i højere grad, end forkøbsretten vil gøre det, og jeg tror endda i mindre grad. Jeg har mange gange været ude for i min praksis i jordlovsudvalget under den nu gældende forkøbsret at kunne konstatere,

at man måske går en tak højere op med den aftalte pris for at undgå, at der gøres forkøbsret gældende. Noget sådan vil også ske, hvis forkøbsretten overlades til kommunerne, så det med fordyrelse af priserne, højtærede minister, vil forekomme i mindst lige så høj grad under forkøbsretten som under den af os skitserede tilbudspligt.

Ja, så var der spørgsmålet om, hvad en væsentlig lavere pris betyder o. s. v. o. s. v. Det, siger ministeren, havde vi tanget i udvalget, og det er rigtigt; det er igen detailproblemer, som jeg ikke skal komme ind på her.

Ministeren sagde dernæst, at tilbudspligten ville betyde væsentlig større administration end forkøbsretten. Hertil vil jeg sige: ikke den af os foreslåede tilbudspligt, der kun skal gælde i byudviklingsområderne, medens generel forkøbsret, der praktisk taget kommer til at omfatte hele landet, vil i sandhed komme til at betyde en stærkt forøget administration.

Så har jeg kun én bemærkning til sidst til den højtærede indenrigsminister, der sluttede med at sige, at under de vilkår, regeringens forslag bød befolkningen, var det to frie mænd, der kom til at handle. Hvad er nu disse to frie mænds situation under den af regeringen foreslåede forkøbsret? Det er en sælger, der handler uden at vide, om han har solgt, det er en sælger, der handler uden at vide, til hvilken pris han har solgt, og det er på den anden side en køber, der køber uden at vide, om han har købt, før enten staten eller kommunen har udtalt sig. Det er det, den højtærede indenrigsminister kalder to frie mænd. Jeg synes, det er det stik modsatte. Jeg ved meget vel, at den af os foreslåede tilbudspligt for byudviklingsområderne også vil betyde en vis indskrænkning i dispositionsfriheden; men det er intet i sammenligning med det, der her vil ske. Ingen afviser, at skal disse ting klares, kan det blive nødvendigt på visse områder med indskrænkninger i dispositionsfriheden; men regeringsforslagene betyder usikkerhed med hensyn til ejendomsretten, betyder, at disse to frie mænd, som ministeren taler så smukt om, er det stik modsatte, de er ufrie, de aner intet om, hvad de går ind til.

Vi ønsker disse problemer løst, både med at skaffe jord i udviklingsområderne og

[Niels Ravn.]

med at bremse grundspekulationen. Men vi gør det modsat regeringen på en sådan måde, at det i så vid udstrækning som muligt fortsat kan være sådan her i landet, at når der handles, er det virkelig to frie mænd, der handler.

Thestrup: I anledning af de udtalelser, som den højtærede minister for kulturelle anliggender fremsatte, vil jeg gerne komme med nogle bemærkninger.

Jeg er ikke uenig med den højtærede minister i, at planlægningsorganer er nødvendige. Det, der er det betænkelige ved det forslag, der her foreligger, er, at man flytter meget vigtige afgørelser over fra fredningsnævnene og overfredningsnævnet med de judicielle garantier, der er i disse, til planlægningsudvalgene og regeringen og således helt stryger det judicielle element. Planlægningsudvalgene bør have planlægningen som deres formål, men ved de meget vigtige afgørelser mellem borgerne og statsmagten bør der være de fornødne judicielle garantier.

Jeg vil også gerne bemærke, at det nu ikke er i alle planlægningsudvalgene, at de kommunale repræsentanter er i flertal over for embedsmændene. Efter den fortegnelse, vi har fået, er de det, for at nævne nogle eksempler, ikke i Holbæk amt, ikke i Maribo amt og ikke på Bornholm.

Den fremlagte skitse er kun en skitse. Det er tanker og principperne deri, der interesserer os, og det, der her navnlig har min interesse, er, at den henfører fredningen af de rekreative grunde til en landsplanlægningslov, men holder den egentlige fredning, den fredning, vi har kendt siden 1917, i naturfredningsloven.

Den højtærede justitsminister nævnte over for mig en række lovbestemmelser, hvor han mente, at indgrebet i ejendomsretten var større end her, uden at der blev givet erstatning. Jeg erkender, at ved skovforordningen af 1805 var der i alt fald et meget vidtgående indgreb, men som det blev sagt af en afbyrder — jeg tror, det var det ærede medlem hr. Poul Møller — var det jo under enevælden, det skete, da fandtes der ingen virkelig ejendomsretsbeskyttelse, da eksisterede grundlovens ejendomsretsparagraf jo ikke. Men jeg er også

klar over, at der i en række love før 1949, da spørgsmålet blev rejst her i dette ting om de erstatningsfrie reguleringer, var en række vidtgående indgreb i ejendomsretten, uden at der bliver givet erstatning derfor.

Derimod synes jeg jo nok, at den højtærede minister, hvad landsbyggeovens §§ 5 og 20 angår, ligesom, jeg havde nær sagt, havde undgået at høre, hvad jeg sagde ved første behandling. Jeg mener nemlig, at jeg meget nøje gjorde rede for, at for disse to indgrebs vedkommende var der tale om indgreb, der ikke nær i styrke og ikke nær i omfang kan stilles ved siden af det indgreb, der her er tale om. Dette er min opfattelse; jeg har godtgjort, at det er sådan, og jeg vil bede den højtærede minister læse mit første indlæg, så vil jeg tro, at den højtærede minister vil give mig ret i, at det indgreb, der her foretages, er langt, langt mere vidtgående end de indgreb, der er tale om i landsbyggeoven.

Jeg nævnte i mit første indlæg, at jeg erkender berettigelsen og nødvendigheden af de erstatningsfrie reguleringer, men jeg vil rigtignok samtidig pege på, hvor vigtigt det er, at vi ikke går for vidt med disse reguleringer. Der er i de senere år skrevet to store juridiske værker om de erstatningsfrie reguleringer, og jeg beder om tilladelse til at citere et lille stykke fra hvert af disse to værker, der i øvrigt har et vidt forskelligt syn på de erstatningsfrie reguleringer. Det ene værk er professor, dr. jur. Poul Meyers bog „Ejendomsretten i støbeskeen“, og jeg tillader mig at citere en passus fra pagina 104. Han skriver her:

„Hvad der i den juridiske videnskab var en med forsigtig træk tegnet teori om pålæg af rådighedsindskrænkninger uden erstatning, er i de ministerielle bemærkninger til lovforslagene og endnu mere i udtalelser på rigsdagen og i udvalgene blevet til en håndfast og unananceret regel om lovgivningsmagtens adgang til at pålægge grundejerne rådighedsindskrænkninger uden at yde dem erstatning.“

Det næste værk, jeg vil citere en udtalelse fra, er Egon Larsens bog „Erstatningsfrie reguleringer“. Han skriver her i undersøgelsens konklusion på pagina 388:

„Ejendomsretten er nok til en vis grad

[Thestrup.]

i støbeskeen, men dog kun i den forstand, at dens funktioner vel må tilpasses de ændringer i samfundets forhold, som de vekslende tider måtte medføre, men dog kun så langt, som dens grundprincipper om individuel rådighedsudfoldelse og individuel indehavelse af kapital og produktionsmidler, der ifølge loven går over til slægten, ikke udslukkes eller gøres betydningsløse, og endvidere kun så langt, som der ikke direkte eller indirekte fremtvinges afståelse af den ejendomsretsbeskyttede genstand uden fuld erstatning.“

Begge disse udtalelser må, forekommer det mig, på det bestemtteste opfordre os til forsigtighed, når talen er om indgreb i ejendomsretten. Jeg synes ikke, at denne forsigtighed er udvist her, tværtimod.

Vi er med hensyn til naturfredningslovgivningen stort set enige om formålene. Vi vil såvel som regeringen beskytte det danske landskab mod planløs bebyggelse. Vi vil såvel som regeringen hindre spekulanter i at udnytte disse værdier, men vi vil samtidig værne om ejendomsretten og dermed om de almindelige ejere af jord, der aldrig nogen sinde har tænkt på at spekulere.

Haunstrup Clemmensen: Først vil jeg takke den højtærede finansminister for hans velvillige indstilling til det, jeg i mit første indlæg kaldte den investeringsfjendske bestemmelse vedrørende omvurdering ved tilbygninger på over 5.000 kr. Jeg forstod, at den højtærede minister ville være villig til at tage det op næste år forud for den 13. almindelige vurdering. Jeg havde blot håbet — det kunne udmærket have været nået — at man ville gøre det allerede nu forud for omvurderingen i efteråret 1963, så nye uretfærdigheder og uligheder ikke blev begået. Jeg havde altså på dette område håbet, at den højtærede finansminister havde været noget hurtigere.

Jeg takker også den højtærede finansminister for udtalelserne vedrørende den kritisk forenklende gennemgang, ligesom jeg var meget glad for at høre, at den højtærede minister var helt enig i, at en forenkling var tiltrængt. Jeg forstod, at ministeren ikke var helt klar over formen, men at det var spørgsmålet om en arbejdsgruppe, der foresvævede den højtærede minister. Vi har i vort forhandlingsoplæg brugt udtrykket „hurtigt arbejdede ekspertudvalg“, så den helt store uenighed er der altså heller ikke her. Var det dog ikke muligt, at den højtærede minister nu kunne få arbejdsgruppen nedsat til at arbejde? Allerede i oktober 1962 viste den højtærede minister jo velvilje over for denne tanke. Under første behandling af disse forslag vistes der velvilje. Nu er det ikke kun velvilje, vi har brug for, men selve gennemførelsen af beslutningen om at nedsætte dette udvalg. Jeg mener altså, at den højtærede minister også her kunne have været noget hurtigere. Må jeg have lov til at tilføje, at for meget og for lidt kan fordærve alt. Fordi man på et og andet område mener, at den højtærede minister ikke er for hurtig, behøver der ikke være tilløb til ligefrem at afvise realitetsforhandling om oppositionens forslag. Det var oprigtig talt det, vi var lidt skuffede over.

Jeg lyttede naturligvis også med stor interesse til den højtærede ministers udtalelser vedrørende mulighederne for at pålægge afgift for danske borgere, der rejser til udlandet. Jeg forstod, at disse bestræbelser ville indgå i regeringens forestående mere generelle oplæg vedrørende vor skatte-lovgivning. Det bliver interessant at se dette oplæg, og meddelelsen om, at et sådant oplæg er forestående, gør det lettere at forstå, at det radikale landsmøde netop på de skattemæssige felter har vist stor forståelse for det andet og unægtelig større regeringspartis synspunkter.

Endelig gjorde den højtærede minister nogle betragtninger gældende vedrørende de forskellige punkter i vort oplæg, idet

[Haustrup Clemmensen.]

ministeren understregede, at han vægrede sig ved at tro, at betingelserne var stillet for at vanskeliggøre forhandlingerne. Det var overordentligt elskværdigt af den højtærede minister at vægre sig derved. Jeg må måske lidt mere generelt have lov til at sige, at den højtærede minister altid trygt kan regne med, at de 2 store oppositionspartier er næste lige så redelige i deres oplæg, som den højtærede minister selv mener at socialdemokratiet er på disse områder. Det vil måske også være muligt for den højtærede finansminister netop med denne mentalitet og på denne baggrund ligesom at understrege — også over for det ærede medlem hr. Teichert — at også på nationale områder kunne næsten andre partier i denne sál være næsten lige så nationale som socialdemokratiet.

Til sidst spurgte den højtærede finansminister, om de synspunkter, oppositionen var fremkommet med i udvalget, var udtryk for et urokkeligt, ufravigeligt ultimatum. Det var temmelig meget på en gang. Den højtærede minister sagde, at det ville være interessant at høre vort svar, for det ville sige lidt om hvor store anstrengelser regeringspartierne skulle lægge i forhandlingerne. Jeg vil gerne understrege, at det var et redeligt forhandlingsoplæg, og den højtærede minister kunne derfor ganske roligt have vist netop store anstrengelser i disse forhandlinger, ja, overhovedet være gået ind i forhandlingerne. Det konservative folkeparti er stadig skuffet over, at disse store anstrengelser ikke er blevet vist fra den højtærede ministers eller regeringspartiernes side.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg havde ikke tænkt at ville tage del i denne debat, men flere bemærkninger, især fra de ærede medlemmer hr. Viggo Hauch og hr. H. C. Toft, kalder mig frem.

Vedrørende den afstemning, vi havde for lidt siden, kan jeg naturligvis godt forstå, at man fra VK-side ikke syntes om den. Jeg kan godt forstå, at man ikke syntes om den kendsgerning, at der i denne sal var et flertal på 22 stemmer imod forslaget om en ny udsættelse, en ny forsinkelse, en ny forhaling. Jeg kan også godt forstå, at man har villet kommentere denne afstemning på forskellig

vis, men man kan da i hvert fald ikke hævde, at flertallet var spinkelt. Det er da en umulighed. Det er lige så umuligt, at hævde, at den omstændighed, at socialistisk folkepartis stemmer indgik i afstemningen mod VK-forslaget skulle stride mod min udtalelse i Fælledparken. På 1. maj dagen i Fælledparken udtalte jeg — jeg citerer efter hukommelsen — at man ikke skulle spekulere i, at socialdemokratiet ville samarbejde med socialistisk folkeparti, et parti, vi opfatter som et splittelsesp parti. Jeg vil gerne gentage den udtalelse her og sige, at den vedvarende står fast. Men selvfølgelig stemte socialistisk folkeparti her. (*Poul Sørensen:* Det var en forbrødring!). Ja, det minder nemlig om en tidligere begivenhed her i tinget, hvor venstre og det konservative folkeparti med stor fryd indkasserede SF-stemmer mod helhedsløsningen (*Poul Sørensen:* Hvad betegnede statsministeren det som den gang?). Jeg takker for afbrydelsen. Den gang måtte jeg holde mig til den storartede og livlige politiske reportage som Berlingske Tidende bragte. Det var den, jeg referede til i den betegnelse, jeg anvendte.

Jeg har lyst til at gøre endnu en kommentar til den afstemning, vi havde her. Det var lidt af en politisk manøvre. Nu er vi i den lyse del af året; vi nærmer os de allerlængste og lyseste dage, og selv så sent på eftermiddagen, som vi er nu her i dag, er sådan en manøvre gennemskuelig. Meningen var, at nu skulle det pludselig se ud, som om regeringspartierne overhovedet ikke ville forhandle, som om vi uden forhandling af nogen art afviste denne meget omtalte skitse. Det strider totalt mod kendsgerningerne. Vi har forsøgt næsten gennem et år at komme i forhandling med de to ærede oppositionspartier på højre side i salen om disse ting. Jeg fremdrog dem personligt under omsforliget i fjor og foreslog, at vi omgående nedsatte et fælles udvalg til behandling af jordproblemerne.

Hvad svar fik jeg? Jeg fik det svar, at det kunne man gøre i markedsudvalget. All right, i mellemtiden udførte vi et stort internt arbejde inden for regeringen og med embedsmændene, fik problemerne gennemarbejdet, havde nogle af dem til behandling i naturfredningskommissionen, andre til behandling i landbokommissio-

[Statsministeren.]

nen. I begge tilfælde var de politiske partier repræsenteret og havde lejlighed til at gøre deres bemærkninger, deres modforslag, og bygge deres eventuelle skitser op. Herefter tog vi i november-december måned en meget langvarig, meget omhyggelig behandling i markedsudvalget. Vi havde mødedage i serier, to dage i træk, for at man kunne benytte det, man havde fået klarlagt den ene dag, til umiddelbart at gå videre dermed den næste dag.

Og hvad var formålet med denne behandling? Formålet for regeringspartierne var at komme i forhandling med oppositionen. Formålet var at kalde oppositionens positive kræfter frem, for at vi kunne opnå en fælles løsning på disse samfundsvigtige ting. Hvad mødte vi? Spørgsmål, nye spørgsmål, forsøg på stadig at udsætte tingene, negativitet, ingen positiv imødekommehed. Derfor endte disse meget omhyggelige og fra vor side meget oprigtige forhandlingsforsøg med, at vi desværre måtte konstatere, at til trods for disse lange møjsommelige timers hårde arbejde havde standpunkterne ikke kunne bøjes så meget sammen, at vi kunne stille forslag i fællesskab.

Derefter sagde vi: så er der ikke andet for, end at regeringen må udarbejde sine egne forslag, fremlægge dem hurtigst muligt i folketinget og så håbe på, at man derefter i folketingsudvalget kan få en forhandling og et forlig og opnå enighed. Det handlede vi efter. Vi fremsatte vore lovforslag hurtigt efter jul, jeg tror den 23. januar, og derefter kunne udvalgsarbejdet meget hurtigt komme i gang. Men hvem kom til os, hvem pressede regeringspartierne for at få en udsættelse af første behandling? Hvem ønskede første behandling udsat til efter Nordisk Råd? Det gjorde de to borgerlige oppositionspartier. Man skal aldrig presse et spørgsmål frem om, hvorvidt en første behandling skal falde på det ene eller det andet tidspunkt. Vi ville nødig ved at presse sagen frem gøre noget, der kunne bevirke, at forligs- og forhandlingsmulighederne blev mindre. Vi ønskede forhandling. Vi ønskede forlig om disse ting.

Så kom førstebehandlingen. Derefter

har vi set, at man ganske konsekvent i udvalget har ført en forhalingspolitik, formentlig i det håb, at kunne man bringe disse forslag i uigennemført stand hen på kanten af folketingsårets afslutning eller af sommerferien begyndelse, ville regeringen måske køre træt. Så havde man opnået det, man egentlig ville og sigtede imod, nemlig at hindre disse lovforslags gennemførelse.

Heroverfor måtte vi holde fast på, at de skulle gennemføres. Men vi har ikke indtaget noget ultimativt standpunkt. Ministrene har i udvalgene været uhyre lyd-høre over for, hvad oppositionen har sagt. Der har også her fra adskillige af oppositionens ordførere lydt anerkendende ord over for de imødekommende ændringsforslag, som ministrene selv er mødt med. Det er klart: var oppositionen kommet med dem, havde den fået æren for dem, men vi har selv søgt at tilpasse lovforslagene, så de kunne danne basis for et endeligt forlig om tingene. Det er altså udeblevet, og i stedet for har man valgt i aller allersidste øjeblik — for ikke at få det prædikat på sig, at man ikke havde noget alternativ, at man ikke selv havde noget positivt forslag — at fremlægge en skitse.

Nu siger det ærede medlem hr. H. C. Toft, at den er, jeg tror, han brugte det udtryk, udarbejdet af de bedste kræfter i vort land. Jeg gad nok vide, hvem det er, for når man kalder det en skitse, er det netop i erkendelse af, at den ikke er sådan fuldt gennemarbejdet. Jeg tror i og for sig, man ville erkende, at enkelte dele af den næppe kunne lade sig administrere. Man vil vel også erkende, at de borgerlige partiers forslag slet ikke kan varetage ønsket om at skabe en national beskyttelse for dansk ejendomsret til jorden i tilfælde af markedstilslutningen, og overhovedet er der vel parter af den, der er en lille smule hjælpeløse.

Men vi har da ikke afvist behandlingen af skitsen. Det har vi heller ikke gjort ved den afstemning, der fandt sted her for lidt siden. Det var en manøvre, og jeg har ikke noget imod, at man laver manøvrer, men som sagt, vi er i den lyse del af året. Vi ved alle sammen, at når anden behandling er slut, kommer der en ny udvalgsbehandling

[Statsministeren.]

inden tredje behandling, og her kan man på ganske normal vis tage skitsen op til fortsat behandling og drøftelse.

Jeg vil mene, at efter at disse problemer i den ene eller den anden relation har været til behandling i over et år, lovforslagene har foreligget her i fire måneder, og for tre lovforslags vedkommende har man endog udskudt behandlingen, så at den afsluttende stillingtagen først finder sted i september måned, er der på denne vis skabt fuld forsvarlig tid til behandling og forhandling vedrørende disse samfundsvigtige problemer, og jeg går ud fra, at de ærede oppositionspartier på vel overvejet vis har benyttet sig af denne gode tid, der har været, i det omfang de har haft ønske om det.

Poul Møller: Når jeg har bedt om ordet nu, skyldes det blandt andet, at den højtærede statsminister tog ordet på et tidspunkt, hvor mit partis ordførere har opbrugt deres taletid og derfor kun har korte bemærkninger til at besvare den højtærede statsministers udtalelser her. Den højtærede statsminister sagde, at nu havde man forsøgt gennem næsten et år. Nu er det jo således — det fremgår af det materiale, vi har her i tinget — at det var den 15. november i fjor, den højtærede statsminister gav en redegørelse for sin opfattelse af disse problemer i markedsudvalget, så vi kan altså halvere året i hvert fald med hensyn til, hvornår oppositionen kunne få lejlighed til at høre noget om regeringens stilling. Den højtærede statsminister havde vel ikke regnet med, at vi under omsforhandlingerne også skulle løse jordspørgsmålet. Det var vel rimeligt, at vi sagde: det må vi dog se på først. Omsen kunne vel ikke vente, indtil jordspørgsmålet var løst; det har vel ikke været den højtærede statsministers opfattelse dengang.

Nu hævder den højtærede statsminister, at han har haft en meget oprigtig forhandlingsvilje. Det vil nu vise sig i de kommende dage. Men det er ærligt talt trist, at den højtærede statsminister giver udtryk for det på et tidspunkt, hvor der kun er 4 mødedage for udvalgene at arbejde i, hvis arbejdet skal gøre færdigt

inden pinse. Den højtærede statsminister bebrejder oppositionen, at den ikke er kommet 8 eller 14 dage før med sine tanker og skitser; men den højtærede statsminister må ikke glemme, at udvalgsarbejdet begyndte den 1. april, vi fik de sidste svar den 7. maj fra den højtærede justitsminister, og vi kom med vore forslag den 9. maj. Men alt det kan diskuteres, og jeg tror, det vil hænge mange, mange langt ud af halsen at høre disse diskussioner om, hvorvidt ændringsforslagene skulle være kommet 8, 10 eller 14 dage før.

Når der imidlertid foreligger en forhandlingsskitse fra oppositionen og der er en forhandlingsvillig regering, som statsministeren siger der er, tror jeg det indtryk vil blive hængende, at man ikke kan forstå, at denne forhandlingsvilje så ikke gav sig praktiske udslag. Når der forelå en forhandlingskitse med tilbud om løsning af visse af de centrale problemer: frigørelsesafgift i stedet for finansministerens kapitalvindingsafgift, forsøg på en løsning af de markedspolitiske problemer, af det nationale værn, af spørgsmålet om at skaffe kommunerne jord til en udvikling af byområderne, vil til syvende og sidst dette indtryk blive hængende, efter at hele denne jordlovsdiskussion er afsluttet og lovgivningen skal praktiseres og der kommer vanskeligheder ude omkring i landet. Og det spørgsmål vil da blive stillet: hvorfor søgte man ikke et bredt forlig, når der fra oppositionen forelå et tilbud med tanker og skitser, som bandt oppositionen således, at hvis regeringen ville have forhandling og have et bredt resultat, kunne den få det?

Jeg har ikke indtryk af, at regeringen i de forhandlinger, der begyndte i folketingets markedsudvalg den 15. november sidste år, var indstillet på at løse sagen i markedsudvalget. Så vidt jeg husker, var det den 8. eller den 7. december, at den højtærede statsminister meddelte os, at nu ville man stille forslag i udvalget, og det ærede medlem hr. H. C. Toft har fuldstændig ret i, at det ikke var et krav fra oppositionen. Den højtærede statsminister vil sikkert kunne bekræfte, at det var en regeringsbeslutning, der uprovokeret af oppositionen blev meddelt folketingets markedsudvalg. Vi tiltrådte denne tanke. Vi

[Poul Møller.]

havde ikke noget imod den, men vi havde sandelig fortsat i markedsudvalget, hvis man havde ønsket det. Så blev lovforslagene fremsat den 23. januar. Nu siger den højtærede statsminister — når han nu vil rippe op i det, vi har drøftet adskillige gange — at det var oppositionens skyld, at disse forslag kom til første behandling så sent. Den højtærede statsminister ved jo særdeles vel, at han forlod landet dagen efter, at han havde fremsat disse lovforslag. Den højtærede statsminister ved særdeles vel, at han var på et — jeg skal ikke her rippe op i, om det var officielt eller uofficielt — besøg i Paris og derefter i London. Den højtærede statsminister ved, at han var i London til og med den 1. februar, efter at disse lovforslag var fremsat den 23. januar. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Vi var der begge samtidig!). Ja, vi var der begge to på samme tid, men det var ikke på grund af min tilstedeværelse i London, at jordlovsforslagene ikke kunne behandles; det var nok snarere på grund af den højtærede statsministers. Den højtærede statsminister ved også, at under denne rejse skete der noget i Bruxelles den 28. januar, som naturligvis i høj grad influerede på hele denne problemstilling, og som gjorde det rimeligt, at folketinget først fik lejlighed til at drøfte markedspolitikken, inden man tog stilling til en del af denne markedspolitik, nemlig jordlovgivningen. Derfor blev der, så snart den højtærede statsminister og den højtærede udenrigsminister var hjemme hos os igen, berammet en debat her i tinget om markedsproblemerne den 13. februar, og da var det, den høje regering ville have, at vi dagen efter markedsdebatten skulle tage første behandling af jordlovsforslagene for lige at klemme dem ind mellem markedsdebatten og medlemmernes afrejse til Nordisk Råd den 17. februar. Det kunne ikke lade sig gøre, og det bøjede regeringen sig for. Vi havde derefter Nordisk Råds session indtil den 23. februar — i hvert fald var nogle af os der indtil den 23. februar — og folketinget holdt ikke møder i den tid. Da vi kom hjem derfra og skulle have disse lovforslag til behandling, var det ikke oppositionen, der forhindrede, at de kom på dagsordenen. Den højtærede statsminister ved, at det var ham, der kom

med andre lovforslag, som måtte gå forud for behandlingen af jordlovsforslagene. Den 25. februar fremsatte den højtærede statsminister 12 andre lovforslag, som han ønskede behandlet, inden tinget kunne behandle jordlovsforslagene. Disse 12 nye forslag behandlede folketinget så i denne og den nærmestfølgende uge, og dermed var man kommet et godt stykke ind i marts måned, før man kunne foretage første behandling af jordlovsforslagene.

Jeg tror, den højtærede statsminister vil give os ret i, at der var gode saglige grunde for, at der ikke kom nogen førstebehandling i tiden fra fremsættelsen den 23. januar og frem til begyndelsen af marts måned, og at de fleste af disse grunde skyldtes regeringens egne arrangementer og egne lovforslag, som skulle behandles, inden jordlovsforslagene kunne behandles.

Udvalgsarbejdet startede altså omkring den 1. april, og vi har haft den måned til det, men jeg vil gerne sige til den højtærede statsminister, for at det ikke skal glemmes endnu en gang, at det afgørende er ikke hele denne tidstabel, som han gav mig anledning til at gentage. Det afgørende er, om der er vilje til forhandling, og det kan man ikke afvise ved at sige, at vore forslag kunne være kommet 8 eller 14 dage før, for der er intet sagligt og intet praktisk, der kræver, at denne lovgivning gennemføres i denne måned eller i næste måned eller i dette folketingsår.

Den højtærede justitsminister var inde på nogle problemer vedrørende vore forslags og tankers holdning til fællesmarkedet. Det er naturligvis klart, at det er fællesmarkedet, der sådan set er udgangspunktet for hele denne jordlovgivning, som nu i regeringens udkast er blevet langt mere omfattende, — det tror jeg den høje regering vil erkende — end det var tanken under omsforhandlingerne og i markedsudvalgets arbejde. Da var det udelukkende de nationale problemer, markedsudvalget skulle tage stilling til. Det var kun det, der blev drøftet under markedsudvalgets arbejde. Regeringen har herudover fremlagt i denne pakke af lovforslag en række nye spørgsmål, om afgiftsproblemer, om landbrugets strukturproblemer, om byernes mulighed for at få jord til byudvikling og byggemodning, om stats-

[Poul Møller.]

lån til byerne, som intet har med de nationale problemer at gøre; og hvis mulighederne for at finde en løsning på de nationale problemer er blevet kompliceret, skyldes det, at regeringen har taget munden så fuld og villet have så meget behandlet samlet som overhovedet muligt.

Lad mig sige over for de bemærkninger, den højtærede justitsminister gjorde i sit indlæg, at vi kan stort set dele ejendomsproblemet over for markedsspørgsmålet, over for Romtraktaten, op i 3 grupper, nemlig sommerhusene, landbrugsejendommene og de industrielt formålsbestemte og handelsmæssigt formålsbestemte byejendomme.

Vedrørende sommerhusene er der ingen tvivl om, at det, vor forhandlingsskitse indeholder om de rekreative områder, sommerhuse og sommerhusgrunde, dækker hele det behov, der kan være for at standse en invasion op ad Jyllands vestkyst, og i vore skønne sommerhusområder. Vi har den opfattelse, at 1959-loven, som er vedtaget enstemmigt her i det høje ting — og som vi var tilhængere af, da vi mente, det var rigtigt, vi tog fat på disse problemer — ikke er så værdifuld som den lovgivning, vi her foreslår for sommerhusenes vedkommende. Vi ved, at 1959-loven blot kræver, at man skal have kortvarig bopæl her i landet for at kunne købe et sommerhus eller en sommerhusgrund; man kan derefter forlade landet igen og dog have ret til at beholde denne sommerhusgrund. Derfor har vi sat den skærpelse ind, som går ud på, at man for at kunne købe sommerhus skal have to års ophold umiddelbart inden erhvervelsen. Med hensyn til hele det rekreative område, sommerhuse og sommerhusgrunde, er der altså ingen problemer; der er det værn, man med rimelighed kan stille op, i den lovgivning, vi her foreslår.

Så er der landbrugsejendommene, hvorom vi også har foreslået ændringer i forhold til regeringens lovforslag. For det første tror vi ikke, at regeringens forslag om en forkøbsret overhovedet er effektivt over for udlændinges opkøb af dansk jord og danske landbrugsejendomme. Vi tror, at forkøbsretten må anvendes på en sådan måde, at den ikke diskriminerer, og derfor

vil det være umuligt for en landbrugsminister at anvende denne adgang, fordi han skal af med jorden igen og derfor er nødt til, hvis der har været en udenlandsk køber, så også at sælge til en udenlandsk køber. For det andet tror vi, at bopælspligten vel i visse tilfælde kan være et værn, men i de tilfælde, som det ærede medlem hr. H. C. Toft nævnte i formiddags, kan den ikke være noget værn. Over for den udenlandske landmand, som har gået på landbrugskursus f. eks. i Holland, er den ikke noget værn; han kan købe uden at tage bopæl. Den er ikke noget værn over for den udlænding, der vil købe en landbrugsejendom og tage bopæl på den. I den udmærkede redegørelse, den højtærede statsminister gav markedsudvalget den 15. november 1962, og som er optrykt til brug for folketingets medlemmer, siger den højtærede statsminister netop — jeg beder om tilladelse til at citere —:

„Men man vil ikke kunne hindre udlændinge i at købe landbrugsejendomme med det formål at tage bopæl på ejendommen og drive den landbrugsmæssigt. En øget efterspørgsel af denne art vil — navnlig i grænseegnene — kunne rejse problemer af nationalpolitisk karakter.“

Vi ser altså, at hverken forkøbsretten eller bopælspligten giver den vandtætte ordening, som den høje regering egentlig gerne vil forestille befolkningen at dens lovforslag giver. Nu drømmer jeg ikke om, at noget kan blive vandtæt, men jeg vil blot gøre opmærksom på — på baggrund af de fejl og de mangler, man har hæftet ved oppositionsforslagene — at man må ikke tro, at man selv kommer med noget, der er vandtæt. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Men bedre!). Om det er bedre, er en skønsag, og om smagen skal man ikke diskutere. (*Statsministeren* [J. O. Krag]: Men om politik!). I politik er det et spørgsmål, om der er vilje til stede til at prøve at opnå et bredt grundlag for denne lovgivning, som skulle være et nationalt værn.

Vi foreslår, at man opstiller det værn, at for at en landbrugsejendom skal besiddes af andre end landmænd, som har arbejdet i landbruget i to år, kræves der tilladelse — det er altså ikke knyttet til en bopælsordening. Det er, som nævnt af adskillige

[Poul Møller.]

ordførere, den særlige regel eller det særlige princip i den norske koncessionslovgivning, og jeg har svært ved at forstå, at regeringen ikke kan se, at det giver et langt smidigere system. I egne, der ikke er truet af et stort udenlandsk opkøb, giver man tilladelse; i egne, der derimod bliver truet, kan de lokale jordbrugsnævne gribe ind og standse det. Naturligvis med den følge, at man også i denne egn må standse indenlandske køb fra ikke-landmænds side eller prøve at fordele det ligeligt, så der ikke bliver tale om diskriminering. Jeg synes, det er et langt smidigere og rigtigere system; det er et redskab, man kan bruge, når man har behov for det, og man kan lade være med at bruge det i egne, hvor der ikke er behov for det.

Endelig er der de industrielle ejendomme, som den højtærede justitsminister berørte. Jeg skal kun ganske kort sige, at der jo ikke i regeringens lovforslag så lidt som i vore forhandlingsforslag er noget som helst, der bremser muligheden for, at en udenlandsk virksomhed, der vil etablere sig med en bedrift her i landet, kan købe en ejendom og indrette den til en industriel bedrift eller til en handelsvirksomhed. Det er jo selve etableringsrettens formål, at dette kan ske, og den kan vi jo ikke undergrave fuldstændig ved en jordlovgivning. Der er ikke noget — hverken i landbrugslovgivningen eller i nogen anden lovgivning — i regeringens lovforslag, der tilsigter noget sådant, og det stiller vi da heller ikke krav om.

Jeg har gerne villet give denne reddegørelse, da jeg er mit partis markedsplanordfører og derfor ville være meget ked af, hvis forslag, vi fra vor side havde været med til at skabe, og som indeholdt nogle principper, der efter vor opfattelse er holdbare over for fællesmarkedet og holdbare over for en trussel om en stor invasion af fremmede statsborgere, der skulle eje Danmarks jord, ikke skulle være anvendelige.

Til sidst vil jeg sige, som det allerede er sagt flere gange, at man kan ikke på 4 mødedage nå til et forhandlingsresultat, men man kan, hvis regeringen har den forhandlingsvilje, som den højtærede statsminister har talt om han har haft så længe,

men som vi ikke altid har mærket i vinter, få et forhandlingsresultat, fordi der ligger et forhandlingsoplæg. Det er den højtærede statsministers sag, om han vil have et forhandlingsresultat.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg er næsten ked af, at jeg ved mit dog forholdsvis korte indlæg blev årsag til, at det ærede medlem hr. Poul Møller gjorde sig så store anstrengelser, for jeg forstår godt, at det virkelig var en stor anstrengelse, og jeg forstod endog på det ærede medlem, at, som han udtrykte det, visse dele af fremstillingen hang ham ud af halsen, og at det ikke var ham nogen fornøjelse at skulle gentage alle disse ting.

Anstrengelsen, han har gjort sig, er for så vidt så meget mere unyttig, som den er håbløs. Det er jo gennemskueligt for enhver, der beskæftiger sig med politik i dette land, at man fra borgerlig side og ikke mindst fra konservativ side udelukkende har haft det for øje at få disse forslag forhalet og udskudt, så der ikke kom noget ud af dem, at man først i allersidste omgang har fremlagt en skitse, som jo er ganske utilstrækkelig. Det ærede medlem indrømmede selv, at den ikke var vandtæt, og det er da klart for enhver, der har studeret disse forhold, at de borgerliges skitseforslag ikke giver nogen holdbar dækning over for de problemer, Danmark vil møde, hvis vi bliver medlem af fællesmarkedet.

Når jeg siger, at forhandlingsmulighederne har eksisteret 1 år, så mener jeg 1 år; jeg mener ikke $\frac{1}{2}$ år. Det, jeg foreslog under omsforhandlingerne, var, at de 4 forligspartier omgående nedsatte et udvalg, som straks gik i gang med forligsmæssige forhandlinger om disse problemers løsning. Det er heller ikke sådan, at vi har begrænset vor forhandlingsvilje til 4 dage. Vor forhandlingsvilje har bestået hele dette lange år, og vi har i markedsudvalget oprigtigt og under store både saglige og politiske anstrengelser søgt at komme i forhandlingskontakt med de 2 ærede oppositionspartier, men vi har stadig mødt negativitet. Vi måtte så drage den for os beklagelige konklusion, at her kom vi ikke videre, og så sagde vi: nu fremsætter

[Statsministeren.]

vi vore forslag i tinget, og så håber vi, at der dér kan komme en forhandling, der sigter mod et bredt forlig.

Det er ikke vor skyld, at de 2 borgerlige partier ikke straks efter, at alle oplysningerne forlå i markedsudvalget, gik i gang med at udarbejde deres skitse. De kunne være begyndt i november med deres skitse, ganske som vi i regeringspartierne begyndte med vore lovforslag.

Jeg må holde for, at der i denne sag er udvist en vedholdende forhandlingsvilje med hensyn til disse problemer, udfoldet vedholdende saglige bestræbelser for at skabe et bredt forlig, og at det ikke er vor skyld, at det ikke er lykkedes.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg skal heller ikke forlænge debatten, for jeg er enig i de betragtninger, der har været fremsat af oppositionens forskellige ordførere, men jeg har et par bemærkninger at gøre, når der tales om samarbejde og forhandlingsvilje.

Efter min erindring ligger det således, at det forslag, der i sin tid blev præsenteret for os, gjorde man fra alle sider opmærksom på var et embedsmandsforslag eller noget i den retning, noget, som man skulle se nærmere på og stod frit over for.

Jeg må have lov til at sige, at fra min plads i salen, har jeg ikke kunnet få øje på samarbejdsvilje med hensyn til de forslag, det her drejer sig om. Jeg tror ikke, den højtærede statsminister vil modsige mig, når jeg hævder, at jeg som oftest er en ganske fremkommelig mand, som lægger ganske overordentlig stor vægt på at få et fornuftigt samarbejde i stand. Men det, vi her står over for, er en række lovforslag, hvorom man i sandhed kan sige, at hovedparten af dem i hvert fald ikke haster. Det er jo ikke således, at de nationale problemer trænger sig på pr. straks. Det er jo ikke således, at vort medlemskab af det europæiske fællesmarked er noget, der ligger lige uden for vor dør. Det, der er kendsgerningen, er, at regeringen kommer med en række lovforslag på dette område, lovforslag, der er mødt af protester

i en sådan grad, som vi vel aldrig har oplevet det før. Jeg må måske også have lov til at minde om, at det parti, jeg tilhører, netop på disse områder repræsenterer noget historisk; venstre har spillet en historisk rolle, når det drejer sig om jordlovgivningen. Vi har erklæret vor vilje til at overveje og samarbejde. Den debat, der har fundet sted i dag med nogle og tyve ordførere, eller hvor mange det er, er i virkeligheden et klart udtryk for, at der godt kunne tiltrænges en nærmere afklaring. Vi havde råd til at vente på dette område.

Nu har jeg altså oplevet, at man til det parti, jeg repræsenterer, netop vedrørende jordlovgivning siger: nej, det skal gennemføres nu. Den historiske rolle, venstre har spillet på dette område, lader man det ærede medlem hr. Aksel Larsens parti overtage. Jeg er ikke sikker på, at dette i befolkningen vil blive opfattet som udtryk for samarbejde. Jeg vil med denne korte bemærkning gerne have sagt, at på mig og mit parti efterlader dette ikke så ganske lidt af et forstemmende indtryk.

Formanden: Den højtærede statsminister har ordet. Derefter går vi over til talerlisten.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg vil gerne først have lov til at ønske det ærede medlem hr. Erik Eriksen velkommen tilbage på talerstolen.

Dernæst vil jeg gerne sige, at jeg ganske rigtigt betragter det ærede medlem hr. Erik Eriksen som en fremkommelig mand, og jeg håber, at vi gennem de fortsatte forhandlinger, der vil foregå på ganske normal vis, kan nå frem til resultater, der kan bekræfte venstres historiske rolle.

(Kort bemærkning).

Poul Sørensen: Mon ikke den bemærkning, den højtærede statsminister kom med, for mange og for offentligheden tegner et billede af en statsminister, et billede, som må få alle, der forstår politik, til at gøre det op sådan, at han ikke er sin plads voksen.

Jeg vil protestere mod den måde, hvorpå statsministeren er optrådt. Den er uværdig for landets statsminister — det vil jeg

[Poul Sørensen.]

gerne sige fra denne talerstol. Og jeg vil gerne minde statsministeren — som måske for ofte bestiger talerstolen — om den samarbejdsvilje, han lagde for dagen, da vi fik 12 timer til at gennemføre det sidste såkaldte lovkompleks, statsministeren kom med. Under selve debatten blev det på baggrund af de tilfældige afstemninger, der fandt sted, og hvor socialistisk folkeparti, stemte sammen med oppositionspartierne, af statsministeren trukket frem — under den lette form, der er hans egen — at det var en forbrødring mellem oppositionen og det ærede medlem hr. Aksel Larsen.

Jeg har også læst 1. maj-talen, og jeg har her i dag hørt, hvad statsministeren har sagt. Må jeg spørge den højtærede statsminister: de betænkninger, der ligger på bordene i salen, det, der antagelig vil ske i dag og de nærmeste dage, er det en forbrødring mellem socialdemokratiet og socialistisk folkeparti? Det må det jo være, hvis det, statsministeren sagde, sidste gang vi drøftede disse ting, var rigtigt.

Formanden: Det er en lang mødedag, og jeg henstiller derfor, at disse bemærkninger, der kun periferisk berører det egentlige, der forhandles om, holdes inden for rimelige grænser.

Statsministeren (J. O. Krag): Jeg skal kun tillade mig at sige, at det ærede medlem hr. Poul Sørensens indlæg ikke giver anledning til nogen kommentar fra min side.

(Kort bemærkning).

Erik Eriksen: Jeg beder kun om en kort bemærkning for at sige tak for statsministerens udtalelse om, at han ønsker mig velkommen tilbage til talerstolen. Jeg tror, jeg tør sige, at den højtærede statsminister er ganske enig med mig i, at jeg i almindelighed plejer selv at kunne finde min plads; den højtærede minister ved måske også, at jeg plejer ikke at trænge mig på, og jeg kan love, jeg skal heller ikke gøre det.

Landbrugsministeren (Skytte): Efter disse korte bemærkninger er det måske lidt vanskeligt for mig at vinde interesse, når jeg vender tilbage til noget så jordisk som forkøbsrettens anvendelse over for landbrugsejendomme. Den har imidlertid indtaget så fremtrædende en plads i denne debat, at jeg synes, jeg over for tinget og offentligheden gerne vil redegøre for, hvordan forkøbsretten normalt praktiseres.

Det er i al almindelighed sådan, at 2 mænd handler fuldkommen frit; 2 frie mænd aftaler salgs- og købesum og alle andre betingelser. I de tilfælde, hvor der så er forkøbsret for staten, står det til staten at antage eller forkaste dette tilbud, og derfor vil jeg gerne understrege, at enhver sælger, der handler på normal vis, altid ved, at han har solgt, og han ved altid, hvilken pris han får.

Må jeg tilføje, at forkøbsretten kun bliver bragt til anvendelse — selvfølgelig — til de formål, der står i loven: til fremskaffelse af jord, direkte eller gennem mageskifte, til oprettelse eller supplerung af landbrug og gartneri, til fremme af hensigtsmæssig jordfordeling, til oprettelse af kolonihaver og rekreative områder, til egnsudvikling, byudvikling, sommerhusbebyggelse eller til offentlige formål. Jeg vil yderligere tilføje, at forkøbsretten vil kun blive brugt til disse formål i det omfang, samfundsmæssige interesser taler for det, og den jord, der ikke anvendes, vil så omgående, som det er muligt, blive solgt igen.

En enkelt bemærkning til det ærede medlem hr. Peter Larsen — måske den er overflødig. Det ærede medlem sagde, at regeringens forslag var politisk betonedede forslag, og han klagede samtidig over de stærke ord, som bl. a. handelsministeren havde brugt over for oppositionen. Når en venstremand siger det fra denne talerstol, skal jeg ikke sige andet til det end: hvad skal så vi andre sige om venstres forslag og venstres ordvalg? Jeg tror ikke, vi har noget at lade hinanden høre, hvad angår

[Landbrugsministeren.]

brug af stærke ord; i hvert fald tror jeg ikke, vi kan overgå venstre og de konservative — lad mig tilføje: jeg ønsker det heller ikke.

Må jeg så uden i øvrigt at blande mig i debatten mellem statsministeren og medlemmerne jævnt og bramfrit sige: det er min opfattelse af oppositionens stilling og standpunkttagen — og det har været det, siden vi begyndte forhandlingerne i markedsudvalget i hvert fald — at den ville gøre, hvad den kunne, og har gjort, hvad den kunne for at søge at forhale og forsinke disse lovforslags fremsættelse og deres gennemførelse. Det er oppositionens ret, ligesom det er vor selvfølgelig pligt at søge det gennemført, som vi mener tiden og situationen nødvendiggør.

Morten Lange: Jeg bliver måske nødt til at gøre et par ganske enkelte bemærkninger. Det kommer måske til at virke en lille smule som at bore i et sår, nu da den højtærede statsminister just er faldet i unåde hos sine tidligere forligspartnere. Men på den anden side var det dog påfaldende, så sensibel den højtærede statsminister var blevet, når han i anledning af et par ret uskyldige bemærkninger fra det ærede medlem hr. Viggo Hauch syntes, det var nødvendigt at fastslå endnu en gang, hvilke bemærkninger han var kommet med den 1. maj. Men det må jo være et følsomt område, og den højtærede statsminister har altså benyttet denne lejlighed til at fastholde den bemærkning, at med socialistisk folkeparti kan man ikke regne med at kunne samarbejde.

Jeg synes, det må være på sin plads nu her at erindre om, hvad den højtærede handelsminister sagde ved det radikale landsmøde i Odense, hvor han, så vidt jeg kunne forstå, gav udtryk for, at når vi engang kommer på den anden side valget, er det ikke sikkert, den højtærede statsminister bliver spurgt, om han vil samarbejde; så kan det godt ske, at det simpelt hen ligger sådan, at samarbejde om det ene eller det andet fornuftige socialistiske fremskridt er en nødvendighed også for den højtærede statsministers parti. Jeg tror, man skal være lidt forsigtig med at komme

med alt for definitive erklæringer om, hvem man vil og kan samarbejde med, især når det kan blive vanskeligt at finde en realistisk basis for at lade være med at samarbejde. Det sidste og afgørende spørgsmål er jo alligevel, om der kan skabes et flertal i det høje ting for en lovgivning, og jeg er helt sikker på, at vi ikke mindst, hvad angår jordlovene, meget nemt kan finde tilbage til en forbedret linje, når vi engang kommer på den anden side af valget.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Det er nogle bemærkninger af det ærede medlem hr. Poul Møller, der kalder mig frem. Men forinden har jeg et par ganske enkelte bemærkninger til andre ærede medlemmer.

Det ærede medlem hr. Peter Larsen gjorde den bemærkning, at når vi ikke havde villet medvirke til en skærpelse af 1959-loven for ad den vej at løse det nationale problem, så kunne begrundelsen herfor jo være, at vi forfulgte andre formål. Jeg synes, det ærede medlem skulle have afholdt sig fra den bemærkning. Han har intet grundlag for den insinuation, der ligger heri.

Dernæst må jeg sige til det ærede medlem, at han ikke skal drage konklusion af den omstændighed, at jeg ikke har kommenteret hans bemærkninger om de norske forhold, eller hvad der herom står i betænkningen. Den konklusion, han drog deraf, var forkert. Når nordmændene selv behandler disse spørgsmål med en vis diskretion, finder jeg ingen anledning til at fremdrage dem i det høje folketing.

Det ærede medlem hr. Ib Thyregod pegede på det, der kan blive det centrale i en kommende forhandling mellem det ærede medlem og det ærede medlem hr. Thestrup på den ene side og os på den anden side, nemlig spørgsmålet om de personer, der allerede har købt og udstykket. Det er dette begrænsede spørgsmål, vi er villige til at drøfte med oppositionen, ikke ud fra en erkendelse af, at der her foreligger ekspropriation, men ud fra det synspunkt, at der kan komme til at foreligge enkelttilfælde, som man — uanset hvad man mener om ekspropriation — vil føle kan ramme den enkelte urimeligt. Jeg er ikke blind for den tankegang, at problemet måske ikke alene lader sig løse gennem den mil-

[Justitsministeren.]

dere administrative praksis, som den højtærede minister for kulturelle anliggender har stillet i udsigt.

Til det ærede medlem hr. Ib Thyregod skal jeg endvidere sige: ja, naturligvis kan vi, når fakulteternes erklæringer foreligger, diskutere disse spørgsmål. Jeg ser ingen hindring for, at vi gjorde det forinden; men det er muligt, man kan uddybe det mere, når vi hører, hvad professorerne mener.

Jeg skænker det ærede medlem hr. H. C. Toft den hollandske købmand med landbrugsuddannelse; ham skal det ærede medlem have lov til at beholde. Men jeg kunne vældig godt lide at vide, hvem der er „de bedste kræfter i vort land“, navnlig fordi det ærede medlem kom til at sige det lige efter, at han havde nævnt de uafhængige. Det kan da vist ikke være meningen.

Til det ærede medlem hr. Niels Ravn har jeg den bemærkning, at jeg hørte meget omhyggeligt på det ærede medlems tale. Jeg mener, at han rettede ét spørgsmål til mig, nemlig vedrørende løsøre og inventar i forbindelse med udøvelsen af forkøbsretten, og herpå svarede jeg det ærede medlem. Jeg mener ikke, jeg skylder ham svar på andre spørgsmål.

Inden jeg svarer det ærede medlem hr. Poul Møller, skal jeg sige til det ærede medlem hr. Thestrup, at jeg sagde ikke, at de love, jeg nævnedes fra tidligere tid, indebærer større indgreb i ejendomsretten end det forslag til naturfredningslov, der foreligger til behandling her, men jeg sagde, at at jeg mener, at disse indgreb specielt i landsbyggeloven er af samme tyngde og vægt, og at virkningerne for den enkelte vil være de samme. Men som sagt, jeg tror ikke, vi skal fortsætte diskussionen nu, men under kommende forhandlinger.

Inden jeg gør et par bemærkninger til det ærede medlem hr. Poul Møller om 1959-loven, finder jeg anledning til at gøre to bemærkninger.

I sin voldsomme iver kom det ærede medlem til at bebrejde den højtærede statsminister, at han var fraværende fra den 24. januar til den 1. februar, idet det ærede medlem sagde, at dette udskød førstebehandlingen af jordlovsforslagene. Da disse er fremsat den 23. januar, tror jeg, at en

fiksering af en debat inden for det tidsrum, hvor den højtærede statsminister var fraværende, ville have fremkaldt voldsom og efter mit skøn berettiget protest fra oppositionen.

Endvidere vil jeg gerne understrege, at nu kan vi diskutere så meget, vi vil, forløbet af forhandlingerne i markedsudvalget og alt, hvad der senere er sket, men hvis VK-partierne ikke vidste før, at der forelå et problem, vidste de det i hvert fald fra november måned, og sandheden er den, at man spillede den tavse dansker under alle de forhandlinger, vi havde i markedsudvalget.

Så vil jeg gerne gøre nogle bemærkninger til det ærede medlem hr. Poul Møller vedrørende 1959-loven. Det ærede medlem fremhævede, at det forslag, VK-partierne har fremsat om 2 års bopæl umiddelbart før erhvervelsen, betyder en styrkelse, hvor det drejer sig om sommerhuse og sommerhusgrunde. Dette lyder logisk, men forholdet er det, at jeg ikke tror på, at man, hvis vi indtræder i det udvidede fællesmarked, kan opretholde dette bopælskrav, og intet i den betænkning, der er afgivet af mindretallet, tyder på, at man havde tænkt sig at begrænse 1959-loven alene til sommerhuse. Der foreligger intet derom, men det modsatte i betænkningen. Med hensyn til industrielle ejendomme er vi i og for sig enige. Jeg nævnedes kun dette spørgsmål for at vise, at direktiverne, når de kommer om etableringsretten, intet vil indebære om ret til bopælskrav.

Hvad angår landbrugsejendommene, så vendte det ærede medlem sig voldsomt mod forkøbsretten. Jeg vil sige til det ærede medlem, at hvis man i stedet for valgte den fremgangsmåde, VK-partierne har valgt, hvor altså jordkøbsnævnet i hvert amt skal træffe afgørelsen om, hvorvidt en handel må gennemføres, hvad er det da, man gør, hvilke direktiver giver man dette navn? Det er vel det samme, vi gør via forkøbsretten. Vi sætter forkøbsretten ind, hvor vi mener det er nødvendigt af nationale grunde for at beskytte visse interesser. Men tror det ærede medlem virkelig på, at man kan gennemføre en jordkøbsnævnslovgivning, som direkte sigter på at diskriminere over for udlændinge, hvor det drejer sig om landbrugsejendomme?

[Justitsministeren.]

Jeg noterede mig, at det ærede medlem i sine bemærkninger omkring hele dette problem og den lovgivning, vi har bragt i forslag, sagde, at han — han sagde det om den højtærede landbrugsminister — jo skal af med jorden igen. Jeg understreger det, netop fordi man førte den voldsomme diskussion, den voldsomme argumentation mod os på, at det, vi ville, var at socialisere. At socialisere betyder, at staten overtager jorden for at beholde den. Derfor takker jeg det ærede medlem.

Må jeg så til sidst sige til det ærede medlem, at naturligvis tror jeg, vi kan opnå et forhandlingsresultat, men hvor langt vil det ærede medlem gå for at opnå det? Det ærede medlem ved lige så godt som jeg, at det, man forelagde, var ikke en forhandlingskitse, det var en deklarerende af et politisk mål.

Hermed sluttede forhandlingen.

Der foretages først afstemning vedrørende forslag til lov om erhvervelse af landbrugsejendomme.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 149 stemmer mod 8; 1 medlem tilkendegav, at han hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 150 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 4 betragtedes som *bortfaldet* efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 1.

Ændringsforslag nr. 3

vedtoges med 82 stemmer mod 76.

§ 1, således ændret, og §§ 2-6 *vedtoges* uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 5 betragtedes som *bortfaldet* efter forkastelsen af ændringsforslag nr. 1.

§§ 7-10

vedtoges uden afstemning.

Ændringsforslag nr. 6 vedtoges ved, at

§ 11

forkastedes uden afstemning.

§§ 12-15

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Derpå foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om landbrugsejendomme.

Ændringsforslaget og lovforslagets tekst, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændringer i lov om oprettelse og supplering af mindre landbrug m. m. — statshusmandsloven —.

Ændringsforslagene nr. 1-11, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 12 og § 2, således ændret, *vedtoges* uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Derpå foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om kommuners forkøbsret til fast ejendom samt støtte til kommuners jordkøb.

Ændringsforslag nr. 1, § 1, således ændret, ændringsforslag nr. 2, § 2, således ændret, ændringsforslag nr. 3, § 3, således ændret, ændringsforslagene nr. 4 og 5, § 4, således

ændret, ændringsforslagene nr. 6 og 7, § 5, således ændret, ændringsforslag nr. 8, § 6, således ændret, ændringsforslag nr. 9, § 7, således ændret, ændringsforslagene nr. 10 og 11, § 8, således ændret, ændringsforslagene nr. 12-14, § 9, således ændret, §§ 10-12, ændringsforslag nr. 15, § 13, således ændret, og § 14

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring i lov om naturfredning.

§ 1, ændringsforslaget og § 2, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Forslag til lov om ændring i lov om naturfredning [af Vivike m. fl.] var taget tilbage (se sp. 5710) og dermed bortfaldet.

Derpå foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændring i lov om vurdering og beskatning til staten af faste ejendomme.

Ændringsforslaget og lovforslagets tekst, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Sluttelig foretoges afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om særlig indkomstskat m. v.

Ændringsforslag nr. 1
forkastedes med 148 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 2
forkastedes med 148 stemmer mod 8.

Ændringsforslag nr. 3 og lovforslagets tekst, således ændret,
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Lovforslaget går nu til fornyet behandling i udvalget.

Man gik derefter til dagsordenens punkt 1, som var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg i henhold til folketingsbeslutning af 15. maj 1963 om undersøgelse af landbrugets erhvervsøkonomiske forhold.

Valgt blev: *Carl Petersen, K. B. Andersen, Holger Eriksen, H. Larsen (Bjerre), Chr. Rasmussen, Henning Rasmussen, Teichert, Chr. Thomsen, Aage Fogh, Jens Chr. Christensen, Anders Andersen, Niels Eriksen, Per Federspiel, H. C. Toft, Juul Madsen, Niels Ravn og Morten Lange.*

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om hovedlandeveje og forslag til lov om ændring i lov om bestyrelsen af de offentlige veje har afgivet tillægsbetænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Det er meddelt mig, at udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Værneting i ægteskabssager) ønsker at afgive mundtlig indstilling ved nævnte lovforslags tredje behandling.

Under henvisning til derom gældende lovgivning har ungdommens uddannelsesfond fremsendt beretning og regnskab for regnskabsåret 1960-61. Eksemplarer vil blive omdelt.

Medlem af folketinget Foged har meddelt mig, at han ønsker til boligministeren at stille følgende spørgsmål:

[Formanden.]

„Finder ministeren det rimeligt fortsat at nægte byggetilladelse til opførelse af enfamilieshuse (selvbyggerhuse), hvor der kun anvendes fremmed arbejdskraft i stærkt begrænset omfang?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Aksel Larsen har meddelt mig, at han ønsker til statsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil regeringen drage omsorg for, at statens institutioner følger den opfordring til ikke at købe sydafrikanske varer, som har fået tilslutning af 100 af folketingets medlemmer?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Medlem af folketinget Skræppenborg-Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Finder ministeren det rigtigt, at lønningrådets formand samtidig er lønnet næstformand i flere bestyrelser?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommende spørgetid.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 21. maj kl. 14 med følgende dagsorden.

1) Tredje behandling af:

Forslag til lov om beskyttelse af historiske skibsvrag m. v.

2) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Værneting i ægteskabsager).

3) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om handel med samt tilvirkning og besiddelse af våben m. v.

4) Tredje behandling af:

Forslag til lov om sundhedsplejerskeordninger.

5) Tredje behandling af:

Forslag til lov om tillæg til lov om udvidelse og ombygning af rigshospitalet.

6) Tredje behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om afgift af forlystelser.

7) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændringer i lov om lønninger og pensioner m. v. til statens tjenestemænd.

8) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om kong Frederik den Niendes civilliste.

9) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om arpenge for tronfølgeren, prinsesse Margrethe.

10) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om arpenge til medlemmer af det kongelige hus.

11) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om invalide- og folkepension. (Om ændret pristalsregulering).

12) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om pension og hjælp til enker m. fl. (Om ændret pristalsregulering).

13) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om den offentlige sygeforsikring. (Om ændret pristalsregulering).

14) Anden behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om krigsulykkesforsikringsrente til enker efter visse fiskere. (Om ændret pristalsregulering).

[Formanden.]15) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om offentlig forsorg. (Om ændret pristalsregulering).

16) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om statstilskud til anerkendte private seminarier.

17) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om husholdningsskoler og husholdningsseminarier m. m.

18) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om tillægsbevilling for finansåret fra 1. april 1962 til 31. marts 1963.

Formanden meddelte sluttelig planen for tingets møde onsdag den 22. maj.

Mødet hævet kl. 18⁴⁵.

108. møde.

Tirsdag den 21. maj kl. 14.

Formanden: Medlem af folketinget Jørgen Jensen har meddelt mig, at han ønsker til finansministeren at stille følgende spørgsmål:

„Kan ministeren oplyse, om den af en professor ved landbohøjskolen nævnte praksis, ifølge hvilken de enkelte statsinstitutioner søger om langt større bevillinger, end der er behov for, er gængs, og hvad vil ministeren i bekræftende fald foretage for at hindre en fortsættelse heraf?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget O. Mathiasen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

„Godkender ministeren, at en mand, der efter forudgående meddelelse udebliver fra civilforsvarsøvelse på 1. majdagen, af ledelsen bliver truet med bøde eller fængsel?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Medlem af folketinget Morten Lange har meddelt mig, at han ønsker til ministeren for offentlige arbejder at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren under hensyn til byudviklingen på Amager fremskynde afgørelsen om lufthavnens fremtidige placering og udbygning?“

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid.

Den første sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om beskyttelse af historiske skibsvrag m. v.

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 96) findes i tidenden sp. 5411).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Lovforslaget

vedtoges med 136 stemmer mod 7.

Formanden: Lovforslaget vil nu blive tilstillet statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

Tredje behandling af forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje. (Værneting i ægteskabssager).

(Anden behandling af lovforslaget (nr. 85) findes i tidenden sp. 5417).